

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Alternativní tresty jako náhrada krátkodobých trestů odnětí
svobody**

**Alternative punishment as a compensation of short-term
imprisonment**

Plzeň 2013

Aleš Cimbala

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Alternativní tresty jako náhrada krátkodobých trestů odnětí
svobody**

**Alternative punishment as a compensation of short-term
imprisonment**

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Petr Škvain, Katedra trestního práva

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Alternativní tresty jako náhrada krátkodobých trestů odnětí svobody“ zpracoval samostatně, a že jsem uvedl a řádně vyznačil prameny, z nichž byly pro tuto práci čerpány potřebné informace.

V Plzni dne 28. března 2013

Aleš Cimbala

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce JUDr. Petru Škvainovi za umožnění psát individuální téma, dále plk. Mgr. Jiřímu Burešovi za cenné připomínky a rady. Za podporu poskytovanou v průběhu celého studia náleží vyjádření vděčnosti také blízké rodině.

Obsah

1. Úvod	7
2. Teoretická východiska trestání.....	11
2.1. Pojem trest	12
2.1.1. Pojem krátkodobý trest odnětí svobody.....	13
2.1.2. Pojem alternativní trest	15
2.2. Účel trestu.....	17
2.2.1. Kriminalita spojená s ukládáním krátkodobých trestů.....	20
3. Historický vývoj trestání na českém území se zaměřením na alternativní tresty od vzniku samostatné Československé republiky	39
3.1. Trestní zákon č. 117/1852 ř.z.	39
3.2. Zákon č. 562/1919 Sb. z. a n.	40
3.3. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.	40
3.4. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.	41
3.5. Novely TZ (zákon č. 175/1990 Sb. a další).....	42
3.6. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.	45
4. Krátkodobé tresty odnětí svobody a jejich nahrazování alternativními trestními sankcemi v průběhu moderního vývoje.....	47
4.1. Sjednocování evropského systému trestání, iniciativy OSN a Rady Evropy ...	47
4.2. Důvody pro hledání náhrady trestání prováděné formou krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody (Krise vězeňského systému?).....	49
4.2.1. Materiální zázemí pro výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody	50
4.2.2. Ekonomické aspekty	54
4.2.3. Sociální a psychologický aspekt	55
5. Postavení a funkčnost alternativního trestání v ČR v dnešní době.....	58
5.1. Vývoj ukládání alternativních trestů v ČR.....	60
5.2. Zastoupení alternativ k trestu odnětí svobody u vybraných TČ.....	63
6. Možný budoucí vývoj trestání na území České republiky	68
7. Kazuistika (případová studie).....	78
8. Závěr	81
Seznam zkratk použitých v diplomové práci.....	84
Seznam grafů	85
Seznam tabulek	85

Seznam příloh	85
Seznam použitých zdrojů	86
Seznam použitých publikací.....	86
Seznam použitých časopisů, vědeckých studií a odborných příruček.....	87
Seznam použitých právních předpisů, důvodových zpráv a mezinárodních dokumentů	89
Seznam použitých webových stránek.....	91
Přílohy	92
Resumé	104

1. Úvod

Pro zpracování diplomové práce jsem zvolil téma „Alternativní tresty jako náhrada krátkodobých trestů odnětí svobody“. Aktuální společenský vývoj s sebou mimo jiné přináší nárůst kriminality. I když se v posledním pětiletém období¹ daří mírně snížit počty odsouzených osob, nadále přibývá pachatelů dopouštějících se trestné činnosti, kterým jsou za takovéto jednání ukládány odsuzující rozsudky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody². V kontrastu s touto skutečností je fakt, že zatímco osob určených pro umístění ve věznicích přibývá, jsou tato zařízení v České republice již za hranicí 100%³ obsazenosti. Takovýto vývoj je do budoucna neudržitelný a je potřeba hledat další různorodé cesty, které by plně směřovaly k naplnění funkce odpovídající trestní sankci a zároveň ulehčily vězeňskému systému. Jednou z možných cest se měly právě stát alternativní tresty.

Problémy týkající se vězeňství se nevážou pouze k České republice, ale s podobným stavem se setkáváme napříč celou Evropou, dokonce i napříč celým světem. V dnešní době na světě neexistuje země, na jejímž území by se nenacházela instituce, kterou u nás označujeme pojmem věznice. Tedy objekt, kde jsou inkarcerovány osoby. V širším pohledu se tedy můžeme bavit o tom, že problematika vězeňství je živým fenoménem na celosvětové úrovni. Kvalita vězeňství a vězeňského systému se sice stát od státu liší, zůstává však několik společných jmenovatelů, které jsou ve vzájemné shodě. Celosvětově se vězeňství považuje za nedílnou, respektive za nepostradatelnou součást výkonu státní moci. Budeme-li hovořit na několika následujících řádcích v obecných hodnotách, je vězeňství považováno za nákladné a sociálně zatěžující. Byť je jeho význam při ochraně společnosti neopomenutelný, je druhým dechem ihned označováno za ne zrovna úspěšné při plnění ostatních funkcí kromě samotné funkce izolace pachatelů. V případě odsouzení pachatelů za těžší prohřešky je pochopitelné, že veřejné zájmy izolaci takové osoby považují za přínosnou (její převýchovu za spíše doplňující), dosti zdroji však využívání vězeňského systému bývá označováno za

¹ Míněno rok 2008, 2009, 2010, 2011, 2012

² Počet osob odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody se v rozmezí let 2008 až 2012 podle statistik Ministerstva spravedlnosti zvýšil o 10,42%, zatímco počty odsouzených osob za stejné období klesly o 5,81% (blíže v kapitole 2.2.1.6).

³ Měsíční statistické hlášení - prosinec 2012 VS uvádí naplněnost vězeňských ubytovacích kapacit k 31.12.2012 na 109,15%. Je však potřeba si uvědomit, že pokud by nedošlo k navýšení kapacit od roku 2008, byl by maximální stav ubytovací kapacity (při splnění podmínky 4 m² na osobu) překročen o 23,16%.

zbytečně nadužívané. Především jedná-li se o problematiku krátkodobých trestů odnětí svobody. Celkové světové náklady vynaložené na provoz vězení, vycházíme-li ze statistik z roku 1997⁴, byly odhadovány na částku 62,5 miliardy USD ročně. Na celém světě je ve věznicích umístěno přibližně 9 miliónů mužů a žen v podmínkách, které nevyhovují standardům ochrany lidských práv a znesnadňují tedy jejich opětovné začlenění do produktivního života⁵. Tyto dva základní údaje potvrzují oprávněnost snah vedoucích k hledání nových možností trestání, respektive také převýchovy, formou, která bude odlišná od výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody.

K nejvyšší akceleraci zatížení věznic došlo po druhé světové válce. S poválečným rozvojem se částečně změnila škála páchaných trestných činů a nepřipravený, ztvrdlý trestní systém na ně začal reagovat ukládáním tvrdších trestů. V první řadě nepodmíněných trestů odnětí svobody. Všechny zmíněné obecné informace vedly odborníky k zamyšlení, zda je správné jít cestou trestní politiky, kdy se trestní systém opírá především o ukládání nepodmíněných trestů odnětí svobody. K další eskalaci negativní situace došlo kolem roku 1970, kdy Evropu zasáhly následky naftové krize. Skepse spojená s touto recesí vedla k dalšímu rozbujení ukládání trestů nepodmíněného odnětí svobody. Především se v tomto období jednalo o krátkodobé tresty. Takovýto postup vedl k přetížení vězeňského systému. Pochybnosti o zjevné neúčelnosti ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody vedly k zavedení termínu *krize vězeňství*, respektive *krize trestu odnětí svobody*⁶.

V rámci této diplomové práce se budu zabývat především problematikou vězeňství a odklonu od ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody v České republice. Pro srovnání však budou uvedeny poznatky jednak z dalších evropských zemí, tak i z Ameriky. Dále bych chtěl zohlednit působení nepodmíněného trestu odnětí svobody a alternativních trestních sankcí na jedince. Na jeho převýchovu, sociální status a na

⁴ FARRELL, Graham a Ken CLARK. *What does the world spend on criminal justice?:* Helsinki: The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, 2004. ISBN 1236-8245, s. 20. Dostupné z: <http://www.heuni.fi/uploads/qjy0ay2w7l.pdf>.

⁵ Viz: UNODC. *Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment: (obnovené vydání)*. 2., nezměn. vyd. New York: United Nations, 2007, 61 s. ISBN 978-921-1482-201, s. 5. (*Penal Reform International estimates nine million people are in prison or detained often in conditions below applicable international human rights standards and which seriously undermine the chances for their productive return to society.*).

⁶ KARABEC, Zdeněk. K problematice trestání a trestů. In: *Sociologický časopis: (1/2001)*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001, s. 73-87. ISBN 0038-0288ISSN 0038-0288, s. 73. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7aa0d920db371b1bea3ecb752c61cd150b5ec52d_157_01-1KARAB.pdf

omezení recidivy. Provéřit hypotézu, zda alternativní tresty vedou k odlehčení kritické situace českého vězeňství a zda naplňují účel trestu a zamýšlené cíle.

Česká republika a její trestní systém prochází v posledních dekadách značným vývojem. Zprvu si je důležité uvědomit změnu pohledu na trest a účel trestní sankce po roce 1989. Po vzniku demokratické republiky musely být v první řadě odstraněny negativní vlivy napáchané přemírou zpolitizování systému vězeňství i ukládání trestů. Tehdejší generální ředitelka VS ČR Kamila Meclová popsala celou situaci následně:

„Bylo třeba se vyrovnat s celou řadou deformačních vlivů jako např. zpolitizování vězeňství, policejní přístup k vězňům, preference ekonomického využívání vězňů, vojenské zacházení s vězni, byrokratický přístup k řízení vězeňství apod. Transformace českého vězeňství se postupně týkala čtyř základních oblastí, a to depolitizace, demilitarizace, decentralizace a humanizace vězeňství. Transformace českého vězeňství měla silnou politickou podporu a v devadesátých letech se podařilo udělat mnohé, včetně praktické realizace filozofie trestu odnětí svobody a výkonu vazby.“⁷

Dále musela Česká republika začít naplňovat mezinárodní požadavky na vězeňský systém. Bez těchto kroků nebylo možné celý trestní systém dále rozvíjet. Základním manuálem popisovaného úsilí se roku 1992 stal souhrn koncepčních záměrů⁸, který vznikl na základech dokumentu Koncepce rozvoje českého vězeňství v ČR⁹ z roku 1991. Koncepce rozvoje českého vězeňství byla zaslána k posouzení právnímu odboru Rady Evropy, kdy se po jeho kladném posouzení stala strategickým plánem zamýšlených vězeňských reforem. Tato příručka se netýkala pouze samotné problematiky vězeňství, ale upravovala pohled na funkci a filozofii trestu jako instrumentu, který má vést v první řadě k nápravě odsouzených, a tudíž nastínila i uplatňování možných odklonů od nepodmíněného trestu odnětí svobody. Všechny tyto kroky otevřely logicky cestu k zavádění nebo častějšímu užívání, nových sankčních prostředků, které pro zjednodušení můžeme označit souslovím alternativní tresty, popř. alternativní sankce.

⁷ KUČERA, Viktor. Evropské vězeňské systémy. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 2002, č. 11. ISSN 1210-6410, s. 577 a násl.

⁸ Publikováno jako příloha časopisu *České vězeňství: Perspektivy vězeňské služby v ČR: (druhé vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1996, č. 4. ISSN 6334.

⁹ Publikováno jako příloha časopisu *České vězeňství: Koncepce rozvoje vězeňství v ČR: (obnovené vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1998, č. 1. ISSN 6334.

Vzhledem k faktu, že společné téma týkající se nepodmíněného trestu odnětí svobody a k němu možným, či existujícím alternativním sankcím je příliš široké a nebylo by jej možné zpracovat do jednoho uceleného textu v rozsahu diplomové práce, budu se zabývat především, jak již bylo výše naznačeno, nejpálčivější částí, tedy krátkodobými tresty odnětí svobody, respektive alternativními sankcemi, které by vedly k omezení ukládání takových trestů. Nastíním historický vývoj existence alternativních sankcí v rámci právního řádu od vzniku samostatné Československé republiky až po aktuální stav v dnešní době. Teoretický základ zpracovaný v první části diplomové práce bude doplněn o praktickou ukázkou v podobě případové studie.

Cílem této diplomové práce by tedy mělo být celkové zhodnocení problematiky vzájemného působení alternativních trestů a nepodmíněného trestu odnětí svobody z pohledu teorie i funkčnosti v praxi. Práce by měla přinést odpovědi na základní otázky související s tímto tématem. A to především, zda jsou alternativní tresty funkční náhradou nepodmíněných trestů odnětí svobody. Zda naplňují bezesbytku účel trestu, ke kterému mimo samotného trestání pachatele patří i jeho převýchova, odrazení od páchaní trestné činnosti do budoucna, či ochrana společnosti. A v neposlední řadě zhodnocení kladných i záporných dopadů na pachatele, trestní systém ČR i na ostatní společnost. Jedna kapitola bude také věnována dalšímu možnému vývoji na poli alternativních sankcí, případně v celém systému trestání.

Základní metodou pro sepsání této práce bude metoda monografická, která se skládá ze zpracování české i zahraniční literatury, právních předpisů a judikatury. Dále bude použita historická metoda a metoda analýzy. Částečně použiji také metodu porovnávání, tedy komparatistiku.

2. Teoretická východiska trestání

„Když si právní řád představíme jako peloton cyklistů, tak ve žlutém trikotu jede ústavní právo. Ve chvíli, kdy však už ostatní cyklisté silou nestačí, nastoupí právě právo trestní, které se zatím, většinu závodu, vezlo na chvostu.“

Touto poučkou začínal jeden z výkladových seminářů trestního práva doktora Josefa Baxy. Uvádím ji zde záměrně, protože se v ní skrývá zvláštní postavení trestního práva. Trestní právo je nepostradatelným prvkem právního řádu všech států. Není tomu jinak ani v České republice. Systémově se trestní právo řadí do práva veřejného a ve svém základu upravuje vztahy mezi pachatelem (trestaným) a státem (trestajícím).

Zvláštní postavení trestnímu právu zajišťuje jeho funkce. Trestní právo chrání zájmy společnosti i jedinců (fyzických a právnických osob) způsobem, který může jiná práva částečně potlačit anebo omezit. Je tedy potřeba k jeho použití přistupovat jen v případech, kdy nelze daný problém vyřešit v rámci jiného postupu, či jiného právního odvětví. Předchozí větu plně vystihuje zásada *ultima ratio*¹⁰.

Trestní právo má tedy poskytovat ochranu proti bezpráví. Netvoří však otevřený systém. Naopak se jedná o systém uzavřený, kde jsou chráněné zájmy taxativně vyjmenovány v rámci trestněprávních norem. Kromě jevů, které trestní právo považuje za škodlivé, uvádí také výčet sankcí, kterými lze takovéto jednání postihovat. Dostáváme se tedy k dalším zásadám trestního práva, které zakládají trestní odpovědnost. První z nich je zásada *Nullum crimen sine lege* (Kde není zákon, není zločin), jedná se tedy o zásadu legality. Za trestný čin nemůže být označeno chování, které by nebylo podřaditelné pod trestněprávní normu. Druhá zásada *Nulla poena sine lege*, tedy není trestu bez zákona, odkazuje na skutečnost, že každý trest musí být ukládán na základě zákona za daný spáchaný trestný čin.¹¹ V novém trestním zákoníku z roku 2009¹² se na rozdíl od starého trestního zákona č. 140/1961 Sb. již nezjišťuje *stupeň nebezpečnosti činu pro společnost*¹³, ale pro vyvození trestněprávních důsledků postačí (mimo výše zmíněné a otázku úmyslného zavinění, či pokud je zákonem přímo uvedeno, že postačuje

¹⁰ Srov.: nálezy ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 4/04, sp. zn. I. ÚS 558/01, sp. zn. IV. ÚS 469/04, sp. zn. I. 69/06.

¹¹ Viz: §12 a §13 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹³ Viz: §3 odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

zavinění z nedbalosti), že se jedná o případ společensky škodlivý, pro jehož řešení nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu¹⁴.

2.1.Pojem trest

Se vznikem a rozvojem lidského společenství vznikají a rozvíjí se také určité zásady, vzorce chování a fungování společnosti. Dá se říci jakási pravidla. Již od samého počátku lidský druh rozlišuje mezi konformním chováním a chováním, které je v rozporu s požadovanými normami jednání a vystupování jedince, či širší skupiny osob. Pro ochranu před takovými projevy deviantního chování vznikly mechanismy, které můžeme shrnout pod pojem trest.

S pojmem trest se setkáváme v životě již od narození. V obecné mluvě trest znamená prostředek, který vede k potrestání za prohřešek a zároveň stimuluje potrestanou osobu k odnaučení se netolerovanému chování, zlovyku, či společensky nepřijatelnému návyku. Pojem trest, který se používá ve výchově, se v některých ohledech shoduje a v jiných naopak rozchází s trestem z pohledu trestního práva. Je důležité mít stále na paměti, že trestněprávní sankce se dá aplikovat jen na takové jednání, které můžeme označit za trestný čin.

Vznik trestu, jak jej známe dnes, z pohledu trestního práva je svázán s obdobím, kdy spravedlnost začal vykonávat stát. V historických dobách byl hlavní účel trestu spatřován v odplatě, či odstranění pachatele. Trest tedy umožňoval poškozenému (pozůstalým) dosáhnout jakéhosi zadostiučinění tím, že emocionálně uspokojil jeho touhu způsobit provinilci škodu. Základní funkcí trestu tedy byla spíše represe. Uznávalo se, že čím tvrdší trest, tím více působí i jako preventivní opatření do budoucna. Časem se však ukázalo, že drakonické sankce zcela nefungují jako odstrašující prvek pro jiné pachatele, či opětovné páčání trestných činů osobami již potrestanými.

Pokud se vrátíme o dva odstavce výš, je důležité si uvědomit, že trest nemá jen vnější podobu, podobu samotné sankce, nebo jejího výkonu. Plného rozměru trestu se dosáhne až při jeho správném použití a využívání na odpovídající soubor prohřešků, či provinilců. Účinnost trestu spočívá i v jeho vnitřních projevech.

¹⁴ Viz: §12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

„Trest není jen to, co vidíme navenek, ale i procesy, které se odehrávají v dítěti uvnitř, co dítě při trestu prožívá. Je to nepříjemný, tísnivý, ponižující pocit, kterého by se dítě nejraději rychle zbavilo a do budoucna se mu rádo vyhnulo.“¹⁵

Pomineme-li z definice vypůjčené z prostředí výchovy označení subjektu, tedy dítě, dostaneme základní náležitosti trestu, které musí být splněny pro jeho úspěšné a funkční užití. Dnešní pohled trestní politiky se ubírá podobnou cestou. Opustil již teorii, že hlavní funkce trestu se skrývá v jeho represivních vlastnostech a začala se prosazovat spíše cesta penitenciární.

Pojem penitenciární znamená vězeňský, kdy však „(...) *zdůrazňujeme, že za podstatu vězeňství nepovažujeme jen represí, ale i nápravu, převýchovu a resocializaci.*“¹⁶

Úspěšné působení trestu na pachatele, aby bylo dosaženo všech zamýšlených požadavků, můžeme kromě v trestu samotném spatřovat také v úspěšném postupu před uložením konkrétní trestní sankce. V období kriminalistickém je rozhodující, zda je pachatel odhalen a vyšetřovaný skutek je náležitě objasněn. V případě, že je tento aspekt kvalitně naplněn, může dojít i k detailnímu rozboru v justiční fázi. Rozhodovaný skutek je soudem ozřejměn, případný odsuzující výrok je propracovaný a pachateli bude jasně a bez pochyb sděleno, kde je v jeho chování spatřeno deviantní nedovolené jednání. Zároveň soud může nejlépe na základě získaných poznatků rozhodnout, jaká sankce je pro pachatele nejprůměrnější. Ve společnostech, kde je vyspělý systém penologie, může být přenecháno určení konkrétního trestu, či způsobu jeho výkonu, právě na odbornících z tohoto oboru, aby soudem nedošlo k zvolení případně ne zcela vhodné sankce.¹⁷

2.1.1. Pojem krátkodobý trest odnětí svobody

Pro účely této práce je důležité si blíže specifikovat pojem krátkodobý trest odnětí svobody. V následující podkapitole přesně vytyčíme a definujeme náležitosti tohoto pojmu tak, aby nemohlo dojít k nedorozuměním, nebo ke zkreslení probírané problematiky.

¹⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?: o výchovných odměnách a trestech*. 5. vyd. Praha: Portál, 2000, 109 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8486-9, s. 46.

¹⁶ MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, 142 s. ISBN 80-704-2256-4, s. 49.

¹⁷ Srov.: *České vězeňství: Konceptce rozvoje vězeňství v ČR: (obnovené vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1998, č. 1. ISSN 6334, s. 15.

Definici krátkodobého trestu odnětí svobody nenalezneme v žádném právním předpisu ČR. Jedná se o odborný technický termín. Krátkodobý trest odnětí svobody, na rozdíl od obecného označení nepodmíněný trest odnětí svobody, má specifické vlastnosti. Každý krátkodobý trest odnětí svobody je nepodmíněným trestem odnětí svobody, tato úměra však neplatí opačně.

Mezi odborníky nalezneme více výkladových variant, kdy se o krátkodobý trest odnětí svobody jedná. Jedním z prvních písemných pramenů, kde se krátkodobý trest odnětí svobody definuje, je rezoluce Rady Evropy č. 73 z dubna 1973. Zde je uvedeno striktnější pojetí tohoto termínu. Rezoluce označuje krátkodobým trestem odnětí svobody takový trest, který naplňuje znaky nepodmíněného trestu odnětí svobody v maximálním rozsahu 6 měsíců odnětí svobody. Dnes se o krátkodobém trestu odnětí svobody bavíme v případě, že se v nejužším úhlu pohledu jedná o trest do 3 měsíců odnětí svobody, v nejširším naopak o trest do 18 měsíců.

Pro tuto práci zavedeme následující kritéria. V dalším pokračování diplomové práce bude pro krátkodobý trest odnětí svobody charakteristické, že se bude jednat o nepodmíněný trest odnětí svobody v maximálním trvání do jednoho roku, tedy dvanácti měsíců, který byl uložen pravomocným rozsudkem soudu. Hranici jednoho roku můžeme opřít o výzkumnou studii z roku 2000, která se odvolávala na tehdejší znění §39 odst. 2 tr. zák. Tento paragraf do novelizace zákonem 265/2001 Sb. uváděl zvláštní postavení trestů nepřevyšujících jeden rok.

„Toto vymezení vychází z ustanovení §39 odst. 2 tr. zák., které považuje trest odnětí svobody nepřevyšující jeden rok za svým způsobem trest mimořádný, který může být uložen jen při splnění stanovené podmínky, tj. že by uložení jiného trestu zjevně nevedlo, vzhledem k osobě pachatele, k dosažení účelu trestu ve smyslu §23 tr. zák. I když trest odnětí svobody do jednoho roku není explicitně označen jako trest krátkodobý, lze v kontextu se systémem trestů toto označení akceptovat.“¹⁸

¹⁸ KARABEC, Zdeněk, Simona DIBLÍKOVÁ a Radka MACHÁČKOVÁ. *Krátkodobé tresty odnětí svobody: závěrečná studie z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, 88 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-87212-39-4. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/249.pdf>; Srov.: KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. ISBN 80-210-3025-9, s. 102.

2.1.2. Pojem alternativní trest

Pro ucelení přehledu o probíraném tématu bychom si měli alespoň krátce a obecně specifikovat druhou posuzovanou kategorii, tedy alternativní tresty. Byť se může na první pohled zdát specifikace tohoto pojmu poměrně jednoduchá, až triviální, neexistuje v současné době jeho jednotná definice. Různé prameny mimo užívání užších, nebo širších terminologických pojetí, operují také s odlišnými variantami sousloví, která nesou ve své názvu přízvisko alternativní.

Třetí vydání Právníckého slovníku¹⁹ uvádí pod heslem alternativní sankce souhrn všech možných hmotněprávních alternativních řešení trestání, které formuluje ve shodě s definicemi pojmu alternativního trestu, s kterými se setkáváme v dokumentech OSN a Rady Evropy. Například v Rezoluci o snížení vězeňské populace, o alternativách trestu odnětí svobody a společenské reintegraci pachatelů přijaté na VII. Kongresu OSN.

„(...)trest nespojený s odnětím svobody, který je soudce oprávněn uložit v případech, ve kterých by jinak byl pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody.“²⁰

Hmotněprávní formy alternativního řešení se dále štěpí na alternativy k potrestání (upuštění od potrestání, podmíněné upuštění od potrestání) a alternativy k trestu odnětí svobody (podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, peněžitý trest, atd.).

Pro doplnění je vhodné seznámit se také s procesněprávní variantou, s tzv. odklony. Odklony neboli diverze bývají také označovány souslovím alternativy v trestním řízení. Konkrétně se jedná o institut podmíněného zastavení trestního stíhání a o institut narovnání.²¹

Komentář k trestnímu zákoníku diverzifikuje systém alternativ s mírnou odchylkou. Pod pojmem alternativní řešení uvádí alternativy k potrestání v kumulaci s alternativami v trestním řízení a pod pojmem alternativní tresty alternativy k trestu odnětí svobody.²²

¹⁹ HENDRYCH, Dušan a Josef KUČTA. *Právnícký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.

²⁰ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-807-3801-380, s. 154-187.

²¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) § 307-308 a § 309-314

²² Viz: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1450 s. ISBN 978-807-4004-285, s. 485.

Pro lepší orientaci využijí první trojdílný systém, který vypadá, při shrnutí do bodů, takto²³:

- **Alternativy v trestním řízení – odklony (diverze)**
 - *Podmíněné zastavení trestního stíhání*
 - *Narovnání*
- **Alternativy k potrestání**
 - *Upuštění od potrestání (§ 46 TrZ)*
 - *Upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence (§ 47 TrZ)*
 - *Podmíněné upuštění od potrestání (§ 48 TrZ)*
- **Alternativy k testu odnětí svobody (taxativní výčet podle §)**
 - *Trest domácího vězení (§ 60 TrZ), trest obecně prospěšných prací (§ 62 TrZ), propadnutí majetku (§ 66 TrZ), peněžitý trest (§ 67 TrZ), trest zákazu pobytu (§ 75 TrZ), trest zákazu činnosti (§ 73 TrZ), trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76 TrZ), trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 70 TrZ), vyhoštění (§ 80 TrZ), podmíněné odsouzení (§ 81 TrZ), podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem (§ 84 TrZ).*

Podle pojetí materie alternativních trestů se můžeme dostat k užšímu a širšímu úhlu pohledu na tuto problematiku. V případě restriktivního přístupu se za alternativní trest považuje každý trest, který není spojen s VTOS. Širšího definování alternativních trestů, kde jsou zahrnuty sankce, které zcela nevylučují odnětí svobody, ale výrazně modifikují způsob jeho vykonání, může do budoucna, díky méně svázanému přístupu, obsáhnout například víkendové vězení, nebo institut šokové probace, atd.²⁴.

S dalšími příklady dělení alternativních trestů se setkáváme například v publikaci *Základy kriminologie a trestní politiky*, kde se zohledňuje míra zásahu do práv odsouzeného. Užší pojetí alternativ je zde spojeno s takovými tresty, jejichž výkon je

²³ Srov.: ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-807-3801-380, s. 154-190.

²⁴ Viz: kapitola č. 6

sloučen s prací probační a mediační služby.²⁵ Další typologické dělení je možné pro srovnání nalézt v řadě odborných publikací, či článků²⁶ vážících se k této problematice.

Tato práce se bude především zabývat alternativami k trestu odnětí svobody. Pro účel této práce tedy bude užito výše rozepsané třístupňové dělení.

Na konec této části bude zajisté vhodné připomenout základní pojmy spojené s rozvojem a vznikem alternativních trestů: dekriminalizace, depenalizace, mediace.

„Dekriminalizace – vyjmutí některých činů z kategorie trestných činů.

Depenalizace – nahrazování trestu odnětí svobody jinými alternativami.

Mediace – rozptýlení vzniklého napětí mezi obětí a pachatelem navázáním společného kontaktu a formou mimosoudního narovnání.“²⁷

2.2. Účel trestu

Mezi odbornou veřejností není sporu o tom, že hlavním účelem trestu je ochrana společnosti a jedince před chováním, které se v daném období považuje za defektní a škodlivé. Základní prvky samotného trestání můžeme spatřovat v několika doslova fundamentálních bodech, které se v průběhu vývoje lidstva obměňují v různých konotacích, ale jejichž základy jsou vždy pevně spojeny s diskuzí týkající se trestu a trestání obecně. Jedním z těchto základních elementů je míra zásahu trestu do práv provinilce od odstranění pachatele, přes fyzické zmrzačení, ocejchování, izolaci až k trestání, které není spojené s odtržením pachatele od ostatní společnosti. Druhým prvkem je požadovaný následek trestu, zda je hlavním cílem pomsta, odplata, odnaučení, prevence, nebo převýchova.

V blízké historii, při platnosti trestního zákona č. 140/1961 Sb., byl účel trestů definován přímo ve zmíněném právním předpise. Konkrétně se jednalo o § 23 odst. 1:

²⁵ VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUCHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 636 s. ISBN 978-807-4004-292.

²⁶ Např.: OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1997, č. 12, s. 620-626. ISSN 1210-6410.

²⁷ MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, 142 s. ISBN 80-704-2256-4, s. 10.

„Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“

Tato definice v historickém vývoji odpovídala nejbližší *Smíšené teorii*, která v sobě kumulovala myšlenky obou předcházejících teorií a to *teorie absolutní* a *relativní*.²⁸ Vzhledem k faktu, že se jedná o problematiku rozpracovanou v široké řadě publikací a teoretických příruček, považuji dlouhé rozbory východisek jednotlivých teorií za nadbytečné.

V krátkosti si můžeme *Absolutní teorii* přiblížit latinskou citací „*punitur, quia peccatum est*“, nebo-li „trestá se, protože bylo spácháno zlo“.²⁹ Představiteli této teorie jsou například I. Kant a G. W. F. Hegel. Kant považuje trest za kategorický imperativ. „Trest je kategorickým imperativem (...) nesmí se řídit nějakým účelem mimo něj ležícím (...) je pouze ideou spravedlnosti.“ Hegel považuje trest za negaci negace práva, tedy za jediný možný způsob, kterým je společnost schopna zajistit obnovení rovnováhy, tedy spravedlnosti. Trest musí vyhovovat požadavkům absolutní spravedlnosti, nikoli odplaty či nápravy, a jeho cílem je spíše potrestání činu samotného, nežli pachatele.³⁰

Pro *Relativní teorii* je typické latinské sousloví: „*punitur, ne peccetur*“, čili „trestá se, aby nebylo pácháno zlo“.³¹ Jako teoretiky tohoto myšlenkového proudu si můžeme uvést F.von Liszta, C. Lombrosa a také C.Beccaria (významné dílo *O zločinech a trestech - Dei delitti e delle pene*). Jedním z nejstarších pramenů, které nesou myšlenky tohoto směru, je dílo Protágorás od Platóna, v kterém se píše: „(...) kdo přistupuje k trestu s rozumem, nemstí se za minulé provinění, vždyť by nemohl způsobit, aby se odestalo to, co se stalo, nýbrž trestá pro budoucnost, aby se znovu neprovinil ani sám ten, kdo je trestán, ani jiný, kdo by uviděl jeho potrestání“.³²

Z obou teorií, byť se dají takřka označit za své protipóly, či třetí teorie smíšené, je patrné, že základním účelem trestu je boj proti kriminalitě, deviantnímu chování

²⁸ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno, 2002, 571 s. ISBN 80-210-2985-4, s. 404.

²⁹ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2003, 435 s. ISBN 80-863-9573-1, s. 270.

³⁰ *České vězeňství: Koncepce rozvoje vězeňství v ČR: (obnovené vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1998, č. 1. ISSN 6334, s. 13.

³¹ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2003, 435 s. ISBN 80-863-9573-1, s. 270.

³² PLATÓN, *Protágoras*. 4., opr. vyd. Praha: Oikoyomenh, 2000, 82 s. ISBN 80-860-0598-4, s. 29.

a zjištění ochrany právům jedince, společnosti, a v širším úhlu pohledu i zajištění spravedlnosti. Účel trestu, shrneme-li jej stručně do bodů, je následný:

- Ochrana společnosti před pácháním TČ.
- Zabránění v další, nebo opětovné trestné činnosti páchané pachateli (individuální prevence).
- Odrazení ostatních osob od páchání trestné činnosti (generální prevence).
- Výchova odsouzených, aby do budoucna vedli řádný život.
- Výchova ostatní společnosti.

Trest má tedy v obecné rovině plnit především regulativní, ochrannou, preventivní a represivní funkci.³³

Nepostradatelnou podmínkou trestání, bez které by nemohl být účel trestu naplněn, je však v dnešní době účinnost trestu. Chceme-li osoby trestat takovým způsobem, abychom naplnili co nejvíce výše uvedených bodů, musíme využívat takové tresty, které dopadají vyváženě a tedy i výchovně na pachatele nejlépe. Účinnost užitých sankcí můžeme posoudit poměrem jejího minimálního zásahu a maximálního naplnění požadovaných cílů. K účinnosti sankcí přispívají kromě vhodného zvolení konkrétního potrestání i kriminalistické, justiční a penologické aspekty. Tedy zda je TČ dostatečně objasněn, zda byl užit přesvědčivý důkazní aparát, který pachateli dokáže, že nemůže své protiprávní chování utajit ani při páchání trestné činnosti v budoucnu. Dále jak se soud vypořádá s odůvodněním odsuzujícího rozsudku, pokud odsouzený pozná ve výroku pochybnosti soudu, může být opět snižená následná účinnost takto uložené sankce. V neposlední řadě jde i o samotný výkon trestu a chování osob trest dozorujících.³⁴

Pozdržím-li se ještě pár řádků u penologického aspektu, mohu uvést, že některé státy přenechávají zacházení s pachateli penologii. Pokud soud zařazuje bez bližších odborných znalostí a informací pachatele do konkrétní nápravně výchovné skupiny, může opět docházet k snížení účinnosti uplatněné sankce.³⁵

³³ KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. ISBN 80-210-3025-9, s. 85.

³⁴ *České vězeňství: Koncepce rozvoje vězeňství v ČR: (obnovené vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1998, č. 1. ISSN 6334, s. 14.

³⁵ *České vězeňství: Koncepce rozvoje vězeňství v ČR: (obnovené vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1998, č. 1. ISSN 6334, s. 15.

Jednoduchým a dobře zpracovatelným kritériem, které může napomoci při hledání nových sankčních prostředků nebo při snaze ukládat nové již zavedené alternativy na dříve jinak trestané TČ je rozřazení pachatelů podle páchané trestné činnosti.

2.2.1. Kriminalita spojená s ukládáním krátkodobých trestů

Abychom mohli proniknout hlouběji do problematiky nepodmíněných krátkodobých trestů odnětí svobody a posoudit jejich vhodnost, či naopak neúčelnost, je zapotřebí spojit si samotný trest s konkrétním defektním chováním. V následující kapitole se budeme zabývat kriminologickými aspekty krátkodobých NEPO trestů. Při zkoumání krátkodobých NEPO trestů můžeme postupovat více cestami, můžeme hodnotit jejich ukládání vzhledem k věku nebo pohlaví pachatele, či se zaměřit na jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, za které se v praxi takovéto tresty ukládají. Poslední zmíněnou cestu jsem vybral jako nejvíce účelnou pro zpracování této diplomové práce.

Obecně se ukládání krátkodobých trestů spojuje s pácháním lehčí trestné činnosti, existují ovšem i výjimky³⁶. V následujících podkapitolách uvedu přehled nejčastějších paragrafů, za které se v daném roce uložil největší počet krátkodobých trestů. Tyto údaje na závěr shrnu a zhodnotím v krátkém dílčím resumé. V přílohách na konci diplomové práce jsou umístěny podrobně zpracované tabulky s úplným přehledem konkrétních paragrafů a počtů uložených krátkodobých NEPO trestů.

Pro statistické šetření byly využity statistiky, respektive statistické listy³⁷ MS.

2.2.1.1. Rok 2008

Největší podíl na uložených krátkodobých NEPO trestech v roce 2008 měla krádež (§ 247 TZ). Z počtu všech sankcí (15795) bylo za krádež uloženo 27% NEPO trestů. Ovšem téměř 75% z těchto NEPO trestů tvořily krátkodobé NEPO tresty. Na pomyslné druhé příčce se umístil TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 171 TZ). U tohoto paragrafu uložily soudy 26% pachatelů z 8079 NEPO trest. Z NEPO trestů za tento TČ bylo 90% uložených trestů s výměrou do jednoho roku, tedy krátkodobých NEPO trestů.

³⁶ Pozn.: V roce 2010 a 2011 byl uložen 1 nepodmíněný krátkodobý trest odnětí svobody za vraždu. V roce 2012 bylo uloženo obdobných trestů 6.

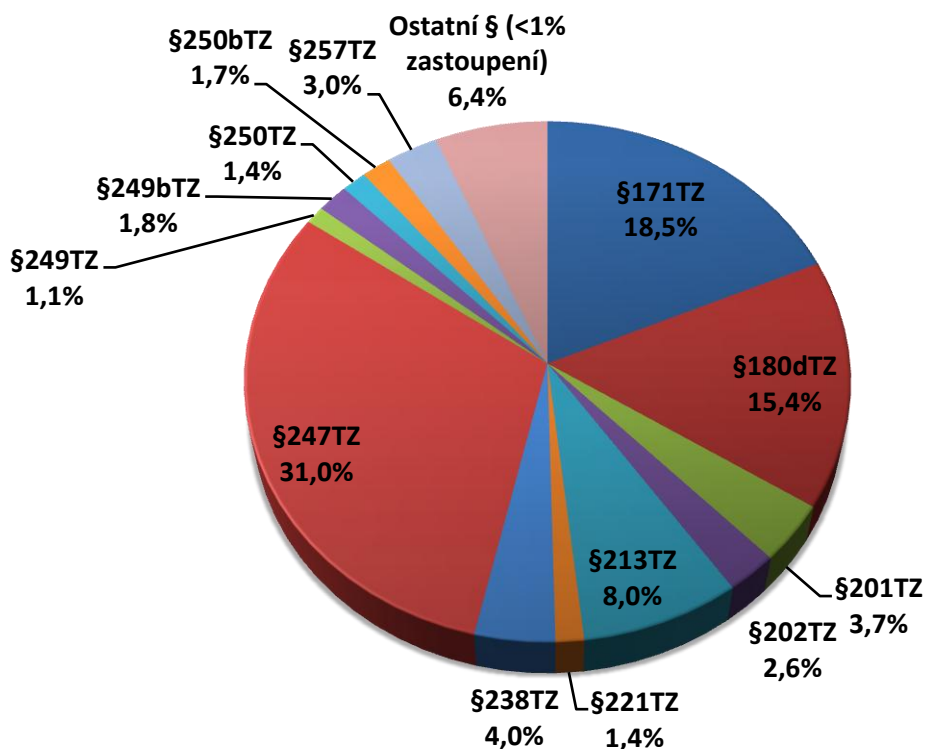
³⁷ MS Statistický list trestní pro fyzické osoby S-SL-T; Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů/soudů za roky 2008, 2009, 2010, 2011, 2012; Podrobně zpracované tabulky viz Příloha č.1 - 5.

Značné zastoupení na škále krátkodobých NEPO trestů za rok 2008 měl také TČ řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (§ 180d TZ), u kterého bylo ze všech NEPO trestů uloženo 87% krátkodobých NEPO trestů. Dále také TČ zanedbání povinné výživy (§ 213 TZ), u kterého tvořilo procento krátkodobých NEPO trestů, z kompletního počtu uložených NEPO trestů, téměř 88%.

Dalšími TČ, které dosáhly z konečné sumy uložených krátkodobých NEPO trestů nad 1% zastoupení, byly (řazeno chronologicky od nejpočetnějšího): § 238 TZ – Porušování domovní svobody; § 201 TZ – Ohrožení pod vlivem návykových látek; § 257 TZ – Poškozování cizí věci; § 202 TZ – Výtržnictví; §249b TZ – Neoprávněné držení platební karty; § 250b TZ – Úvěrový podvod; § 221 TZ – Ublížení na zdraví; § 250 TZ – Podvod; § 249 TZ – Neoprávněné užívání cizí věci.

Při zhodnocení výše uvedených údajů lze říci, že nejvíce krátkodobých NEPO trestů bylo uloženo za majetkovou trestnou činnost (§ 247, § 249, § 249b, § 250, § 250b, § 257 TZ). S připočtením zbylých majetkových TČ, které nedosáhly nad hranici 1%, se jedná téměř o 42% všech uložených krátkodobých NEPO trestů. U dvou, z pohledu počtu uložených krátkodobých NEPO trestů nejvýznamnějších trestných činů (§ 171, § 247 TZ), krátkodobé NEPO tresty dosáhly nad pětinu všech uložených trestních sankcí za toto defektní chování.

Graf č.: 1 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2008

2.2.1.2. Rok 2009

V roce 2009 byl výsledný graf uložených krátkodobých NEPO trestů podobný roku 2008. Nejvíce byl ukládán krátkodobý NEPO trest u § 247 TZ, tedy u krádeže. Z celkových 15340 osob odsouzených za tento skutek byl 28% z nich uložen NEPO trest. Krátkodobý NEPO trest tvořil $\frac{3}{4}$ (75,4%) z uložených NEPO trestů. U § 171 TZ došlo oproti roku 2008 v roce 2009 k mírnému nárůstu uložených krátkodobých NEPO trestů. Z počtu 8195 osob trestaných za tuto skutkovou podstatu byl téměř 30% z nich uložen NEPO trest. 89% z NEPO trestů tvořily opět NEPO tresty do jednoho roku.

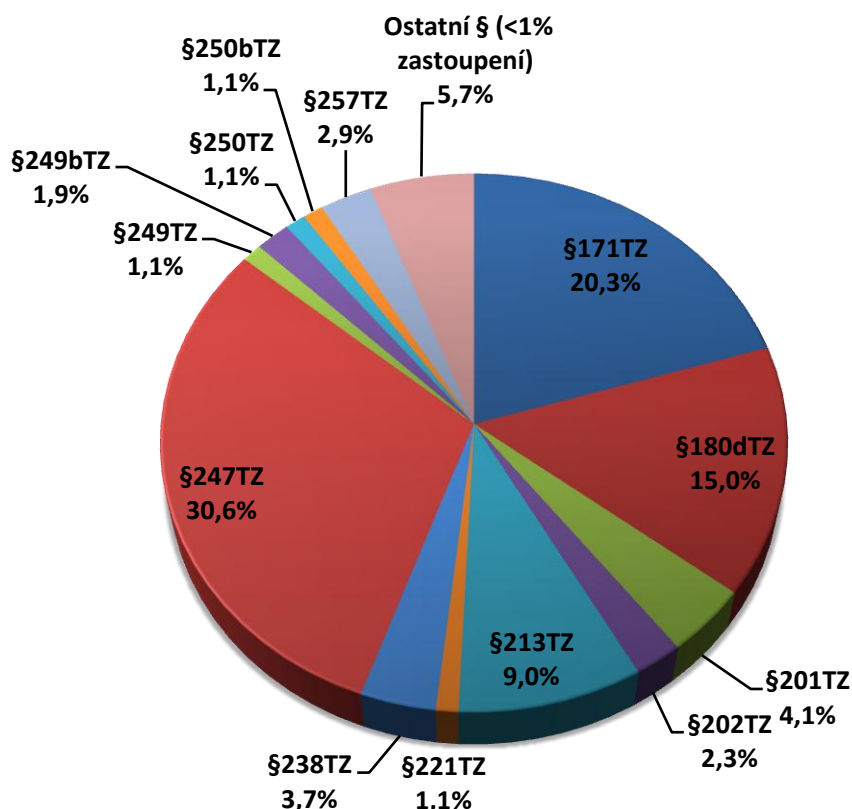
Mezi další významné zástupce patřil § 180d TZ (řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění) a § 213 TZ (zanedbání povinné výživy). Poměr krátkodobých NEPO trestů z počtu všech NEPO trestů dosahoval 86% a 90% (postupně podle pořadí jmenovaných paragrafů).

Dalšími TČ, které dosáhly nad 1% zastoupení, byly (řazeno chronologicky od nejpočetnějšího): § 201 TZ – Ohrožení pod vlivem návykových látek; § 238 TZ – Porušování domovní svobody; § 257 TZ – Poškození cizí věci; § 202 TZ – Výtržnictví; § 249b TZ – Neoprávněné držení platební karty; § 250 TZ – Podvod;

§ 250b TZ – Úvěrový podvod; § 249 TZ – Neoprávněné užívání cizí věci; § 221 TZ – Ublížení na zdraví.

Po shrnutí všech zpracovaných dat lze opět konstatovat, že nejvíce krátkodobých NEPO trestů bylo uloženo za hlavu devátou (trestné činy proti majetku) TZ. Jedná se o 40% všech uložených krátkodobých NEPO trestů v tomto roce. Krátkodobé NEPO tresty uložené u § 247 TZ tvořily 21% z kompletní škály uložených trestních sankcí za tento TČ, tedy podobně jako v předcházejícím roce. U § 171 TZ dosáhl poměr krátkodobých NEPO trestů jedné čtvrtiny všech uložených trestních sankcí. Dá se tedy tvrdit, že každému čtvrtému odsouzenému za trestný čin podle § 171 TZ byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody do jednoho roku.

Graf č.: 2 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2009

2.2.1.3. Rok 2010

Od začátku roku 2010 vstupuje v účinnost nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.). Nový TrZ kromě kompletní rekonstrukce trestního práva přináší také nový pohled na účel trestů a sankcí. Jak uvádí důvodová zpráva k návrhu TrZ, je jedním z hlavních cílů nové právní kodifikace také: „*změna celkové filosofie ukládání sankcí, kdy je třeba především změnit hierarchii sankcí, v rámci níž by byl trest odnětí svobody chápán jako*

„ultima ratio“ a byl by kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí předpokládající širokou možnost využití alternativních sankcí k zajištění pozitivní motivace pachatele³⁸. Do popředí se dostávají zásady depenalizace a zásada efektivnějšího ukládání alternativních sankcí, nový právní předpis zavádí mimo jiné i další alternativní sankce.³⁹ Z těchto zamýšlených kroků se dají odvodit snahy o snížení počtu osob, kterým jsou ukládány NEPO tresty, především krátkodobé NEPO tresty. Právě krátkodobé NEPO tresty odpovídají nejvíce požadavkům na ně kladeným filosofií možného náhradního trestání alternativními sankcemi. Blíže se budu alternativními sankcemi zabývat v dalších kapitolách této práce. Nyní je potřebné pro lepší orientaci jen uvést, že následné statistické šetření spojuje jak starou právní úpravu, která se řídí TZ, tak i novou právní úpravu podle TrZ. Každý TČ je tedy označen spojením dvou paragrafů, kdy první odpovídá znění v TZ účinném do 31.12.2009 a druhý paragraf v pořadí odpovídá označení v TrZ.

Nejvíce krátkodobých NEPO trestů bylo v roce 2010 uloženo za TČ krádeže (§ 247 TZ; § 205 TrZ). Z celkového počtu 15582 osob odsouzených za tento TČ byl 30% z nich uložen NEPO trest. Z takto uložených NEPO trestů spadalo do skupiny krátkodobých NEPO trestů 69% z nich. Proti předchozímu roku stoupl procento ukládání NEPO trestů za tento TČ o 2% a přitom kleslo ukládání krátkodobého NEPO trestu o 6 procentních bodů. Dá se tedy vyvodit závěr, že v roce 2010 rozhodovaly soudy při posuzování trestního jednání podle § 247 TZ a § 205 TrZ přísněji, než v roce, respektive v letech předcházejících.

Druhé nejpočetnější zastoupení na škále krátkodobých trestů měl paragraf 171 TZ ve spojení s paragrafem 337 TrZ, tedy maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Z 9010 odsouzených byl uložen NEPO trest 34% z nich. Z kompletního počtu NEPO trestů bylo krátkodobých NEPO trestů 88%. I přes 4% nárůst v počtu pravomocných rozsudků soudů odsuzujících pachatele k NEPO trestu se poměr mezi druhy uložených NEPO trestů, mezi krátkodobým NEPO trestem a NEPO trestem přesahujícím hranici odsouzení 1 rok, téměř nezměnil.

³⁸ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku: Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen a vysvětlení její nezbytnosti jako celku. [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>

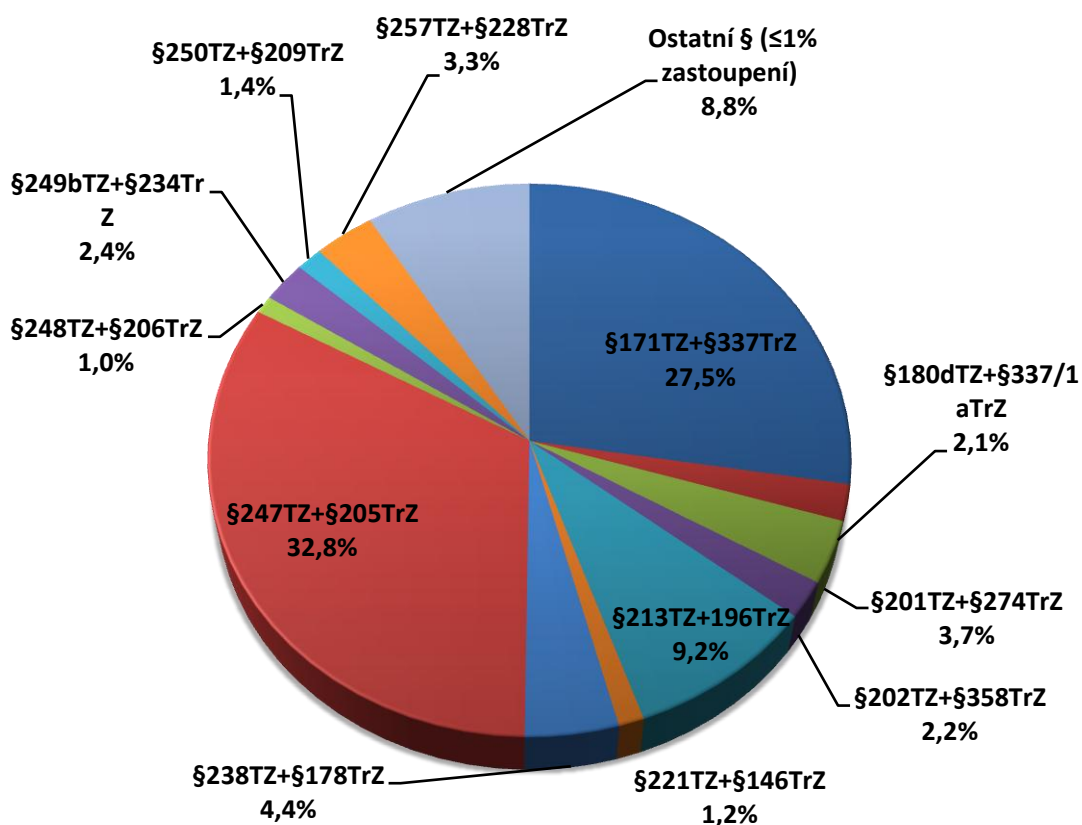
³⁹ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku: Důvodová zpráva k hlavě V, dílu 1 – Druhy trestních sankcí a obecné zásady pro jejich ukládání – § 36 až 38: [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>

Dalšími TČ, které dosahují vyššího zastoupení v roce 2010, je zanedbání povinné výživy (§ 213 TZ a § 196 TrZ) a TČ porušování domovní svobody (§ 238 TZ a § 178 TrZ). U zanedbání povinné výživy dosahuje procentuální zastoupení krátkodobých NEPO trestů na všech NEPO trestech 75%. U porušování domovní svobody je poměr mezi stejnými údaji 45%.

Dalšími TČ, jejichž zastoupení při hodnocení počtu krátkodobých NEPO překročilo 1 %, jsou (chronologicky řazeno od nejpočetnějšího): § 201 TZ + § 274 TrZ Ohrožení pod vlivem návykových látek; § 257 TZ + § 228 TrZ Poškození cizí věci; § 249b TZ + § 234 TrZ Neoprávněné držení platební karty (TrZ: Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku); § 202 TZ + § 358 TrZ Výtržnictví; § 180d TZ Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (V TrZ podřazeno pod § 337/1a, Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání); § 250 TZ + § 209 TrZ Podvod; § 221 TZ + § 146 TrZ Ublížení na zdraví; § 248 Tz + § 206 TrZ Zpronevěra.

Po zhodnocení výsledků měření krátkodobých NEPO trestů za rok 2010 je potřeba upozornit především na novou kodifikaci v podobě TrZ. Hlavní viditelné změny v níže uvedeném kruhovém grafu oproti předchozímu roku můžeme spatřit u § 180d TZ, u kterého došlo k dekriminlizaci. Část skutkové podstaty trestného činu se přesunula do § 337/1a nového TrZ a část byla vypuštěna z trestního zákona a přemístěna do přestupkového zákona do § 22/1e. U § 249b TZ došlo k rozšíření skutkové podstaty, aby nově vzniklý § 234 TrZ lépe odpovídal moderním podmínkám a nově užívaným metodám páchaní kriminality spojené s platebními prostředky. Trend ukládání krátkodobých NEPO trestů z předchozích let, tedy závěr, že se nejvíce krátkodobých NEPO trestů ukládá za majetkovou trestnou činnost se potvrdil i v roce 2010. Ze všech uložených krátkodobých NEPO trestů se 44% týkalo právě majetkových TČ. Krátkodobé NEPO tresty tvořily u § 171 TZ + § 337 TrZ 30% ze všech sankcí uložených za tento TČ, u § 247 TZ + § 205 TrZ dosahoval stejný poměr 20%.

Graf č.: 3 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2010

2.2.1.4. Rok 2011

Nejpočetnější zastoupení ze souhrnu všech krátkodobých NEPO trestů v roce 2011 měla krádež (§ 247 TZ + § 205 TrZ). V roce 2011 bylo za tento TČ odsouzeno 16122 osob, kdy 29% z nich byl uložen NEPO trest. Z počtu všech uložených NEPO trestů za krádež bylo 64% z nich krátkodobých NEPO trestů. Druhé nejsilnější zastoupení měl TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Za tento TČ bylo odsouzeno 9570 osob, 33% z nich byl uložen NEPO trest a 84% NEPO trestů tvořil krátkodobý NEPO trest. Shodně u obou TČ kleslo ukládání NEPO trestů o jeden procentní bod, pro potrestání osob spadajících pod toto procento byly využity odlišné sankce od NEPO trestu. Nejedná se však ani v reálných číslech o nějak překvapující údaj. Procentuální zastoupení Krátkodobých trestů na NEPO trestech se snížilo na 5% a 4%. Z údajů lze vyčíst mírné zostření NEPO trestů ukládaných v daném roce soudy.

V řadě třetí nejvyšší zastoupení na počtu uložených krátkodobých NEPO trestů má TČ zanedbání povinné výživy (§ 213 TZ + § 196 TrZ). Poměr mezi uloženými krátkodobými NEPO tresty a delšími NEPO tresty tvoří 50%. Oproti roku předcházejícímu zde vidíme změnu v ukládání krátkodobých NEPO trestů o 25%.

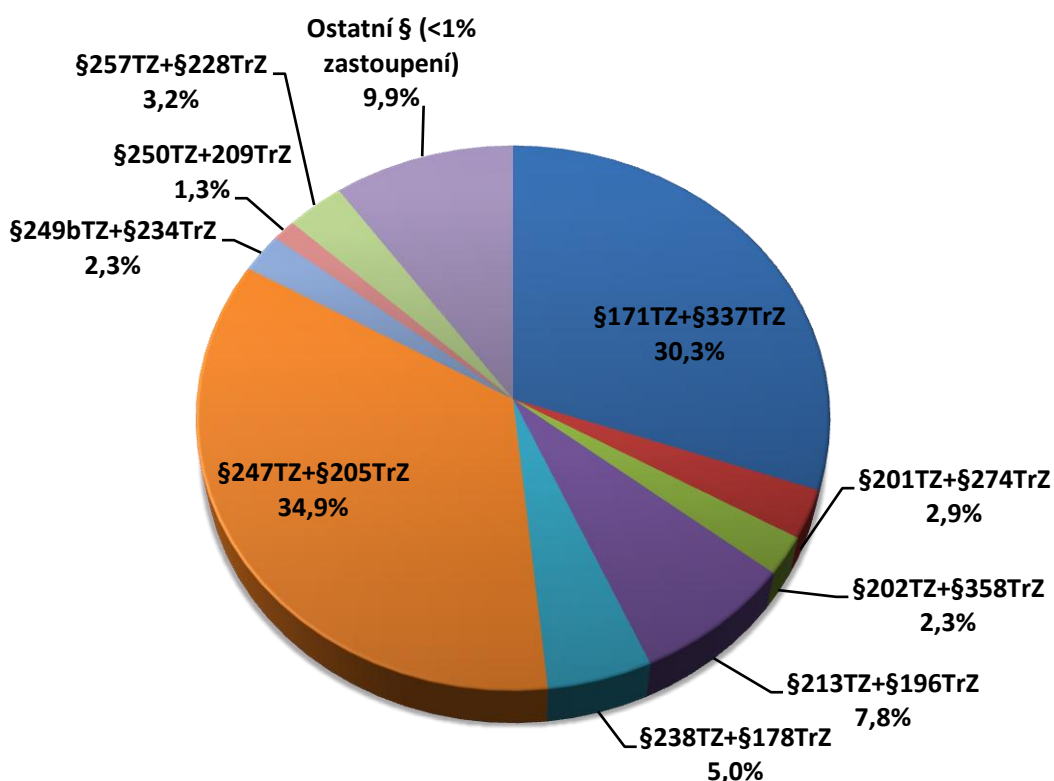
V reálných číslech jde o posun z 900 uložených krátkodobých NEPO trestů v roce 2010 na 670 v roce 2011, paradoxně i při zvýšení počtu trestaných osob. Vzhledem k tomu, že ze všech trestaných byl v obou letech stejnému procentnímu zastoupení z nich uložen NEPO trest (14% z pravomocně odsouzených), přesunulo se výše uvedených 25% trestů z kategorie krátkodobých NEPO trestů do kategorie NEPO trestů trvajících déle než jeden rok. Soudy tedy v roce 2011 ukládaly za TČ zanedbání povinné výživy přísnější sankce než v roce předcházejícím.

Čtvrtým nejvíce zastoupeným TČ na výsledném grafu je porušování domovní svobody (§ 238 TZ + § 178 TrZ). Poměr mezi NEPO tresty a krátkodobými NEPO tresty je 43%. Změna vůči předchozímu roku je pouze 2%.

Dalšími TČ, jejichž zastoupení při hodnocení počtu krátkodobých NEPO překročilo 1%, jsou (chronologicky řazeno od nejpočetnějšího): § 257 TZ + § 228 TrZ Poškození cizí věci; § 201 TZ + § 274 TrZ Ohrožení pod vlivem návykových látek; § 249b TZ + § 234 TrZ Neoprávněné držení platební karty (TrZ: Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku); § 202 TZ + § 358 TrZ Výtržnictví; § 250 TZ + § 209 TrZ Podvod. Z grafu vymizel § 180d TZ, který se částečně subsumoval pod § 337/1a TrZ ve věcech týkajících se řízení motorového vozidla řidičem, který přišel o řidičské oprávnění vlivem vybodování a ve zbylé části byla jeho skutková podstata přesunuta do přestupkového zákona. V tabulce ke grafu, která se nachází v přílohách DP, se § 180d TZ ještě vyskytuje, ale jeho zastoupení na úhrnu všech krátkodobých NEPO trestů je 0,13%. Pokles u TČ ohrožení pod vlivem návykových látek 0,8 procentního bodu byl způsoben opět zpřísněním ukládaných trestů. Při zachování téměř stejného poměru mezi počtem pravomocně odsouzených osob a počtem uložených NEPO trestů se snížil o 10% vzájemný poměr mezi krátkodobými NEPO tresty a ostatními NEPO tresty.

Za majetkovou kriminalitu bylo v roce 2011 uloženo 44% všech krátkodobých NEPO trestů. Jednalo se tedy o další rok v řadě, kdy je nejvíce krátkodobých NEPO trestů spojeno s TČ proti majetku.

Graf č.: 4 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2011

2.2.1.5. Rok 2012

I v roce 2012 byly největším počtem krátkodobých NEPO trestů zastoupeny § 247 TZ + § 205 TrZ, tedy paragrafy označující krádež. Z počtu 17298 osob trestaných za jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty daných paragrafů byl 27% z nich uložen NEPO trest. 64% část NEPO trestů tvořily krátkodobé NEPO tresty. V roce 2012 oproti předchozímu roku uložily soudy o 2% méně pravomocných rozsudků s trestem nepodmíněného odsouzení k odnětí svobody. Poměr mezi NEPO tresty a krátkodobými NEPO tresty je v letech 2011 a 2012 takřka shodný.

Druhými, nejvíce zastoupenými paragrafy na grafu krátkodobých NEPO trestů, jsou § 171 TZ + § 337 TrZ. Jedná se o TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Celkově bylo za tento TČ pravomocně odsouzeno 9042 osob. 32% z nich byl rozsudkem uložen NEPO trest, který z 82% tvořily krátkodobé NEPO tresty. Ve vztahu k roku 2011 bylo odsouzeno k NEPO trestu o 1% méně osob a poměr mezi NEPO tresty a jejich krátkodobou variantou se snížil o 2%. Ani v jednom případě se nejedná o neobvyklé odchylky.

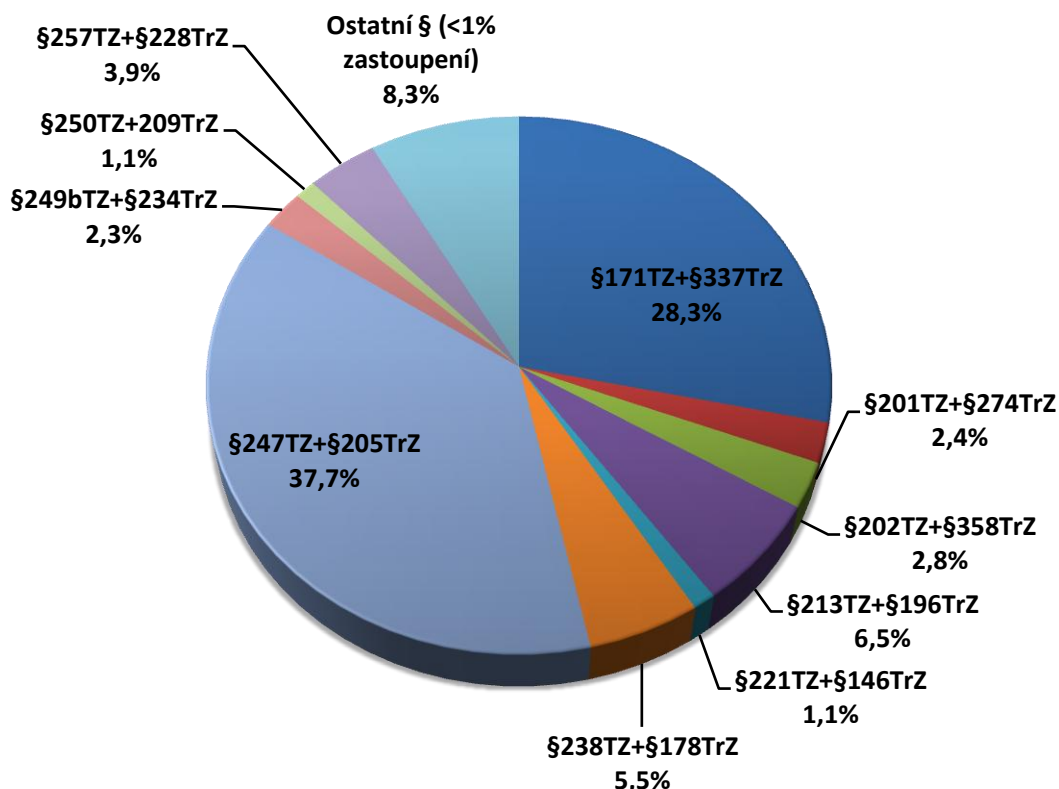
§ 213 TZ + § 196 TrZ, zanedbání povinné výživy, měly v roce 2012 čtvrté nejsilnější zastoupení. Poměr mezi uloženými NEPO tresty a krátkodobými NEPO tresty je 47%. Vůči předešlému roku ubylo u tohoto TČ odsuzujících rozsudků k NEPO trestům o 2%. Zastoupení NEPO trestů do jednoho roku na všech NEPO trestech se snížilo o 3%, z 50% na 47%. Jedná se tedy o drobnou úpravu ve způsobu trestání pachatelů, nikoliv tak výraznou jak tomu bylo v roce 2011.

U § 238 TZ + § 178 TrZ, tedy u TČ porušování domovní svobody, tvořily krátkodobé NEPO tresty 42% část všech uložených NEPO trestů.

Dalšími TČ, jejichž zastoupení při hodnocení počtu krátkodobých NEPO překročilo 1%, jsou (chronologicky řazeno od nejpočetnějšího): § 257 TZ + § 228 TrZ Poškození cizí věci; § 202 TZ + § 358 TrZ Výtržnictví; § 201 TZ + § 274 TrZ Ohrožení pod vlivem návykových látek; § 249b TZ + § 234 TrZ Neoprávněné držení platební karty (TrZ: Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku); § 250 TZ + § 209 TrZ Podvod; § 221 TZ + § 146 TrZ Ublížení na zdraví.

V roce 2012 se opět potvrdily statistiky z předchozích let. Nejvíce krátkodobých NEPO trestů bylo uloženo za majetkovou trestnou činnost. V tomto roce se procentní hodnota blíží (bez několika procent) hodnotě poloviny všech uložených krátkodobých NEPO trestů. Konkrétní procento krátkodobých NEPO trestů, které se váží k TČ vedeným proti majetku, je po zaokrouhlení na celá čísla 48%.

Graf č.: 5 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2012

2.2.1.6. Komplexní hodnocení vývoje krátkodobých NEPO trestů

Podle statistických údajů z roku 1992⁴⁰ byla v mezinárodním porovnání délka NEPO trestů ukládaných na území ČR delší, než tomu bylo u jiných evropských států. Pokud bychom posuzovali sankční politiku států právě z pohledů rozpětí doby trvání NEPO trestu, v období kolem tohoto roku (míněno 1992) bylo zřejmé, že ČR ukládá (s výjimkou Polska a Litvy) pachatelům přísnější NEPO tresty.⁴¹

Tab. č.: 1 Mezinárodní srovnání krátkodobých NEPO trestů

Údaje z roku 1992	Krátkodobé NEPO tresty v %	NEPO tresty v %	součet %
Země			
Anglie a Wales	64,5	35,5	100
Belgie	76,5	23,5	100
Česká republika	52,6	47,4	100

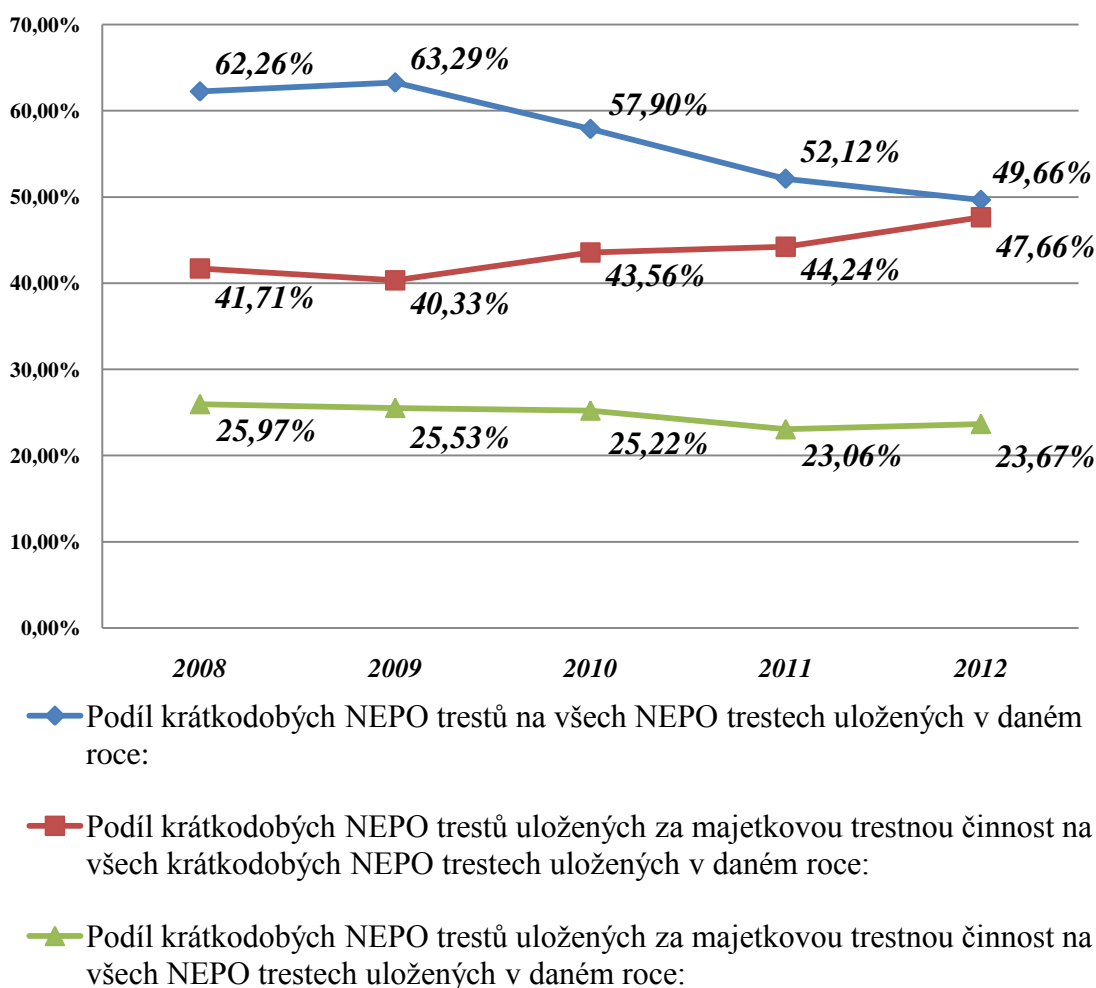
⁴⁰ Penological information bulletin. Strasbourg, France: The Council, 1992.

⁴¹ Srov.: KARABEC, Zdeněk, Simona DIBLÍKOVÁ a Radka MACHÁČKOVÁ. *Krátkodobé tresty odnětí svobody: závěrečná studie z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, 88 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-87212-39-4, s. 26. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/249.pdf>

<i>Dánsko</i>	94,3	5,7	100
<i>Finsko</i>	96,6	3,4	100
<i>Francie</i>	84,1	15,9	100
<i>Itálie</i>	73,3	26,7	100
<i>Litva</i>	1	99	100
<i>Lucembursko</i>	59,3	40,7	100
<i>Německo</i>	59	41	100
<i>Norsko</i>	90,5	9,5	100
<i>Polsko</i>	15,7	84,3	100
<i>Řecko</i>	96,3	3,7	100
<i>Severní Irsko</i>	73,4	26,6	100
<i>Skotsko</i>	88,4	11,6	100
<i>Švédsko</i>	82,2	17,8	100
<i>Švýcarsko</i>	89	11	100

Vývoj krátkodobých NEPO trestů podle jednotlivých paragrafů v ČR za roky 2008 až 2012 přiblíží následující grafy. V prvním z nich můžeme vidět postupný procentuální vývoj zastoupení krátkodobých NEPO trestů na úhrnu všech NEPO trestů, uložených v daném roce. Přímka označená károvými body tedy navazuje na předešlou tabulku, respektive na údaje týkající se ČR. Přímka s trojúhelníkovými body naopak vykresluje vývoj ukládání krátkodobých NEPO trestů za konkrétní trestnou činnost. Pro graf byla zvolena majetková trestná činnost z důvodu, že se v jednotlivých zkoumaných letech jednalo o skupinu TČ, za kterou byly v největší míře ukládány právě krátkodobé NEPO tresty. Přímka s čtvercovými body se opět týká majetkové trestné činnosti. V tomto případě však ukazuje podíl uložených krátkodobých NEPO na celkové sumě všech uložených krátkodobých NEPO trestů v roce.

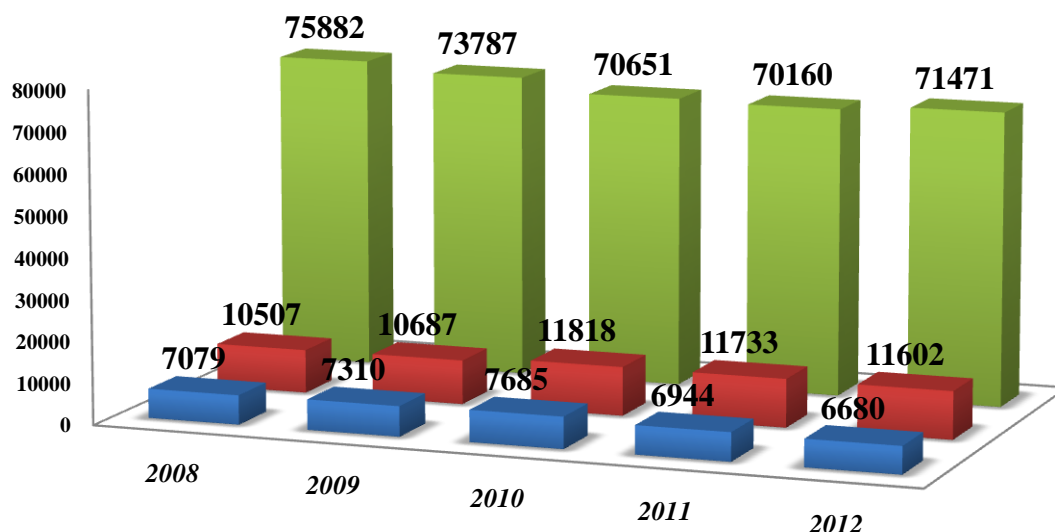
Graf č.: 6 Podíl krátkodobých NEPO trestů a krátkodobých NEPO trestů uložených za majetkovou trestnou činnost

Z grafu je zřejmé, že dochází ke snížení množství uložených krátkodobých NEPO trestů. Mezi roky 2009 a 2012 došlo k téměř 13,5% poklesu. Z tohoto trendu se dá usuzovat, že v ČR dochází k zintenzivnění trestní represe, respektive soudy ukládají ve větší míře NEPO tresty s delší výměrou, než je jeden rok. Přes skutečnost, že celkově dochází k poklesu krátkodobých NEPO trestů, u trestání majetkové trestné činnosti pozorujeme v jejich počtu stagnaci. V roce 2012 se téměř polovina ze všech pravomocně uložených krátkodobých NEPO trestů týkala TČ vedených proti majetku. Pokud chceme snížit počet krátkodobých NEPO trestů a zároveň i celkový počet NEPO trestů, je vhodné zavést do právního řádu alternativní sankce, které se dají účinně aplikovat na trestnou činnost tohoto druhu.

Druhý graf, který je těsně spjatý s předcházejícím, dokládá vývoj během sledovaného období v reálných číslech. Přesněji v počtech pravomocně odsouzených osob v daném roce.

Graf č.: 7 Počet pravomocně odsouzených osob

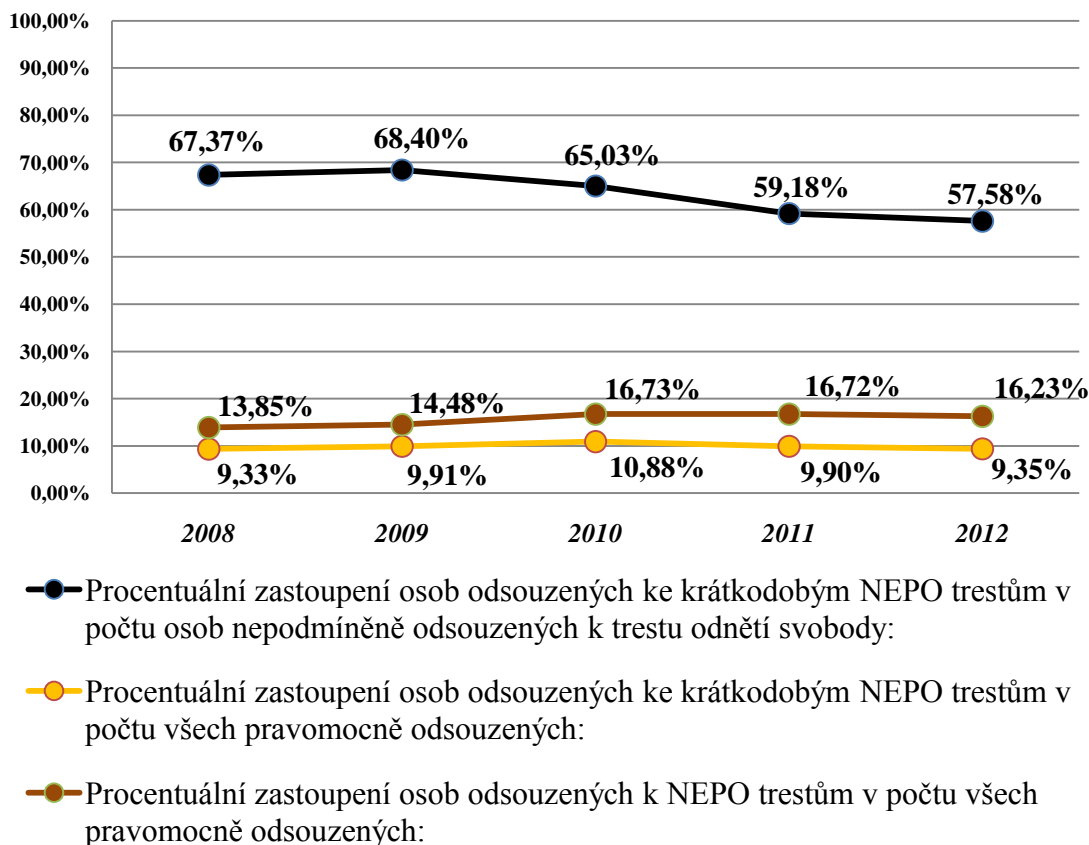
- Počet krátkodobých NEPO trestů odnětí svobody uložených pravomocným rozsudkem v daném roce:
- Počet osob odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pravomocným rozsudkem v daném roce:
- Počet všech pravomocně odsouzených osob v roce:

První řada uvádí počty osob, kterým byl pravomocným rozsudkem uložen krátkodobý NEPO trest. Od roku 2008 do roku 2010 docházelo k meziročnímu nárůstu pachatelů odsouzených ke krátkodobým NEPO trestům přibližně o 300 odsouzených ročně. Od roku 2010 se však situace změnila a v letech 2011 a 2012 se počty ročně odsouzených osob ke krátkodobým NEPO trestům snižují. Pokles počtu krátkodobých NEPO trestů je především způsoben zpřísněním skutkových podstat několika výrazně zastoupených trestných činů (např. krádež, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání) a také tvrdším trestáním recidivujících pachatelů.⁴² Podobný trend můžeme pozorovat i při pohledu do druhé řady grafu. Zde jsou uvedena reálná čísla osob, kterým byl v daném roce uložen NEPO trest. Tato suma v sobě zahrnuje i osoby odsouzené ke krátkodobému NEPO trestu. Kumuluje v sobě tedy první řadu grafu. Pro doplnění představy o vývoji kriminality v ČR třetí řada nabízí čtenáři počty všech pravomocně

⁴² Srov.: HULMÁKOVÁ, Jana a Jan ROZUM. *Aktuální trendy sankční politiky v ČR*. Trestněprávní revue. 2012, 11-12. ISSN 1213-5313 s. 256 a násl.

odsouzených osob v jednotlivých letech. Pokud reálná čísla převedeme do grafu v procentní podobě, vypadá vývoj zkoumané problematiky následně.

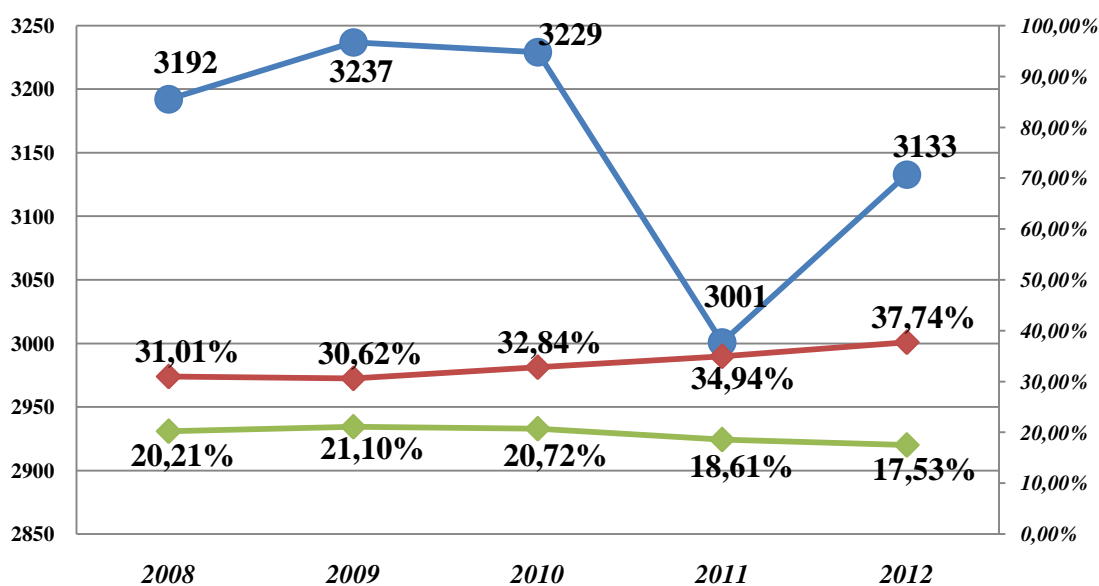
Graf č.: 8 Procentuální zastoupení odsouzených osob podle druhu NEPO trestu

Jelikož z předchozích podkapitol je patrné, že se ukládání krátkodobých NEPO trestů v posledních letech týká především několika určitých TČ, budu se dále věnovat alespoň ve stručnosti vývoji v ukládání krátkodobých NEPO trestů právě u několika těchto nejvýznamnějších zástupců. Pokud chceme v následujících kapitolách hledat způsoby trestání, které by nahradily krátkodobé NEPO tresty, je zajisté důležité vědět, na jaké pachatele mají nově zaváděné sankční prostředky cílit. Je zcela zřejmé, že na různé pachatele může identický trest působit zcela odlišně. Budeme-li se snažit tyto rozdílné dopady zahladit, či je přímo eliminovat, je pro tento cíl nejúčelnější a lehce dosažitelné rozdělit si pachatele podle defektního jednání, kterého se dopouštějí.

TČ s nejvíce krátkodobými NEPO tresty je od roku 2008 „krádež“.

Graf č.: 9 Krádež

● Krádež (§ 247 TZ + § 205 TrZ) - počet uložených krátkodobých NEPO trestů:

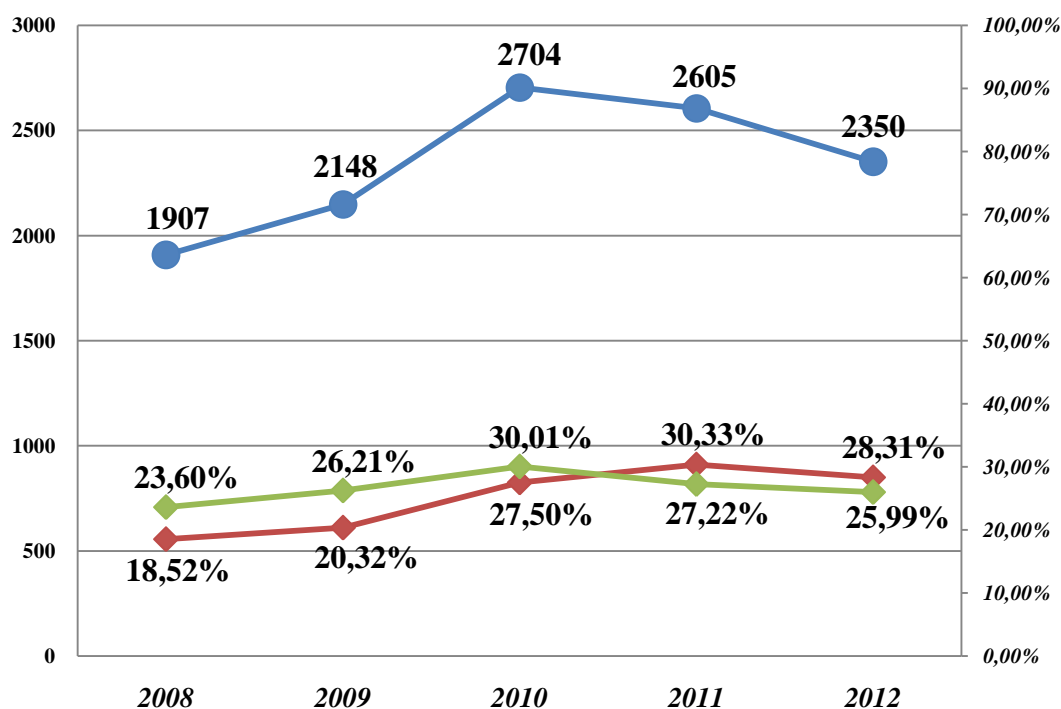
◆ Procentuální zastoupení krátkodobých NEPO trestů uložených pravomocným rozsudkem za § 247 TZ + § 205 TrZ na sumě všech uložených krátkodobých NEPO trestů:

◆ Procentuální zastoupení krátkodobých NEPO trestů uložených pravomocným rozsudkem za § 247 TZ + § 205 TrZ na sumě všech uložených NEPO trestů za tento TČ:

V grafu můžeme pozorovat vývoj počtu krátkodobých NEPO trestů za TČ krádeže. K mírným změnám v počtu uložených krátkodobých NEPO trestů dochází mezi roky 2008, 2009 a 2010. Nejedná se o žádné kritické rozdíly, které by poukazovaly na překvapivé změny ve způsobu trestání. Mezi roky 2010 a 2011 však dochází k rozdílu téměř o 230 trestů. Z této změny jde usoudit, že soudy v tomto období ukládaly NEPO tresty s delší výměrou trestu. Došlo tedy k zosíření ukládaných NEPO trestů. V roce 2012 dále vzrůstal počet odsouzených k NEPO trestům a přes skutečnost, že došlo ještě k mírnému zpřísnění a prodloužení délky NEPO trestů ukládaných za tento TČ, část z nových odsouzených pachatelů způsobila opět navýšení krátkodobých NEPO trestů na číslo 3133.

Dalším silně zastoupeným TČ je maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.

Graf č.: 10 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

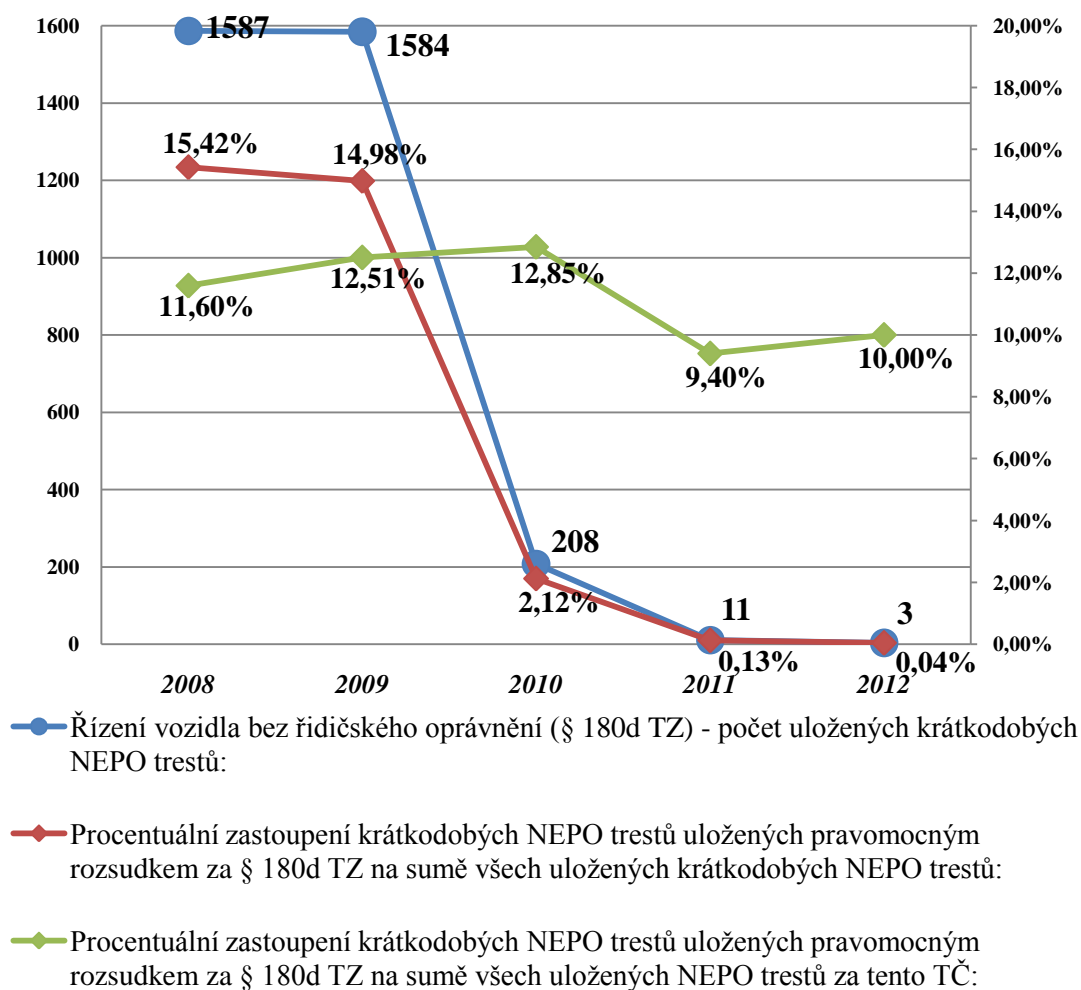

- Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 171 TZ + § 337 TrZ) - počet uložených krátkodobých NEPO trestů:
- ◆ Procentuální zastoupení krátkodobých NEPO trestů uložených pravomocným rozsudkem za § 171 TZ + § 337 TrZ na sumě všech uložených krátkodobých NEPO trestů:
- ◆ Procentuální zastoupení krátkodobých NEPO trestů uložených pravomocným rozsudkem za § 171 TZ + § 337 TrZ na sumě všech uložených NEPO trestů za tento TČ:

V posledních třech letech zkoumaného období dochází k snížení počtu krátkodobých NEPO trestů. Tato změna způsobuje mírné poklesy u obou zbylých pozorovaných veličin.

V pořadí třetím nejvýznamnějším zástupcem je TČ řízení vozidla bez řidičského oprávnění.

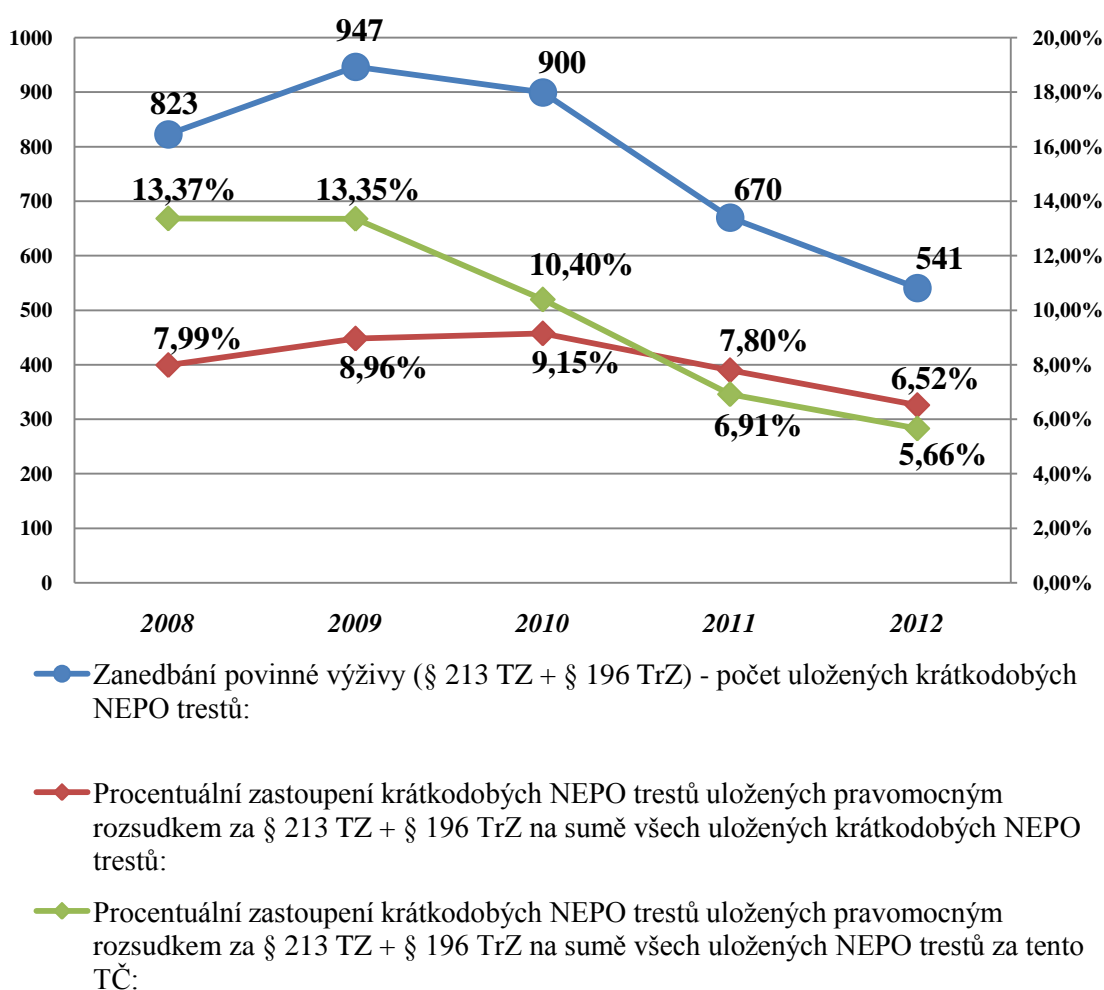
Graf č.: 11 Řízení vozidla bez řidičského oprávnění

U tohoto paragrafu se nebudu dlouho zdržovat. V letech 2008 a 2009 utvářely tresty ukládané za tento paragraf výrazné zastoupení na celkovém počtu krátkodobých NEPO trestů. Po vstupu nového TrZ v účinnost však toto defektní chování prochází dekriminalizací a vytrácí se ze škály TČ. Podle názoru NSZ část jeho skutkové podstaty spadá pod § 337 TrZ, konkrétně jedná-li se o řidiče, kteří řídí bez řidičského oprávnění, o které přišli vlivem „vybodování se“. Ostatní případy řízení bez řidičského oprávnění do budoucna spadají pod § 22/1e přestupkového zákona.

Posledním zástupcem, který se významně podílí na výsledném počtu krátkodobých NEPO trestů za rok, je TČ zanedbání povinné výživy.

Graf č.: 12 Zanedbání povinné výživy

U TČ zanedbání povinné výživy je vyzorovatelné z klesajícího počtu krátkodobých NEPO trestů a ze snižujícího se podílu krátkodobých NEPO trestů na sumě všech NEPO trestů uložených za tento TČ, že soudy za takovéto chování ukládají pachatelům represivnější NEPO tresty vzhledem k předchozím rokům. Tento vývoj se dá pozorovat již od roku 2010.

3. Historický vývoj trestání na českém území se zaměřením na alternativní tresty od vzniku samostatné Československé republiky

„Právník bez znalosti dějin a literatury je řemeslník, pracující zedník. Má-li však znalosti z těchto oborů, může se nazývat architektem.“

- Walter Scott, román Guy Mannering

Tento oblíbený citát, poukazující na důležitost alespoň fundamentální znalosti historického vývoje probírané právní problematiky, zazněl na nejednom z výkladových seminářů pana ústavního soudce JUDr. Stanislava Balíka. Dovolím si řídit se touto radou a na následujících řádcích nastíním alespoň stručný přehled právních předpisů, které formovaly vývoj alternativních trestů od vzniku samostatné Československé republiky, jakožto odklonu od NEPO trestů.

3.1. Trestní zákon č. 117/1852 ř.z.

Jedná se o recipovanou právní normu, tedy o právní řád platný v Rakousko-Uherské monarchii, který byl tzv. recepční normou přijat jako právní předpis právě ustavené Československé republiky. Důvod tohoto přechodu Rakousko-Uherského práva do právního prostředí nově vzniklé republiky je snadné vysvětlit. Kdyby se s nově vzniklým státním útvarem změnily i veškeré právní předpisy, došlo by k zhroucení společenských vztahů, které jsou na právo těsně navázány. Bylo tedy potřeba zachovat kontinuitu s předchozím právním prostředím, z kterého byly odstraněny jen prvky jsoucí v rozporu s myšlenkovými východisky nově vzniklého státního uskupení.⁴³

Tento trestní zákon dělil TČ na zločiny, přečiny a přestupky. Zločiny byly podle tohoto zákona (§ 12) trestány NEPO trestem (tzv.: trest žaláře), či trestem smrti. Za přečiny a přestupky mohly být uloženy mimo vězení tresty: pokuta, propadnutí zboží, věci prodejných nebo náradí, ztráta práv a daných povolení, vyhoštění z určitého místa nebo z Československé republiky. Za hlavní trest tento zákon považuje NEPO trest. V § 246 zákon dále upravuje trest domácího vězení, u kterého se odsouzený zavázal, že se nevzdálí z domu. Pokud svůj příslib porušil, následovalo vykonání trestu ve vězení.

⁴³ MALÝ, Karel, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945: trestní právo procesní*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1, s. 413.

Po propuštění mohli být vězni na dobu až tří let umístěni v tzv. donucovacích pracovnách, robotárnách.⁴⁴

3.2. Zákon č. 562/1919 Sb. z. a n.

Jedná se o zákon upravující podmíněné odsouzení a podmíněné propuštění. Východní oblasti Československé republiky, které za dob Rakousko-Uherské monarchie spadaly pod maďarské zákonodárství, měly ve svých právních řádech zakotveno podmíněné odsouzení již od roku 1908.⁴⁵

Účinností zákona č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění došlo k částečnému snížení dominantního postavení nepodmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody. Mohl být odložen výkon peněžitého trestu a trestu odnětí svobody v trvání do jednoho roku, pokud bylo opodstatněné domnívat se, že odsouzený povede řádný život. Při výměře trestu odnětí svobody do šesti měsíců byla stanovena zkušební doba v rozmezí jeden až tři roky. U trestu, jehož výměra přesahuje 6 měsíců, byla uložena zkušební doba v rozsahu dvě léta až pět let. Soud mohl také nad odsouzeným ustavit ochranný dohled, uložit mu omezení pohybu, či způsobu života, nebo nařídít nahrazení škody, či věnování částky na dobročinné účely. Pokud odsouzený podmíněný trest splnil i se všemi uloženými podmínkami, hledělo se na něj, jako by nebyl nikdy trestán.

3.3. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

V roce 1950 došlo k celkové restrukturalizaci trestního práva a správního trestání schválením zákonu č. 86 (Trestní zákon), zákonu č. 87 (Trestní řád), zákonu č. 88 (Trestní zákon správní) a zákonu č. 89 (Trestní řád správní). Jednalo se o první trestněprávní normy, které byly společné pro celé území tehdejšího státu.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb.⁴⁶ kodifikoval zásadu výchovného působení trestu na pachatele i společnost a dále vycházel z materiálního pojetí TČ. Byly mu však vytýkány nepřesné a vágní formulace jednotlivých norem, které neposkytovaly potřebnou ochranu

⁴⁴ Srov.: VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 978-802-1040-564, s. 28 a další.

⁴⁵ Pozn.: České země spadaly pod rakouské právní normy (pro oblast trestního práva především zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích a zákon č. 119/1873 ř.z., trestní řád); území Slovenska a Podkarpatské Rusi spadaly pod předpisy uherské (zákon č. V: 1878, trestní zákon o zločinech a přečinech, zákon č. XL: 1879, o přestupcích, a zákon č. XXXIII: 1896, o soudním trestním řádu), oblasti slezského Hlučínska do roku 1920 pod právo německé

⁴⁶ Tzv.: „lidově demokratický kodex“

alespoň minimálním lidským právům. S účinností tohoto zákona je spojeno i zintenzivnění trestní represe.

Zákon nově zavádí v praxi institut ochranného opatření, tzn. ochranné léčení, ochranná výchova a zabránění věci. Za hlavní tresty jsou jím považovány trest smrti, NEPO trest odnětí svobody a nápravné opatření. Soubor vedlejších sankcí tvoří: ztráta čestných práv občanských, ztráta státního občanství, propadnutí jmění, peněžitý trest, zákaz činnosti, vyhoštění, zákaz pobytu, uveřejnění rozsudku a propadnutí věci. Krokem zpět ve vývoji byla skutečnost, že tento trestně-právní předpis vypustil ze škály trestů podmíněné odsouzení. Zákaz ukládání podmíněných trestů byl zrušen až novelou z roku 1956⁴⁷, která společně s opětovným zavedením podmíněného odsouzení, zavádí také institut upuštění od potrestání⁴⁸.

3.4. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

Tento trestní zákon ruší předchozí dělení trestů na hlavní a vedlejší, do budoucna nově zavádí dělení trestů na pravidelné a výjimečné. Samotným zákonem č. 140/1961 Sb. byly upraveny následující tresty (§ 27):

- odnětí svobody,
- nápravné opatření,
- ztrátu čestných titulů a vyznamenání,
- ztrátu vojenské hodnosti,
- zákaz činnosti,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci,
- vyhoštění.

Výjimečným trestem byl trest smrti.

V trestu nápravného opatření můžeme spatřit zárodky OPP, kdy se tento trest realizoval formou srážek z pachatelova příjmu v rozmezí 10-25% po dobu dvou měsíců až jednoho roku, a v případě nutnosti zásahy soudu do druhu zaměstnání, v kterém bude po

⁴⁷ Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

⁴⁸ Pozn.: Soud mohl tento trest uložit u bagatelních TČ, když neměl pochyby, že obžalovaný vede jinak řádný život pracujícího člověka. V případě, že bylo upuštěno od potrestání, hledělo se na pachatele, jako by nebyl nikdy trestán.

dobu trvání trestu odsouzený pracovat. Trest se mohl uložit v případě, že k účelnému potrestání nebylo potřeba trestů odnětí svobody a za skutek, za který jeho uložení dovolovala zvláštní část zákona⁴⁹.

Následné novely, především novelizace provedená zákonem č. 56/1965 Sb., upravují podmínky pro ukládání jednotlivých trestů. Právě zmíněnou novelou došlo k rozšíření možnosti ukládání trestu propadnutí majetku, který se stává samostatně uložitelnou sankcí⁵⁰, či peněžitého trestu, který lze také uložit jako samostatný trest⁵¹ při podmínce, že se obžalovaný snažil získat TČ majetkový prospěch. Tato novela dále v souvislosti s peněžitým trestem zavádí náhradní trest odnětí svobody v případě nesplnění peněžitě sankce, či upravuje podmínky podmíněného odsouzení. Novelou č. 148/1969 Sb. je do systému trestů zaveden také trest zákazu pobytu.

3.5. Novely TZ (zákon č. 175/1990 Sb. a další)

Po roce 1989 bylo potřeba právní systém, který v letech totality pod vlivem politických tlaků doslova degeneroval, rekonstruovat a přiblížit jej s jeho východisky, zásadami a ustanoveními zemím s rozvinutou demokracií⁵². V oblasti trestního práva byla úprava trestního kodexu provedena zákonem č. 175/1990 Sb..

Tato novelizace zasáhla i spektrum ukládaných trestů. V první řadě došlo ke změnám:

⁴⁹ Viz: § 43 odst. 1 zákona 140/1961 v původním znění: „*Trest nápravného opatření může soud uložit pouze v případě, že tento zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu dovoluje a jestliže vzhledem k osobě pachatele a možnosti jeho nápravy uložení trestu odnětí svobody k dosažení účelu trestu není třeba.*“

⁵⁰ Viz: článek I zákona č. 56/1965 Sb., zákon kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb., odst. 5.: „*V § 51 se dosavadní znění označuje jako odstavec 1 a připojuje se odstavec 2, který zní: (2) Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit trest propadnutí majetku pouze v případě, že tento zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu dovoluje; jako samostatný trest může být trest propadnutí majetku uložen, jestliže vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a k osobě pachatele uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba.*“

⁵¹ Viz: článek I zákona č. 56/1965 Sb., zákon kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb., odst. 6.: „*§ 53 zní:*

(1) Peněžitý trest ve výměře od 500 Kčs do 50 000 Kčs může soud uložit, jestliže pachatel úmyslnou trestnou činností získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.

(2) Bez podmínek odstavce 1 může soud uložit peněžitý trest pouze v případě, že tento zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu dovoluje; jako samostatný trest může být peněžitý trest uložen, jestliže vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba.“

⁵² Srov.: MAREŠOVÁ, A.; VÁLKOVÁ, J. *K problematice alternativních trestů*. 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994, s. 21 a násled.

- byly zrušeny tresty: trest smrti (uložené tresty smrti se změnilly na doživotní tresty odnětí svobody), trest nápravného opatření⁵³ a ochranný dohled
- došlo k úpravě ukládání výjimečného trestu odnětí svobody⁵⁴
- u trestu zákaz činnosti se horní hranice trestu zvýšila na deset let z dosud platných pěti roků⁵⁵
- trest zákazu pobytu mohl být uložen samostatně za TČ, jehož horní hranice trestní sazby nepřesahovala tři roky⁵⁶
- nově mohl být také trest odnětí svobody nahrazen peněžitým trestem (soud mohl nyní místo trestu odnětí svobody nepřesahujícího tři léta a při posouzení vhodnosti alternativního trestání, pachateli uložit peněžitý trest v rozmezí 2.000,- - 1.000.000,-Kč, trest mohl být zaplacen i v přiměřených měsíčních splátkách)⁵⁷

Nově zakotvený odstavec 2 § 39 dokládá subsidiaritu NEPO trestu u méně významné trestné činnosti. „*Za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje jeden rok, lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k dosažení účelu trestu.*“

Další významnou novelizací byl zákon č. 290/1993 Sb., který v návaznosti na předchozí novelu mimo jiné zvýšil horní hranici peněžitého trestu na 5.000.000,- Kč. Dále se touto novelou zavádí do právního řádu ČR institut zahlazení odsouzení u trestu propadnutí věci. Důvodová zpráva⁵⁸ k tomu zákonu upozorňuje na větší diferenciaci typů věznic. V návaznosti na tuto skutečnost také na možnost přeřazení odsouzeného mezi jednotlivými typy.

Novelizace zákonem č. 152/1995 Sb. zavedla do sankčního systému trestního práva OPP. Dále také upravila institut trestu propadnutí věci. Do účinnosti této novely šlo za propadlou věc prohlásit jen takovou, která byla získána za věc opatřenou trestnou

⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 175/1990 Sb. uvádí, že považuje trest nápravného opatření za diskriminační, protože trestá jen osoby námezdně pracující. Dále, že by jeho uložením byla narušena smluvní volnost pracovního poměru.

⁵⁴ Viz: § 29 zákona 140/1961 Sb. ve znění zákona 175/1990 Sb. a starších

⁵⁵ Viz: § 49 a § 50 zákona 140/1961 Sb. ve znění zákona 175/1990 Sb. a starších

⁵⁶ Viz: § 57a zákona 140/1961 Sb. ve znění zákona 175/1990 Sb. a starších

⁵⁷ Viz: § 53 a § 54 zákona 140/1961 Sb. ve znění zákona 175/1990 Sb. a starších

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 290/1993 Sb.

činností, či z odměny za ní. Po účinnosti novely mohla být za propadlou věc prohlášena ta, která byla pořízena částečně i z legálních prostředků.⁵⁹

Novela provedená zákonem č. 253/1997 Sb. rozšířila nástroje restorativní justice o podmíněný odklad výkonu trestů odnětí svobody. Dále s institutem upuštění od potrestání a podmíněným odsouzením mohl být uložen probační dohled. Důvodová zpráva k této novele konstatuje, že podmíněným upuštěním od potrestání s dohledem, dochází k průniku probace do trestního zákonodárství. Probaci označuje za způsob trestání, který v sobě kombinuje omezení (trest) a pomoc.⁶⁰ Tvrzení důvodové zprávy, že tato novela znamená nové zavedení probace do právního řádu ČR, je nepřesné. Již dříve šlo k podmíněnému odsouzení, či zastavení trestního stíhání uložit pachateli přiměřená omezení připomínající probaci.⁶¹

Úvahy o zavedení dohledu probačními úředníky se vázaly již k roku 1996⁶², ale realizaci této problematiky na úrovni zákona provedl až podstatně později schválený zákon č. 257/2000 Sb., tedy zákon o Probační a mediační službě. Zákon č. 257/2000 Sb. upravil fungování a začlenění PMS do organizačního rámce státních institucí, ale využití jeho plného potencialu bylo pro nedostatky TZ dosaženo později než s datem jeho účinnosti ode dne 1.1.2001. Nedostatkem novelizace, provedené zákonem č. 253/1997 Sb. ve vztahu k zákonu o PMS, bylo například nedostatečné upravení hmotněprávní, též i procesní stránky samotného dohledu. Dále novelizace zcela zbytečně opomíjela další, širší využití dohledu u jiných trestů⁶³.

Narovnání problematického vztahu mezi TZ v podobě novely z roku 1997 a zákonem o PMS umožnil zákon č. 265/2001 Sb., kterým byla provedena v pořadí další významná novela TZ. Tato úprava přinesla „*konkretizaci podstaty a účelu dohledu a povinností vyplývajících z jeho výkonu*“⁶⁴. Zákon č. 265/2001 Sb., nadále upravil institut OPP. Soudy měly respektovat stanovisko odsouzeného týkající se uložení trestu OPP, nebyly

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb.

⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Novelizace trestního práva v roce 1997: trestní právo procesní*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde Praha, 1998, ISBN 80-720-1118-9, s. 13.

⁶² Srov.: SOTOLÁŘ, Alexander a Zdeněk SOVÁK. *Ke koncepci probační a mediační služby v České republice*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1996, č. 6. ISSN 1210-6410, s. 254 a násl.

⁶³ Srov.: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010. ISBN 9788074001789 (V. 2), s. 719.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010. ISBN 9788074001789 (V. 2), s. 719.

jím však striktně vázány. OPP mohly být ukládány v prospěch širšího okruhu subjektů, zejména se jednalo o subjekty podílející se na obecně prospěšných činnostech⁶⁵. Nově se do českého práva začlenil institut „parole“ podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem.

Zákon č. 253/2006 Sb. upravil způsob aplikace a užívání trestu propadnutí věci. Nyní se tento trest mohl vztahovat na propadnutí jiné majetkové hodnoty nebo náhradní hodnoty.

3.6. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

Nový trestní zákoník schválený v roce 2009 s účinností od 1.1.2010 sleduje v oblasti trestních sankcí cestu, která se projevuje v novelách jeho staršího předchůdce. Dvěma základními kameny, myšlenkovými východisky, jsou humanizace a rozšiřování spektra sankčních institutů. Ruku v ruce s těmito snahami dochází v novém TrZ ke změně přístupu v trestání pachatelů. Jednak některé TČ prochází dekriminalizací (např.: § 180d TZ), u jiných se mění podmínky pro ukládání daných sankcí ve snaze zabezpečit aktivní využívání alternativních trestů. Například pro zvýšení počtu užívání alternativ podmíněného upuštění od potrestání s dohledem a podmíněného odsouzení s dohledem byly zpřísněny podmínky pro ukládání krátkodobých NEPO trestů. Využívání alternativních metod trestání není v TrZ spojeno pouze s tresty samotnými, ale je jimi propleten celý nově vzniklý právní předpis. TrZ zavádí formální pojetí TČ a TČ dělí na zločiny a přečiny.

TrZ umožňuje odklonit se v určitých případech od řádného průběhu trestního řízení, pokud jsou splněny zákonem požadované podmínky. Při užití takového odlišného postupu lze pachateli například podmíněně přerušit trestní stíhání, zastavit trestní řízení, či danou situaci řešit pomocí institutu narovnání, atd. Dále jsou zavedeny dva nové alternativní tresty, trest domácího vězení⁶⁶ a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce⁶⁷.

Z pohledu nového TrZ se můžeme o odklonech bavit v širším i užším smyslu. V širším smyslu můžeme za odklony v trestání považovat jakoukoliv snahu vyřešit delikt mimo trestní řízení, mimosoudně čili jiným orgánem, než je soud. Pokud trestní řízení

⁶⁵ Např.: vědě, kultuře, ochraně životního prostředí, vzdělávání, školství, charitativní, humanitární, sportovní činnosti, atd.

⁶⁶ Viz: § 60 zákona č. 40/2009 Sb.

⁶⁷ Viz: § 76 zákona č. 40/2009 Sb.

proběhne, ale výsledné opatření bude odlišné od trestněprávní sankce, poté se jedná o odklon v užším slova smyslu.

Hlavním cílem TrZ je tedy pružně reagovat na aktuální potřeby trestního systému a zajistit pokud možno minimálními zásahy nápravu a účinné potrestání trestné činnosti. K dosažení tohoto cíle se snaží zákoník do českého právního systému začlenit moderní mezinárodní poznatky jak z oblasti trestní politiky, moderní penologie, tak i soudní praxe, kriminologie a dalších oborů, které se podílejí na formování trestněprávního povědomí.

4. Krátkodobé tresty odnětí svobody a jejich nahrazování alternativními trestními sankcemi v průběhu moderního vývoje

Předešlá kapitola přinesla historický přehled, jak se jednotlivé alternativní sankce začleňovaly do právního řádu Československé republiky potažmo později České republiky. Nyní se přesuneme do přítomnosti, či blízké minulosti a zaměříme se na samotný vzájemný vztah, kterým na sebe působí alternativní tresty a krátkodobé NEPO tresty.

4.1. Sjednocování evropského systému trestání, iniciativy OSN a Rady Evropy

Protože výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody můžeme považovat za zásah do základních lidských práv vězně⁶⁸, začala se problematikou vězeňství, v širším pohledu problematikou trestání, zabývat po svém vzniku OSN. Základním východiskem pro intervenci OSN v této problematice je jeden z jejích hlavních cílů ve znění: *„uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství“*⁶⁹.

Základním dokumentem, kterým OSN upravuje uvěznění je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR). Problematiku specifických kategorií vězňů nalezneme upravenou například v Úmluvě o právech dítěte (United Nations Convention on the Rights of the Child). Od poloviny padesátých let OSN vytváří normy a standardy, kterými se snaží podpořit rozvoj trestní justice v jednotlivých státech. Přesto, že tyto podněty nejsou pro státy závazné, vedou často k pozitivnímu reformování trestního systému a k podpoře ochrany základních lidských práv. V roce 1957 vzniká na půdě této organizace ucelený dokument zabývající se problematikou trestu odnětí svobody. Jedná se o Standardní

⁶⁸ Srov.: KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. ISBN 80-210-3025-9, s. 84.

⁶⁹ Charta OSN čl. 1, bod 3

minimální pravidla pro zacházení s vězni (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)⁷⁰.

V roce 1986 následovala Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures)⁷¹, tzv. Tokijská pravidla. Cílem těchto pravidel je mimo jiné i omezení ukládání NEPO trestů.⁷² Dále vyzývají státy k implementaci alternativ k trestu odnětí svobody do svých právních řádů (např. verbální sankce, podmíněné propuštění, peněžité tresty, restituce nebo odškodnění obětí, probace, domácí vězení), alternativ k potrestání i alternativních postupů mimo formální trestní řízení. Společně s Tokijskými pravidly upravuje problematiku alternativních sankcí i Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power)⁷³ a Základní principy používání programů restorativní justice v trestních věcech (Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters)⁷⁴.

Od roku 1997 existuje v rámci OSN Úřad pro drogy a kriminalitu (UNODC), který vznikl sloučením Programu OSN pro boj s drogami a Centrem mezinárodní prevence kriminality. Jeho základní náplní v rámci činností OSN je rozvoj a poskytování podpory jednotlivým členským státům v boji s drogami a především s trestnou činností, případně terorismem. Oficiálně svou náplň UNODC shrnuje do tří pilířů:

- Poskytování spolupráce pro posílení členských států v boji s kriminalitou, nelegálními drogami a terorismem.
- Výzkum, vývoj a analýza drogové problematiky a kriminality, následné zhodnocení a zveřejnění poznatků především pro účelnější řešení a přijímání operativních a politických rozhodnutí v této věci.

⁷⁰ Rezoluce hospodářské a sociální rady č. 663C(XXIV) ze dne 31. Července 1957; Dokument OSN č. E/3048 (1957) a 2076(LXII) (1957).

⁷¹ Rezoluce Valného shromáždění A/RES/45/110 ze dne 14. prosince 1990; Dokument OSN č. A/RES/45/110.

⁷² Dokument OSN č. A/RES/45/110, Pravidlo 1.5.

⁷³ Rezoluce Valného shromáždění A/RES/40/34 ze dne 29. listopadu 1985; Dokument OSN č. A/RES/40/34.

⁷⁴ Rezoluce Hospodářské a sociální rady č. 2002/12 ze dne 24. července 2002.; Dokument OSN č. E/2002/99.

- Normativní tvorba na pomoc státům při ratifikaci a provádění příslušných mezinárodních smluv nebo pro pomoc s implementací požadovaných norem do vnitrostátního právního režimu státu.⁷⁵

V rámci Rady Evropy byla na zasedání Výboru ministrů RE přijata rezoluce s názvem O některých alternativních opatřeních k trestu odnětí svobody. Zmíněná rezoluce již navazovala na předešlou činnost RE v této oblasti a doporučovala, obdobně jako OSN, zavedení nových nebo podporu stávajících alternativních opatření. Konkrétně se dá uvést: zavedení zabavení majetku jako samostatného trestu, trestání formou zákazů a omezení (odebrání řídičského oprávnění), přizpůsobení pokuty finančním možnostem trestaného, či zavedení alternativ k potrestání (vyslovení viny bez uložení trestu).

Výbor ministrů také zastává postoj směřující k sjednocení principů trestní politiky členských států, jenž by měl směřovat k prevenci kriminality, podpoře alternativního trestání, pomoci obětem a reintegraci pachatelů do společnosti.⁷⁶

V roce 2010 vydal Výbor ministrů doporučení⁷⁷ k Probačním pravidlům Rady Evropy, jež tvoří jakýsi návod na zřízení a fungování probační služby.

4.2. Důvody pro hledání náhrady trestání prováděné formou krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody (Krise vězeňského systému?)

Jak již bylo zmíněno v úvodní části diplomové práce, je vězeňství, respektive trestům NEPO odnětí svobody, vytýkána celá řada nedostatků. Tyto nedostatky jsou v užším pohledu základní hnací silou, která vede k hledání nových alternativních způsobů trestání. V předešlé kapitole byly také nastíněny intervence dvou hlavních mezinárodních iniciátorů změn v oblasti trestání a trestní politiky států. Tyto změny sice vycházejí z hájení a podpory lidských práv, ale často zohledňují psychologické,

⁷⁵ 1) Field-based technical cooperation projects to enhance the capacity of Member States to counteract illicit drugs, crime and terrorism; 2) Research and analytical work to increase knowledge and understanding of drugs and crime issues and expand the evidence base for policy and operational decisions; 3) Normative work to assist States in the ratification and implementation of the relevant international treaties, the development of domestic legislation on drugs, crime and terrorism, and the provision of secretariat and substantive services to the treaty-based and governing bodies; Zdroj: oficiální stránky UNODC - <http://www.unodc.org/unodc/en/about-unodc/index.html?ref=menutop>

⁷⁶ Doporučení Výboru ministrů č. R (83) 7 (O spoluúčasti veřejnosti na trestní politice) ze dne 23. června 1983

⁷⁷ Doporučení CM/Rec (2010) 1 (Doporučení k Probačním pravidlům Rady Evropy) ze dne 20. ledna 2010

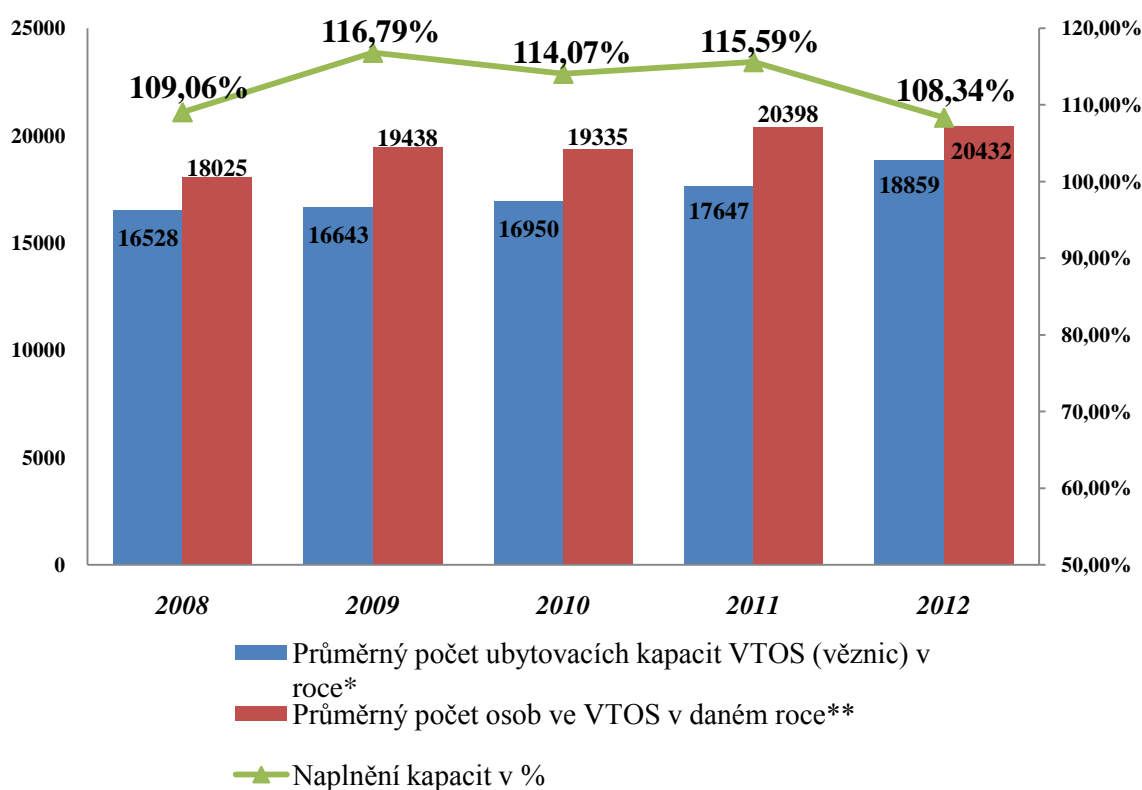
sociální, materiální aspekty a finanční dopady ukládání alternativních trestů v opozici k NEPO trestu odnětí svobody. V následujících podkapitolách si představíme základní kritéria, z kterých se dá vyvodit, zda je v České republice vězeňství v „krizi“ a zda je důležité podporovat rozvoj alternativního trestání i na našem území.

4.2.1. Materiální zázemí pro výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody

Pod materiálním zázemím pro výkon NEPO trestů si můžeme představit především budovy a vybavení jednotlivých vězeňských zařízení. Na území ČR se nachází 36 věznic z toho 10 vazebních věznic. V Brně a Opavě byly zřízeny detenční ústavy.⁷⁸

Charakteristickým ukazatelem, který v této otázce můžeme aplikovat, je naplnění ubytovacích kapacit věznic.⁷⁹

Graf č.: 13 Vytížení vězeňských kapacit⁸⁰

Pozn.:* V roce 2011 jsou započtena místa včetně nemocnic a detenčního ústavu; * a ** V roce 2008 a 2012 jsou dostupné pouze údaje k poslednímu dni v roce (31.12.), v roce 2011 byly údaje zaokrouhleny na celá čísla.

⁷⁸ Blíže např.: *České věznice*. Praha: Tiskárna VV, 2008.; Příloha č.: 6

⁷⁹ Při splnění podmínky 4m² na jednu uvězněnou osobu stanovené v § 17 odst. 6 vyhlášky MS č.: 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

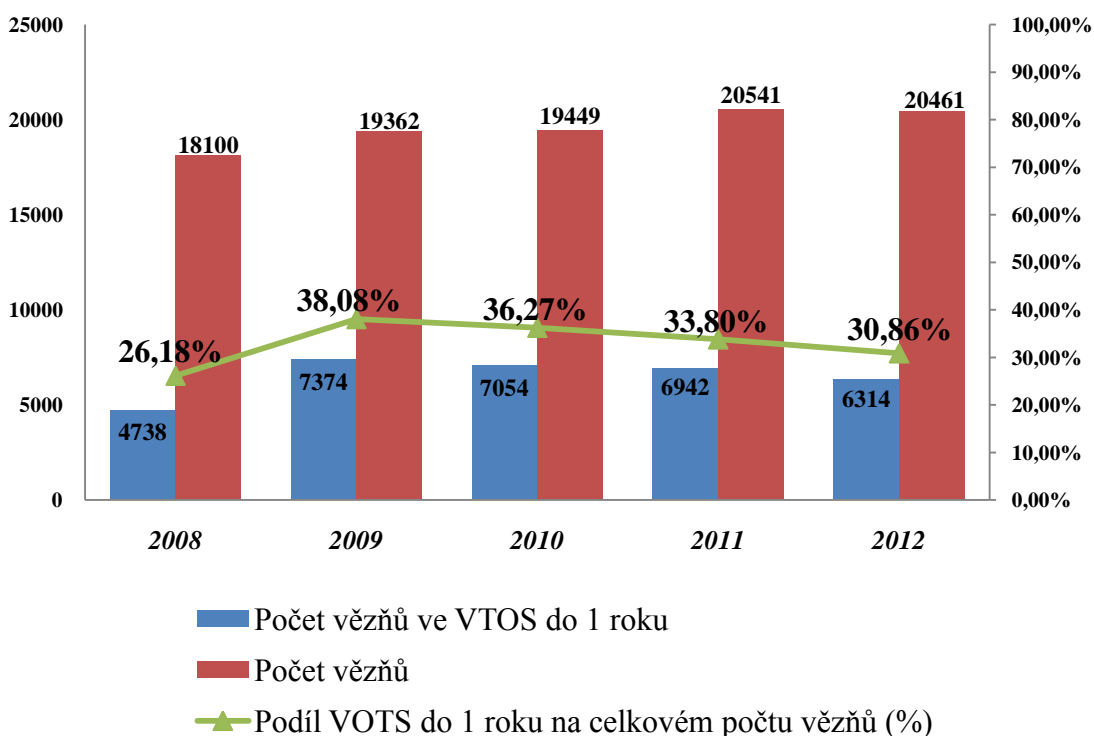
⁸⁰ Údaje ze Statistické ročenky VS 2008, 2009, 2010, 2011; Měsíční statistické hlášení - prosinec 2012

Z grafu je zřejmé, že dlouhodobě nedostačují kapacity věznic. Od roku 2008 došlo do roku 2012 k navýšení ubytovacích míst téměř o 2300 lůžek, přesto po většinu sledovaného období přesahovala naplněnost kapacit 110%. Nejedná se o extrémní případy, kdy by byly vězněné osoby inkarcerovány v nelidských podmínkách, ale dochází zde prokazatelně k porušování standardu 4m² na jednu vězněnou osobu. Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni zmiňují požadavek „*minimálního plošného*“ prostoru v pravidle 10⁸¹, ale tuto podmínku blíže nespecifikují. Přeplněnost vězeňských zařízení může mimo jiné způsobovat i ztížení převýchovy vězněných osob a tedy negativně ovlivnit účinnost takového potrestání.

K 31.12.2012 byl nejvíce překročen stav ubytovacích kapacit ve věznici Heřmanice, kde byla stoprocentní kapacita překročena o 37,27%, v přepočtu na osoby se jednalo o 265 vězňů ve VOTS. U dvou největších věznic v ČR, jejichž kapacity přesahují 1000 ubytovacích míst, tedy u věznice v Plzni (1004 míst) a věznici Valdice (1092 míst), byl limit překročen také. Věznice v Plzni překročila své kapacity o 32,57%, v osobách se jednalo o 327. Věznice Valdice o 8,42%, při přepočítání na osoby se jednalo o 92 osob. Vyššího naplnění vězeňských kapacit, než je republikový průměr (108,34%), dosáhlo k 31.12.2012 17 zařízení, nad 100% hranicí naplněnosti bylo 22 věznic.

⁸¹ Pravidlo 10: Veškeré formy ubytování vězňů a zejména prostory určené ke spánku, musí splňovat všechny zdravotní požadavky, zvláštní ohledy je nutno brát na klimatické podmínky a především na objem vzduchu, minimální plošný prostor, osvětlení, vytápění a ventilaci; Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf

Graf č.: 14 Zastoupení vězňů odsouzených k VOTS do 1 roku (stav ke dni 31.12. daného roku) ⁸²

Graf ukazuje počty osob ve VOTS s výměrou do jednoho roku a jejich procentuální zastoupení na celkovém počtu vězňů. Po nárůstu v roce 2009 se i přes stoupající počet uvězněných osob počet odsouzených ve výkonu krátkodobých NEPO trestů snižuje. Přesto však zůstávají téměř třetinovým zástupcem vězeňské populace. Pokud by se podařilo trend poklesu takovýchto trestanců urychlit, respektive část krátkodobých NEPO trestů nahradit alternativními tresty, znamenalo by to pro věznice úlevu a redukci jejich přeplnění.

Nejnovější dostupná mezinárodní statistická data zpracovaná podle stavu ke dni 1. září 2010 a uveřejněná Radou Evropy, přiřazují ČR 26 procentní zastoupení odsouzených vykonávajících trest NEPO odnětí svobody s výměrou do jednoho roku.⁸³ Vzhledem ke skutečnosti, že podle identické statistiky z roku 2008⁸⁴ a 2009⁸⁵, kde se stejný

⁸² Údaje ze Statistické ročenky VS 2011 a 2010; Měsíční statistické hlášení - prosinec 2012

⁸³ AEBI, Marcelo a Natalia DELGRANDE. *Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I: Survey 2008*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www3.unil.ch/wpmu/space/files/2011/02/SPACE-1_2008_English.pdf

⁸⁴ AEBI, Marcelo a Natalia DELGRANDE. *Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I: Survey 2009*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www3.unil.ch/wpmu/space/files/2011/02/SPACE-1_2009_English2.pdf

procentní ukazatel s nepatrným rozdílem shoduje s údaji uvedenými v grafu č.: 14. Nahradil jsem zavádějící údaje z roku 2010 u ČR hodnotami svými, tak aby mezinárodní porovnání odpovídalo, co nejvíce reálnému stavu. Zbylá data jsou zpracována podle statistického měření Rady Evropy. Tabulka má představit složení vězeňské populace vybraných evropských států a umožnit porovnání se stavem v ČR.

Tab. č.: 2 Mezinárodní srovnání odsouzených ve VTOS

<i>Stav údajů ke dni 1. září 2010</i>		<i>VTOS nad</i>		
<i>Země</i>	<i>VTOS do 1 roku (%)</i>	<i>jeden rok mimo trest doživotí (%)</i>	<i>Trest doživotí v (%)</i>	<i>součet %</i>
<i>Anglie a Wales</i>	12,8	74,4	12,8	100
<i>Belgie</i>	4,7	91,8	3,5	100
<i>Česká republika</i>	36,27	63,53	0,2	100
<i>Dánsko</i>	31,1	68	0,9	100
<i>Finsko</i>	22,4	71,6	6	100
<i>Francie</i>	35,1	63,9	1	100
<i>Itálie</i>	9,4	86,6	4	100
<i>Litva</i>	4,8	94,1	1,1	100
<i>Lucembursko</i>	9,6	87,1	3,3	100
<i>Maďarsko</i>	16,8	81,1	2,1	100
<i>Německo</i>	43,3	53,3	3,4	100
<i>Norsko</i>	40,3	59,7	--	100
<i>Polsko</i>	28,7	70,9	0,4	100
<i>Řecko</i>	8,3	81,2	10,5	100
<i>Severní Irsko</i>	16,7	62,9	20,4	100
<i>Skotsko</i>	22,1	64	13,9	100
<i>Slovensko</i>	27,1	72,5	0,4	100
<i>Švédsko</i>	20,6	76,4	3	100
<i>Švýcarsko</i>	33,1	65,5	1,4	100

⁸⁵ AEBI, Marcelo a Natalia DELGRANDE. *Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I: Survey 2010*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www3.unil.ch/wpmu/space/files/2011/02/SPACE-1_2010_English1.pdf

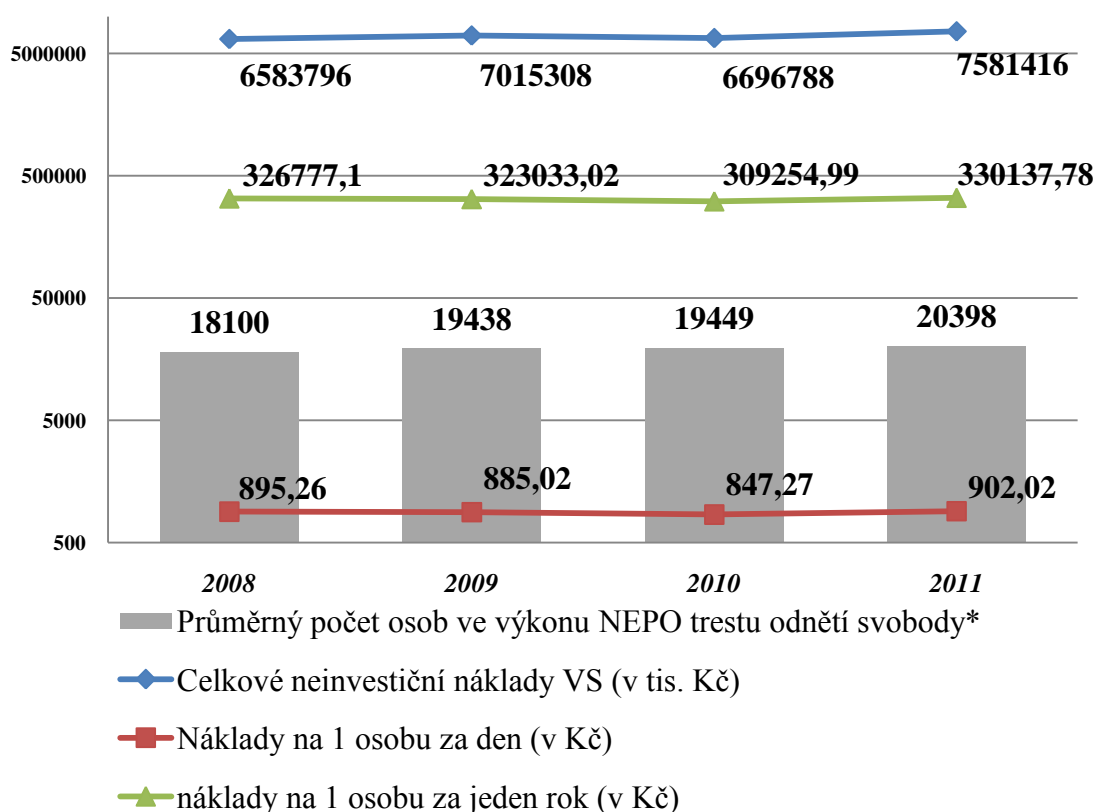
4.2.2. Ekonomické aspekty

U výkonu trestu odnětí svobody musíme uvažovat i o dopadech, které má izolace jedince v zásadě spojená jeho odtržením od finančních zdrojů, na okolní společnost. Uvězněná osoba není schopná v plné míře uhradit náklady spojené s VTOS. Tudíž je nutné na vězeňský systém přispívat ze státního rozpočtu.

I z té části finančních nákladů, které jsou vězni povinni hradit, činí podle informací⁸⁶ VS 31.12.2011 pohledávky za propuštěnými osobami 431 mil. Kč, u osob, které byly k tomuto datu ve výkonu VOTS se jednalo o částku 66 mil. Kč

Informace o nákladech uvede následující graf, který ukáže vývoj celkových neinvestičních nákladů v průběhu let 2008 – 2011, dále vývoj částky, kolik stojí uvěznění jedné osoby za den a pro lepší přehled i v úhrnu za jeden rok.

Graf č.: 15 Neinvestiční náklady VS⁸⁷

Pozn.: *V roce 2008 se jedná o údaj počtu osob ve výkonu NEPO trestu odnětí svobody k 31.21.2008; V roce 2011 je údaj počtu osob zaokrouhlen na celá čísla

⁸⁶ Viz: Statistická ročenka VS 2011

⁸⁷ Údaje ze statistické ročenky VS 2008, 2009, 2010, 2011; pozn.: pro graf byla využita data pouze z let 2008 – 2011, statistická ročenka za rok 2012 není ke dni 12.3.2012 ještě VS zpracována.

4.2.3. Sociální a psychologický aspekt

Při VOTS se můžeme setkat s několika negativními projevy, které znesnadňují účinnost NEPO trestu. V prvních řádcích tohoto oddílu chci upozornit, že myšlenkou této podkapitoly není obsáhnout celý problém sociálních, či psychologických tlaků, které při uvěznění působí, ať na samotného jedince, nebo na jeho blízké, či širší okolí, ale jen upozornit na existenci několika zásadních problémů a poukázat, jak mohou ovlivňovat způsob trestání. Samotný detailní rozbor sociálně-psychologických vlivů působících ve vězeňském prostředí by byl zajisté velice zajímavý, ale obsáhlost takovéto materie by vydala na samostatnou vědeckou práci.

Nástupem do VOTS izolovaná osoba ztrácí možnost přirozeného sociálního kontaktu s okolní společností. Tento stav může být pro společnost na jedné straně přínosný, ochrání ji před kriminálním jednáním, na druhé straně z ní však vytrhne integrovaný člen, který v ní plní i jiné povinnosti (např.: výkon zaměstnání, péče o rodinu). Po uvěznění pachatele se zbylá společnost začíná podílet na financování jeho trestání, jak již bylo zmíněno u ekonomických aspektů, a samotný trestanec se dostává do uměle vytvořené komunity, v které se kumulují osoby s defektním chováním. Dále samotná izolace narušuje přirozené sociální vazby a v některých případech může dojít i k jejich absolutnímu přetrhání. Pokud by se jednalo o negativní vztahy, například napojení na další osoby, které se dopouštějí defektního chování, hovoříme o pozitivní intervenci izolace. Pokud jsou však poškozeny vztahy s pozitivním prostředím, může často absence takových společenských vazeb negativně ovlivňovat odolnost propuštěného vůči recidivě. PhDr. K. Netík popisuje psychologické aspekty VTOS takto:

„Ztráta zaměstnání, často i rozpad prokreační rodiny (ztráta partnerky, partnera a dětí), oslabení ostatních významných sociálních vazeb (úbytek, či ztráta přátel) a prudké snížení životní úrovně odsouzeného po dobu výkonu trestu odnětí svobody i značná redukce aktivit a s tím spjatá frustrace zvláště sekundárních potřeb, jsou časté negativní následky uvěznění, jež mohou fatálně změnit celý další život jedince a v některých případech být i do značné míry příčinou recidivy jeho kriminálního chování.“⁸⁸

⁸⁸ NETÍK, Karel a Daria NETÍKOVÁ. *Vybrané kapitoly z forenzní psychologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1994, s. 25.

Další nevýhodou VOTS je vystavení jedince ostatním osobám, které páchaly kriminální činnost. Vzájemná každodenní komunikace umožňuje vězňům výměnu informací a přiučení se v tzv. škole zločinu, kdy si vězni navzájem sdělují své zážitky, poučení a tipy, jak trestnou činnost páchat. K asimilaci negativních prvků chování dochází často až po socializování pachatele ve vězeňském prostředí. Dá se tedy uvažovat o tom, že pokud je uvěznění dostatečně krátké, může si trestaný pachatel odnést z vězení jen nepříjemný pocit, který mu bude výstrahou do budoucna, že v tomto nevládném prostředí může při opětovném spáchání TČ pobýt delší dobu.

Kladné aspekty můžeme spatřovat v tom, že si osoba umístěna do vězení osvojí pozitivní formy chování, naučí se respektovat řád, dodržovat kázeň a pořádek, podstoupí vzdělávací kurzy, či projde různými resocializačními programy⁸⁹. Nejvíce problematickými tresty pro aktivní působení převýchovných programů, jsou krátkodobé tresty, které poskytují dostatečnou dobu pro vstřebání negativních vzorců chování, ale krátkou na to, aby osoby ve VOST prošly resocializačními procedurami.

Celé výchovné působení v rámci VTOS bývá ovlivňováno několika ukazateli, které různou měrou přispívají, respektive při nedodržení znesnadňují naplnění cílů trestání. Prvním ukazatelem je ubytovací zázemí věznic. Čím více trestaných osob je ubytováno ve společné místnosti, tím se zvyšuje nebezpečí vzniku tzv. „druhého života“⁹⁰. Dalšími prvky jsou dostatečné zabezpečení vnější i vnitřní bezpečnosti, materiální a technické podmínky, poměr zaměstnaných vězňů k nezaměstnaným, složení vězeňské populace, vystupování vězeňského personálu a jeho zacházení s vězni, zázemí pro osobnostní rozvoj, kulturní a sportovní aktivity.⁹¹

Pro úspěšné znovuzачlenění propuštěného pachatele do společnosti je důležité překonání dvou základních skupin ztěžujících faktorů. Pro naše potřeby si je můžeme rozdělit na vnější a vnitřní. Pod vnějšími si lze představit problém se získáním zaměstnání pro „nálepku kriminálnika“, vytvoření nových, nebo obnovení dřívějších

⁸⁹ Srov.: MAREŠOVÁ, Alena, Eva BIEDERMANOVÁ, Martin CEJP a kol. INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Analýza trendů kriminality v roce 2012*. Praha: Kufr s.r.o., 2012. ISBN 798-80-7338-127-1, s. 31.

⁹⁰ Souhrn asociálních a antisociálních aktivit, zvláštních typů obranných reakcí, uplatňování specifické hierarchie a negativních způsobů chování a vytváření neproniknutelných kvaziformálních skupin. Viz: KOPP, Peter. *Penitenciárna psychológia*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2004. ISBN 80-8054-326-7, s. 51.

⁹¹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-807-3801-380, s. 154-155.

společenských vazeb, návrat zpět k partnerovi. Tedy faktory, které nezáleží pouze na osobě trestaného, ale které se často týkají i tzv. sociálního soudu okolí. Vnitřní faktory, které musí po propuštění pachatel překonat, jsou často spojeny s organizací vlastního času, kdy mu jej již netvoří denní režim VTOS, chut'/nechut' zařizovat si samostatně své potřeby, či pracovat.

Pokud je vězeňství vytýkán vysoký poměr recidivujících pachatelů, je důležité si uvědomit, jaké škále osob je NEPO trest ukládán. Při vhodném výchovném působení ve vězeňském prostředí může dojít k částečné změně osobnosti pachatele⁹², ale u určitých typů defektně socializovaných jedinců, bude VTOS stejně neúspěšný, jak by byla případně uložená alternativa. Využíváním alternativ také dochází k rozštěpení pachatelů na dvě skupiny, kdy osobám trestaným za méně nebezpečnou, bagatelní trestnou činnost (tzv. „*slušným pachatelům*“⁹³) jsou ukládány tresty nespojené s odnětím svobody, zatímco do věznic se koncentrují hůře převychovatelní pachatelé, nebo pachatelé z problémových skupin, jako drogově závislí, bezdomovci, či cizinci, pro které neexistují adekvátní projekty, jež by zabezpečily výkon trestu na svobodě. Tyto změny ve vězeňské populaci dále ztěžují převýchovné cíle této instituce.

⁹² Srov.: MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, 142 s. ISBN 80-7042-256-4, s. 76.

⁹³ Srov.: OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1997, č. 12, s. 620-626. ISSN 1210-6410, s. 265.

5. Postavení a funkčnost alternativního trestání v ČR v dnešní době

Alternativní tresty se dají považovat za moderní trend v systému trestání. Jsou podstatnou součástí sankčního systému každého demokratického státu. Již od počátků svého zavádění do právního řádu ČR, v nich byl spatřován instrument, který pozitivně ovlivní způsob trestání. Rozšíření palety možných trestů o alternativy umožňuje soudům přistupovat k potrestání pachatelů s vyšší mírou individualizace. Zůstává však otázkou, zda jsou soudy schopny obsáhnout a patřičně zhodnotit veškeré relevantní podklady pro výběr konkrétní vhodné sankce, či zda ukládají dané tresty spíše jen na základě zúženého výběru z nich. Při uvádění alternativního trestání v život se často také argumentuje nedostatky NEPO trestů. „*Od alternativních trestů se především očekává, že sníží vězeňskou populaci a omezí přeplněnost věznic.*“⁹⁴

Důvody pro zavádění alternativních trestů můžeme rozřadit v návaznosti na předchozí kapitolu do tří hlavních skupin⁹⁵:

Humanitní důvody:

- Alternativy by měli být vyváženou formou trestání, kdy zásah do práv pachatele odpovídá míře jeho provinění a umožňuje jeho účinnější nápravu, nebo odčinění škodlivých následků
- Alternativy mohou také sloužit k ochraně tzv.: situačních pachatelů, kteří spáchali trestný čin z donucení okolnostmi, či prvopachatelům nedbalostních TČ, před umístěním do věznice, kde by byli vystaveni negativním vlivům vězeňského prostředí
- Zavedení takových trestních sankcí, při jejichž uložení jsou zachovány sociální vazby s prostředím, v němž pachatel žije.

⁹⁴ OSMANČÍK, Otakar, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *K problematice alternativních trestů a opatření: trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 151 s. ISBN 80-860-0826-6, s. 9.

⁹⁵ Srov: OSMANČÍK, Otakar, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *K problematice alternativních trestů a opatření: trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 151 s. ISBN 80-860-0826-6, s. 15; INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 795 s. ISBN 80-856-0530-9, s. 662; ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-807-3801-380, s. 187.

Ekonomické důvody:

- Nižší náklady spojené s výkonem alternativ a další finanční dopady (např.: omezení finanční závislosti rodin pachatelů na státu).

Pragmatické důvody:

- Pachatel trestaný na svobodě si dokáže zachovat určité sociální postavení v okolí.
- Přeměna NEPO trestů na alternativy nespojené s VTOS ulehčí kapacitnímu přepětí věznic.
- Nápomoc k zrychlení trestního řízení

Byť jsou tato východiska mezinárodně uznávána, je důležité mít na paměti, že aplikace jednotlivých alternativ je závislá na trestněprávním, společenském a historickém kontextu konkrétního státu. Klíčové pro to, aby alternativy zaváděné do právního systému splnily očekávání v ně vložené, je precizní příprava zázemí a kontroly nad nimi prováděné. Alternativy s sebou mohou nést řadu problémů, které znesnadňují jejich užití v praxi nebo naplnění jejich vykonatelnosti. U alternativních trestů, které jsou spojeny s dohledem probačních úředníků, musí být státem dostatečně zajištěna nestrannost a neuplatitelnost osob vykonávajících dohled. Pro tresty spojené s monitoringem odsouzených musí být zavedeno takové monitorovací zařízení, které poskytne důvěryhodnou kontrolu výkonu uloženého trestu. Alternativy nesmějí také zásadně snižovat lidskou důstojnost. V hraničních případech mohou být pro pachatele, na první pohled příznivější alternativy, intenzivněji ponižujícím zásahem, nežli jsou nepodmíněné tresty (např.: u výkonu OPP se můžeme setkat s pachateli, kteří tento trest nevykonají z důvodu, že se obávají společenského odsouzení, budou-li veřejně viděni při výkonu trestu).

Zaváděním dalších alternativních trestů nemusí vždy dojít k snížení počtu vězeňské populace. Pokud zákon nevhodně stanoví podmínky pro ukládání alternativ, může dojít k rozšíření trestní sítě na osoby, které by dříve za takovéto jednání trestány nebyly.⁹⁶ Dalším argumentem, který nabádá k obezřetnému přístupu k alternativním trestům je

⁹⁶ *Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment*. New York: United Nations, 2007. ISBN 978-921-1482-201, s. 9.

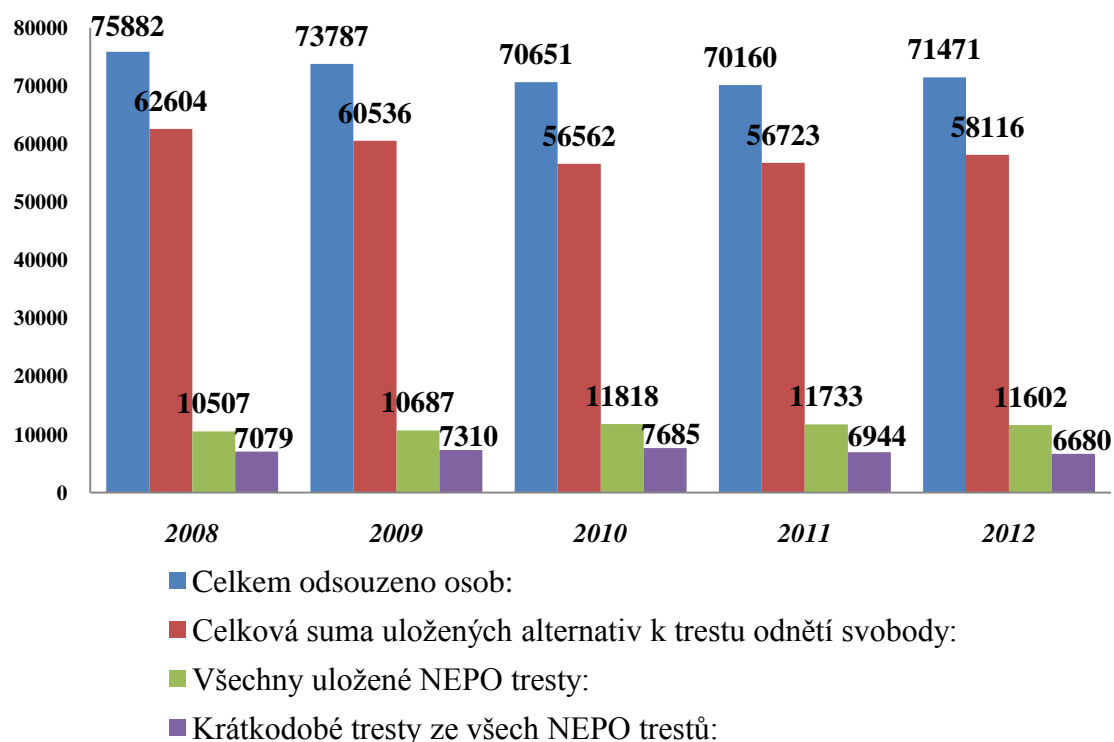
převádění nevykonaných alternativ (při nesplnění podmínek pachatelem) na NEPO trest.

„Přestože Minimální standardní pravidla OSN a Rady Evropy zásadně odmítají myšlenku, že zrušení alternativního trestu nebo opatření by mělo nezbytně nutně vést k rozhodnutí uložit trest odnětí svobody, je v praxi většiny evropských zemí tento postup běžný.“⁹⁷

Podívejme se tedy na situaci v ČR, jak byly v pětiletém období od roku 2008 ukládány alternativy k trestu odnětí svobody⁹⁸ a jak jimi bylo ovlivněno ukládání NEPO trestů, především krátkodobých NEPO trestů.

5.1. Vývoj ukládání alternativních trestů v ČR

Graf č.: 16 Vývoj ukládání alternativních trestů v ČR

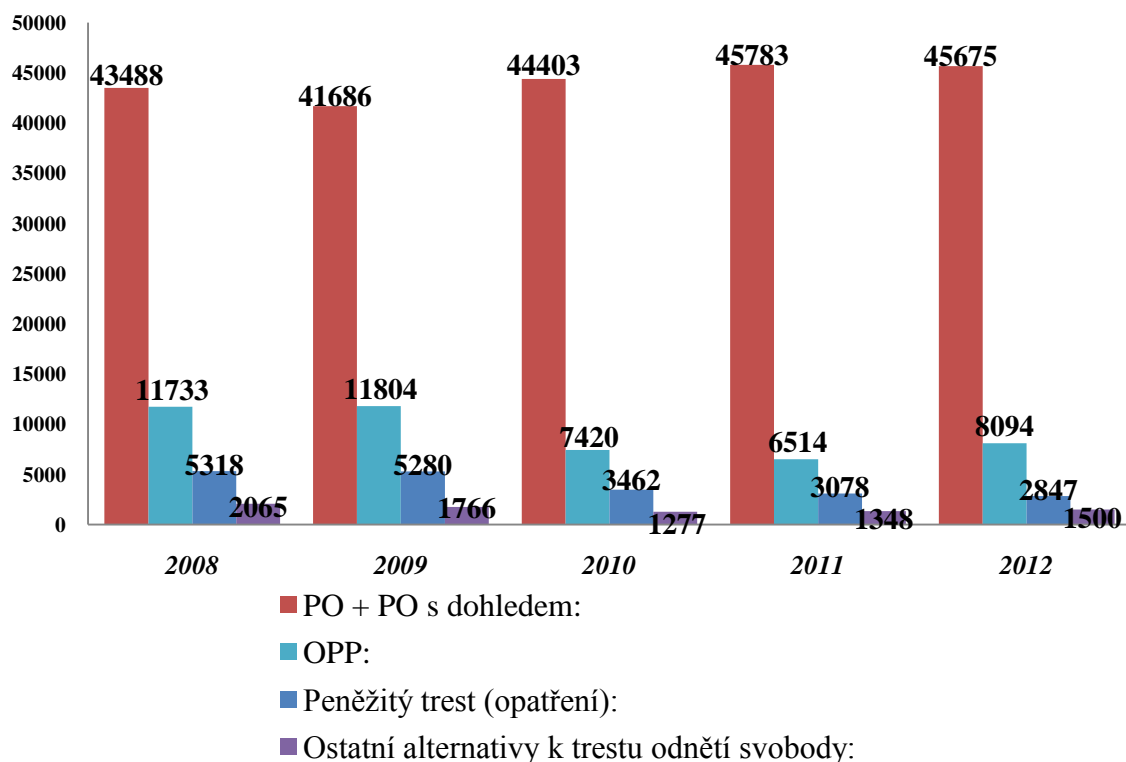
Při pohledu na celorepubliková ukládání alternativ k trestu odnětí svobody pozorujeme ve sledovaném období vyrovnaný trend. Z celkového počtu odsouzených osob je v průměru 81,34% z nich uložena alternativní sankce. Nejméně byly alternativy ukládány v roce 2010, kde jejich procentní zastoupení mírně přesáhlo 80%, nejvíce byly

⁹⁷ OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1997, č. 12, s. 620-626. ISSN 1210-6410, s. 625.

⁹⁸ Viz: Dělení v kapitole 2.1.2.

ukládány naopak v roce 2008 a to z 82,5%. Z těchto komplexních údajů však nevyčteme potřebné informace k posouzení jednotlivých alternativ a jejich vlivu na ukládání především krátkodobých NEPO trestů. Následující grafy přináší zastoupení konkrétních alternativ v celkové sumě alternativ, jak jsme ji mohli pozorovat v grafu předchozím. Pro velké rozdíly mezi počtem uložených jednotlivých druhů trestů, jsou údaje rozřazeny do dvou samostatných diagramů.

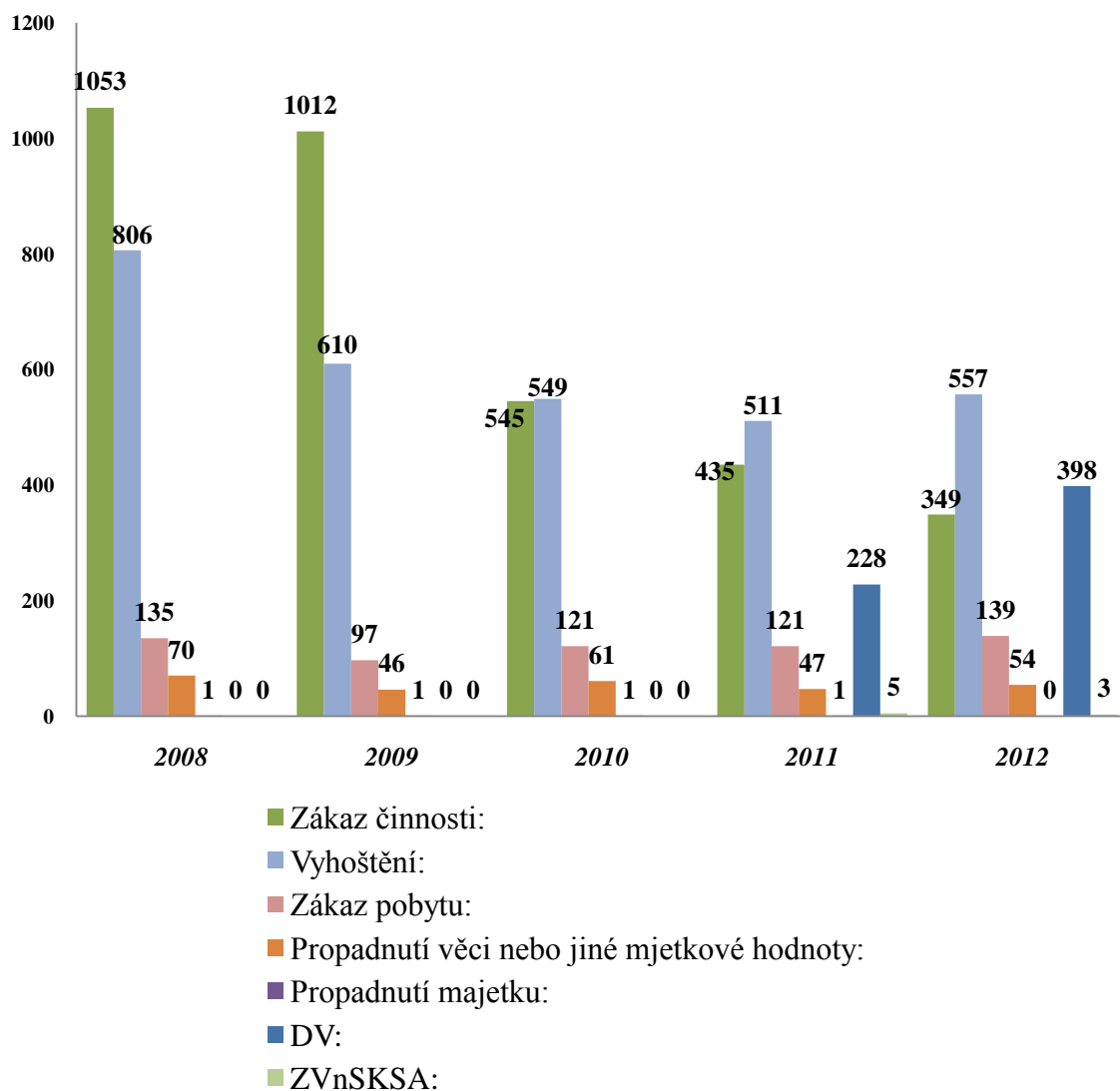
Graf č.: 17 Vývoj vybraných alternativ I.

Z prvního schématu je snadno patrné, že v systému alternativ k trestu odnětí svobody dominuje podmíněné odsouzení (PO + PO s dohledem). Negativní vývoj pozorujeme u druhého záznamového sloupce, který se vztahuje k obecně prospěšným pracím. V roce 2010 došlo k značné regresi v ukládání tohoto trestu. Šlo o pokles v hodnotě 4384 vůči předcházejícímu roku. V průběhu roku 2011 bylo tohoto druhu sankce soudy uloženo ještě méně. Útlum v ukládání OPP se dá z části vysvětlit dekriminalizací § 180d TZ (řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění), ke které došlo účinností nového TrZ od 1.1.2010. V roce 2012 dochází k zvratu a počet uložených OPP se zvedl na 8094 pravomocně uložených trestů. K obdobnému výkyvu dochází také u peněžitého trestu. Pokles v roce 2010 nedosahuje intenzity OPP, ale dá se částečně přisoudit úbytku sankcí ukládaných před rokem 2010 za § 180d TZ. Při

posouzení hodnot v grafu lze konstatovat, že se pouze výše zmíněné tři alternativy k trestu odnětí svobody výrazněji promítají do forem trestání na území ČR. Otázkou zůstává, proč jen tak malé množství alternativ dokáže konkurovat ukládání NEPO trestu.

Graf č.: 18 Vývoj vybraných alternativ II.

Pro alternativu, jako je zákaz činnosti, je typické, že se stává spíše než samostatným trestem, jen doplňkovým omezením ukládaným společně s jiným trestem, tedy vedlejší sankcí. Z širšího užívání můžeme také vyřadit tresty vztahující se pouze na specificky vymezené subjekty, či trestnou činnost. Vyhoštění má aplikační omezení na osoby, které nejsou občany ČR. Zákaz pobytu se nesmí vztahovat na místo nebo obvod, kde má pachatel trvalý pobyt. Alternativu ZVnSKSA lze uložit pouze v případě, kdy k úmyslnému trestnému činu došlo v souvislosti s návštěvou takové akce. ZVnSKSA se

prosazuje lépe jako vedlejší trest, za rok 2012 bylo na území ČR uloženo 43 těchto trestů ve formě vedlejší sankce. Tresty propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a propadnutí majetku jsou dlouhodobě nízce užívané.

Hlavní moderní sankcí, která se měla stát široce užívaným trestem a v kterou byly vkládány naděje, že odlehčí vězeňskému systému a ve vyšší míře nahradí krátkodobé NEPO tresty, bylo domácí vězení.⁹⁹ U zavedení DV do praxe však selhaly mechanismy, které měly zabezpečit výkon takového trestu a jeho masivní ukládání. Jak bylo výše zmíněno, pro alternativy je důležité, aby vzniklo potřebné materiální i personální zázemí, které zabezpečí aplikační praxi těchto trestů. Bez splnění této podmínky i v případě, že je trest vhodně zaveden do právního řádu, nemůže dojít k jeho plnému využívání. Podle § 334b trestního řádu lze vykonávat kontrolu nad osobou ve výkonu DV také probačním úředníkem, ale je zřejmé, že elektronický monitoring by zajistil dohlížení nad plněním trestu lépe, nežli namátkové kontroly.¹⁰⁰

5.2. Zastoupení alternativ k trestu odnětí svobody u vybraných TČ

V části¹⁰¹, která se týkala kriminality spojené s ukládáním krátkodobých NEPO trestů, jsme po statistickém měření určili TČ, s jejichž pácháním je spojeno nejčastější ukládání krátkodobých trestů nepodmíněného odnětí svobody. V následujících grafech porovnáme meziroční vývoj u takto vybraných skutkových podstat z pohledu ukládání alternativ.

Grafy zobrazují počet pravomocným rozsudkem uložených trestů v daném roce. Pro porovnání s konkrétními alternativami jsou v grafu také uvedeny počty krátkodobých NEPO trestů. Měřené hodnoty vychází z údajů MS a týkají se jen počtu trestů uložených jako hlavní sankce.¹⁰²

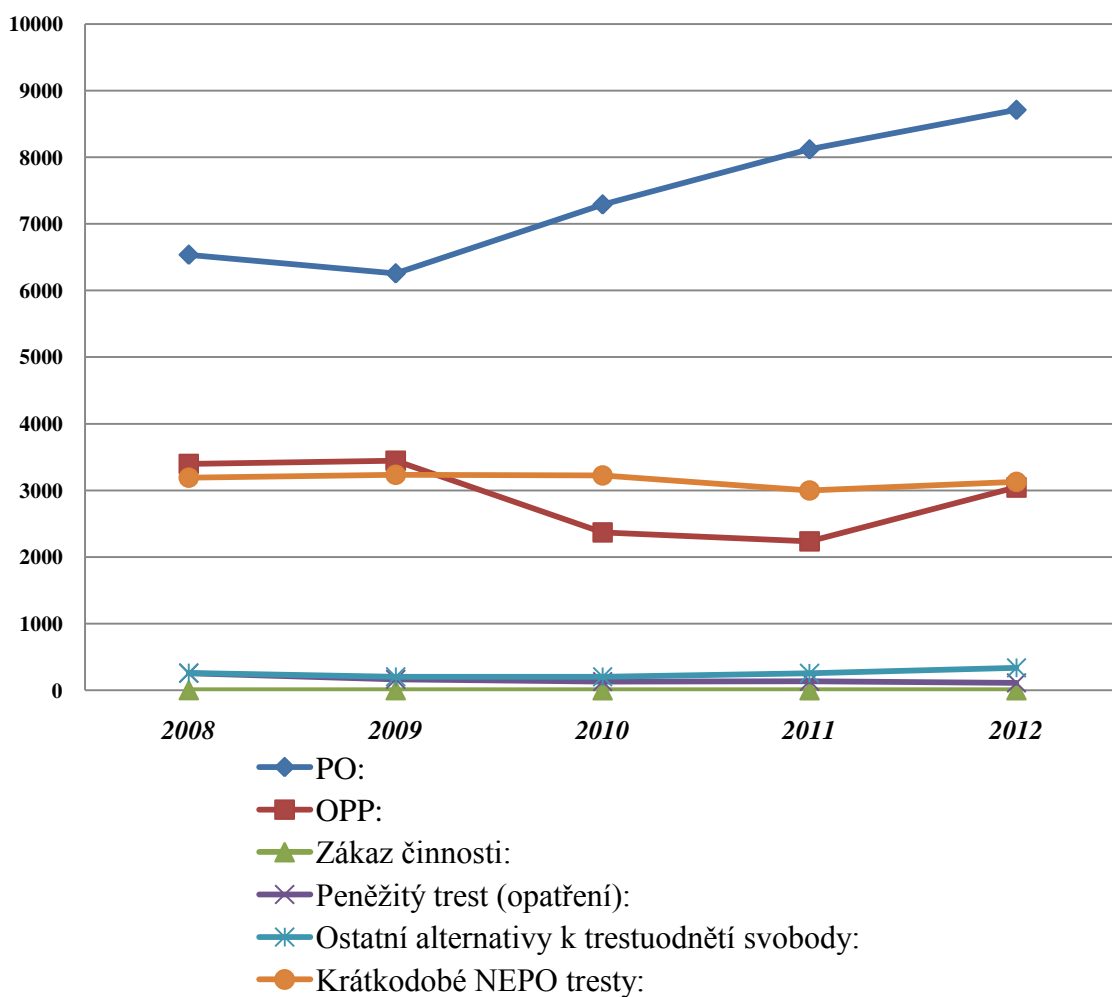
⁹⁹ Srov.: NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Trest domácího vězení. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10, s. 94-97. ISSN 1210-6348.

¹⁰⁰ Srov.: ŠČERBA, Filip. *Právní úprava nových alternativních trestů. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10, s. 86-89. ISSN 1210-6348.

¹⁰¹ Viz: Kapitola 2.2.1.6..

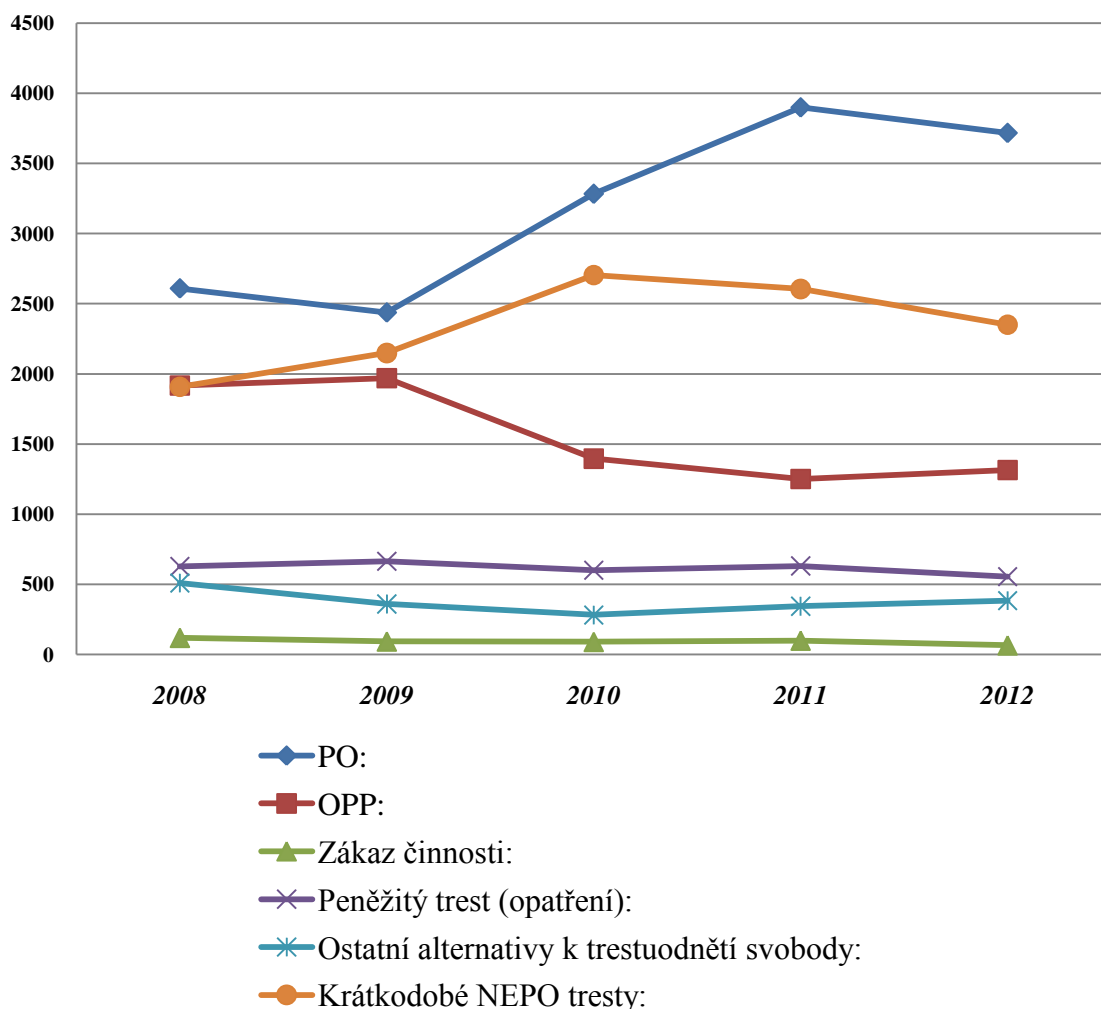
¹⁰² MS Statistický list trestní pro fyzické osoby S-SL-T; Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů/soudů za roky 2008, 2009, 2010, 2011, 2012

Graf č.: 19 Alternativní trestání u TČ krádeže

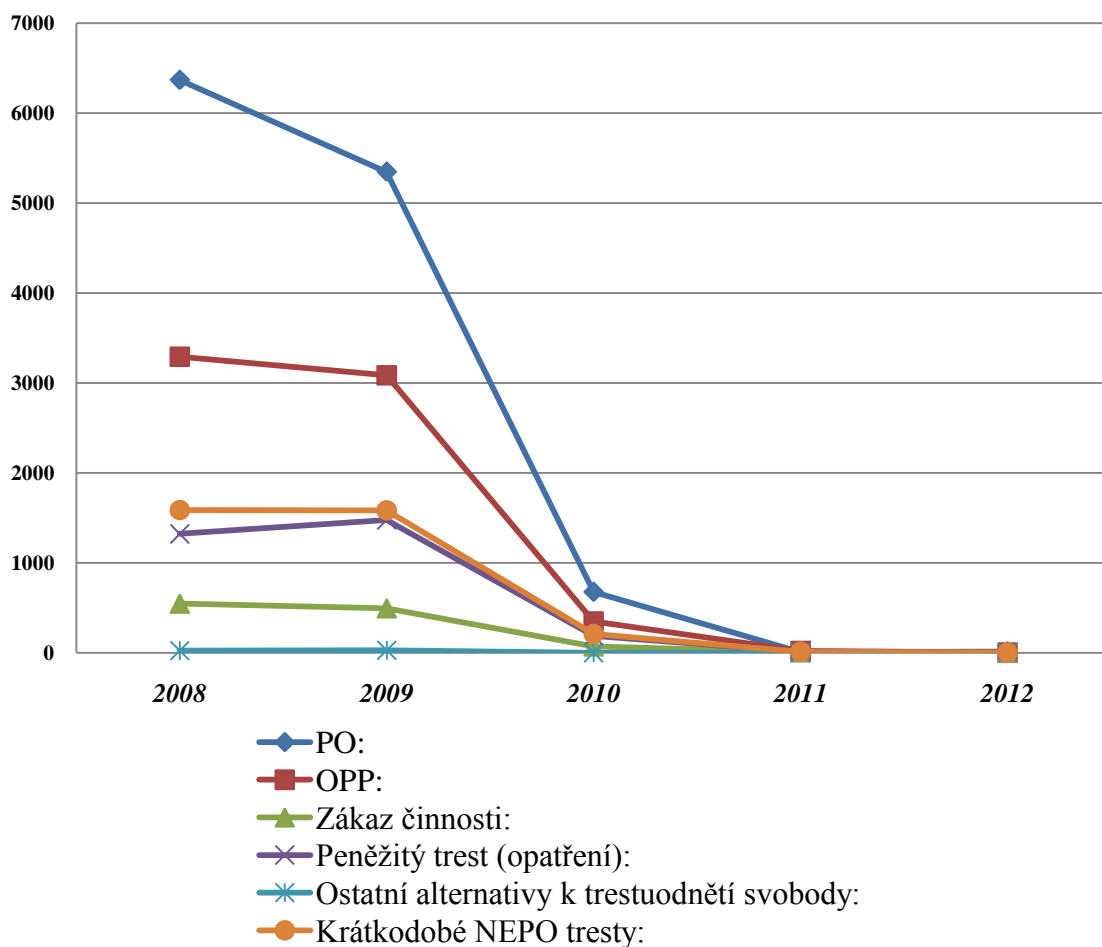
Hlavní alternativou k trestu odnětí svobody, respektive ke krátkodobému trestu odnětí svobody je u TČ krádeže PO (PO s dohledem). Zatímco u alternativy OPP pozorujeme v letech 2010 a 2011 mírný pokles PO se stává při trestání tohoto defektního jednání dominantním trestem, který soudy pachatelům ukládají. Ostatní alternativní sankce se u toho TČ výrazně neprojevují. V roce 2011 bylo při trestání uloženo 71 a v roce 2012 98 trestů DV.

Graf č.: 20 Alternativní trestání u TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

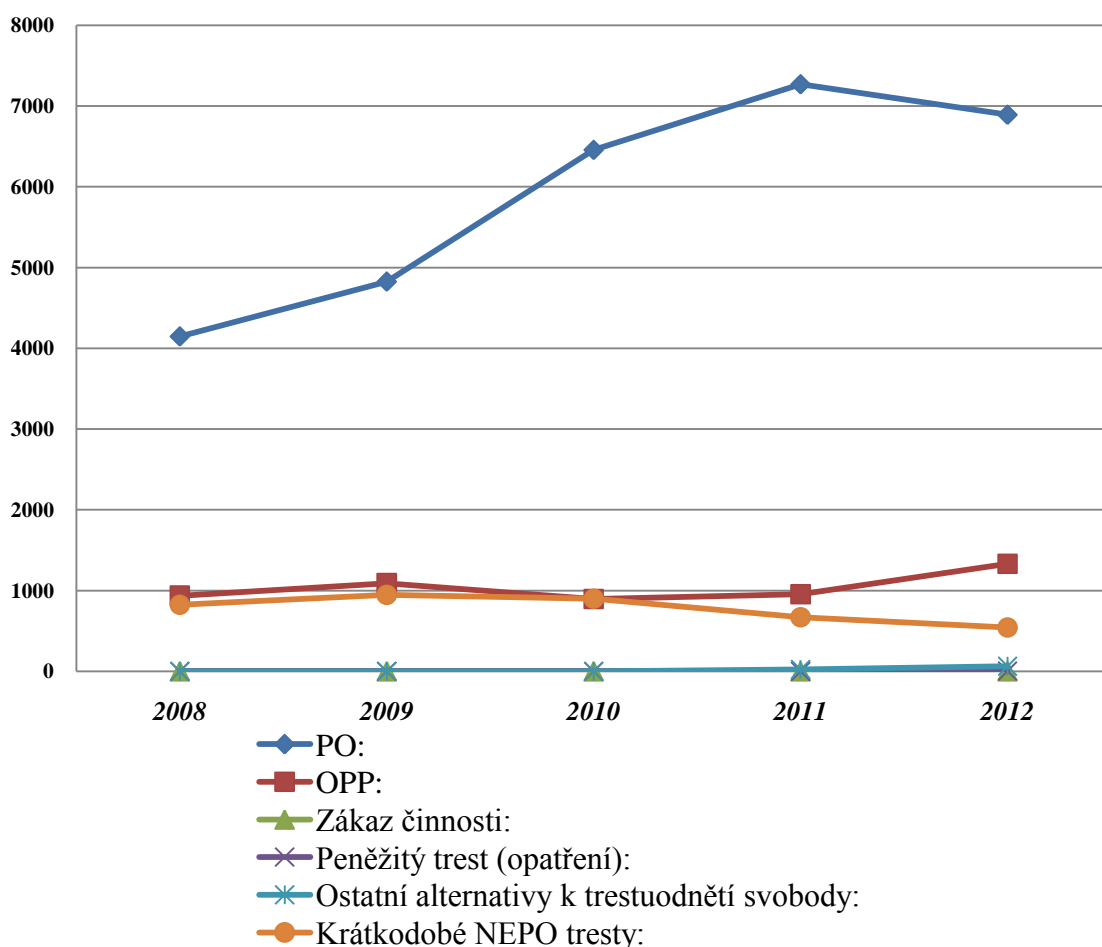
Po nárůstu krátkodobých NEPO trestů v roce 2010 se počet těchto sankcí snižuje. Opět lze vidět dominantní nástup PO. Především v letech 2010 a 2011. Při poklesu trestu OPP se tak dá říci, že konkurenci krátkodobých NEPO trestů u TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání můžeme spatřovat především v PO. V roce 2011 bylo při trestání uloženo 78 a v roce 2012 135 trestů DV.

Graf č.: 21 Alternativní trestání u TČ řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění

U tohoto TČ utvářely účinnou alternativu tresty OPP a PO. Nezanedbatelnou pozici užívané alternativy představoval také peněžitý trest. Jak již bylo zmíněno několikrát výše, rokem 2010 došlo účinností nového TrZ k dekriminalizaci části této skutkové podstaty. Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění v případě, že bylo řidiči odebráno po dosažení hraniční hodnoty bodů, splynulo v TrZ s § 337 odst. 1, pís. a.

Graf č.: 22 Alternativní trestání u TČ zanedbání povinné výživy

U TČ zanedbání povinné výživy, mimo dominantního postavení PO, můžeme v posledních letech pozorovat pozitivní pokles krátkodobých NEPO trestů. Naopak v roce 2012 soudy uložily větší množství trestu OPP.

V aktuálním spektru možných alternativ k trestu odnětí svobody existuje stále malé zastoupení adekvátních sankcí, které by se dalo účinně aplikovat na širší skupinu TČ. Hlavní alternativní sankcí zůstává PO (PO s dohledem). V právním řádu ČR můžeme pozorovat především absenci způsobů trestání, které aktivně kombinují trest odnětí svobody a převýchovné působení na svobodě (víkendové vězení, šoková probace). Zavedením obdoby trestů by vznikly sankce, které by mohly vyplnit mezeru mezi alternativami nespojenými s odnětím svobody a vlastním NEPO trestem. Také by se mohly stát druhým krokem v rozhodování soudů, pokud pachatel nevykoná podmínky pro úspěšné splnění alternativního trestu. Změnu v blízké budoucnosti snad přinese úspěšné zavedení monitorovacího systému pro výkon trestu DV.

6. Možný budoucí vývoj trestání na území České republiky

V situaci, ve které se nacházíme nyní, tedy začátkem roku 2013, kdy jsou věznice naplněny na 75%¹⁰³ své kapacity, se může zdát cíl této kapitoly nedůležitý, ale není tomu tak. Musíme si uvědomit, že změnu, respektive snížení téměř o 35% nezpůsobil přirozený vývoj, tedy postupný pokles odsouzených osob, ale stav snížení byl vyvolán uměle, vyhlášením prezidentské amnestie počátkem roku 2013. Je proto důvodné považovat tento stav jen za dočasný a očekávat, že při zachování stávajících postupů v trestání a trestní politice dojde pozvolně k opětovnému naplnění vězeňských kapacit¹⁰⁴.

Pojďme si tedy pokusit nastínit dvě možné cesty vývoje, které by zajistily účinnější, méně zatěžující a vhodnější způsoby trestání.

Za první cestu můžeme považovat směr ubírající se formou nepodmíněného trestání. Jak už bylo výše zmíněno, i do budoucna se dá počítat s rostoucím objemem páchané kriminality, na který bude potřeba reagovat. Přestože se na NEPO tresty snáší poslední dobou kritika, především pro jejich finanční náročnost a ne zrovna vysokou míru redukce recidivy, je jejich účinek spatřovaný v poklesu páchaní trestné činnosti pachatelem izolovaným ve vězeňském zařízení vůči společnosti 100%. Takovou míru ochrany společnosti před pácháním TČ nemůže s takovýmto úspěchem zaručit žádná z alternativních sankcí.

Pro působení na pachatele umístěné ve výkonu trestu odnětí svobody a pro jejich převýchovu jsou důležité určité aspekty. V dnešní době je špatné a krátkozraké považovat vězeňský systém a vězeňství samotné za zkorumpovanou instituci, u které její negativní projevy převažují nad pozitivními. Naopak se jedná o systém, který aktivně reaguje na mezinárodní poznatky v penologii a snaží se je formou, ať již vzděláváním zaměstnanců, tak i začleňováním doporučených převýchovných programů,

¹⁰³ Stav k 31.1.2013; viz: Měsíční statistické hlášení VS - leden 2013. [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/M%C4%9Bs%C3%AD%C4%8Dn%C3%AD%20statistick%C3%A9%20hl%C3%A1%C5%A1en%C3%AD%20/2013/MSH01-2013.pdf

¹⁰⁴ Pozn.: Podle stanoviska Ministerstva spravedlnosti ČR k návrhům Vězeňské služby z 21. 1. 2013 (dostupného z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5795&d=326749>) bylo k NEPO trestu odsouzeno 4500 osob, které ještě trest nenastoupily.

či modernizací vězeňských zařízení uvést do praxe¹⁰⁵. Konkrétní projevy v převýchově nemůžeme posuzovat pouze z pohledu vlivu samotného výkonu trestu na pachatele, ale také z pohledu na koho je působeno. Různé temperamentní složení vězeňské populace či různá míra defektní socializace inkarcerovaných pachatelů značně ztěžuje úspěch nápravy. Stejně tak, když uložíme pachateli s defektní socializací alternativní trest, těžko dosáhneme jeho nápravy lépe. Ve vězeňské populaci je poměr zmíněných poruch v chování a temperamentních rysů znesnadňujících převýchovu zastoupen početněji. To naprosto logicky vyplývá i z faktu, že se NEPO tresty ukládají „ultima ratio“¹⁰⁶. Pokud na okamžik odhlédnu od argumentů týkajících se převýchovy, byť považuji snahu o dosažení její vyšší míry úspěšnosti pro otázku kvalitního vězeňství za takřka fundamentální, bude hlavním problémem vězeňství jeho finanční, případně materiální nákladnost.

Ve světě můžeme sledovat dva modely, jak se snaží jednotlivé státy vypořádat s finančním zatížením vězeňského systému. Jednou cestou je privatizace vězení, respektive v Evropě spíše semiprivatizace. Druhý způsob můžeme v dnešní době pozorovat na území Německa, kde dochází k opačným snahám, tedy k centralizaci pod státní mocí. V několika spolkových státech¹⁰⁷ došlo k zafinancování a modernizaci věznic především u vězeňských výroben tak, aby se výrobky produkované věznicemi staly konkurence schopné a práce vězňů přiváděla do celého systému finance z vedlejší hospodářské činnosti. U několika vězeňských zařízení začal příjem z takových výrobních a hospodářských aktivit vyrovnávat, nebo přímo dosahovat jejich nákladů¹⁰⁸. Jde ovšem o rozsáhlé finanční investice státu a s jejich možnou návratností je nutno počítat v řádu následujících let.

Podle zákonů platných na území ČR je VS rozpočtovou organizací státu¹⁰⁹. Její fungování je tedy zabezpečeno především z prostředků státního rozpočtu, zároveň může

¹⁰⁵ Srov.: VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR, Generální ředitelství. *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Praha: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství, 2005.

¹⁰⁶ Pozn.: Snahy o snížení počtu pachatelů TČ trestaných NEPO tresty jsou zajisté v pořádku a takovýto postup je vhodný především pro nepřetržení pozitivních vazeb trestaných s okolní společností. Je však potřeba si uvědomit a poznat mez, kdy již trest přestává být pro pachatele trestem. Samotný postup, kdy dochází k dekriminalizaci, nebo depenalizaci defektního chování, či snižování trestní represe pouze ze snahy omezit ukládání NEPO trestů, je do budoucna neudržitelný a pokud nebude průběžně docházet k rozvoji a modernizaci vězeňství a alternativní sankce v praxi zklamou, může celý trestní systém pozbýt své účelnosti.

¹⁰⁷ Např.: Sasko

¹⁰⁸ Věznice v Drážďanech

¹⁰⁹ Viz: <http://www.vscr.cz> – informace pro veřejnost

být financováno z vedlejší hospodářské činnosti. Za hospodářskou činnost se především považuje výroba a prodej výrobků a výpěstků, či poskytování prací a služeb¹¹⁰. Většímu rozvoji a modernizaci výroby však brání nedostatečné finanční prostředky. Zákon upravuje vedlejší hospodaření vězeňských složek následně.

„Výdaje na hospodářskou činnost musí být v plné výši pokryté příjmy z této činnosti. Na zahájení nové pracovní činnosti v rámci hospodářské činnosti bude za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem poskytnuta návratná finanční výpomoc z rozpočtu kapitoly ministerstva. Vězeňská služba je povinna návratnou finanční výpomoc vypořádat do konce kalendářního roku následujícího po roce, v němž byla poskytnuta.“¹¹¹

Takovéto ustanovení takřka vylučuje situace, kdy se financují inovativní a rozvojové projekty, jejichž návratnost přesahuje dobu jednoho roku.

Druhým modelem je privatizace, tedy začleňování soukromého subjektu do vězeňské činnosti. Pokud nahlédneme do této problematiky detailněji, zjistíme, že nejvíce soukromých věznic se nachází v USA, kde soukromá vězeňská zařízení představují 23% tamních věznic. Významné využití tohoto přístupu k vězeňství si všimneme i v Austrálii (17% uvězněných se nachází v soukromých věznicích) a Británii (11% odsouzených se nachází v soukromých věznicích). V případě, kdy se bavíme o privatizaci, je vhodné si teoreticky vymezit její projevy. Existuje široká škála teoretického členění privatizačních zásahů. Představím zde dvě nejvhodnější dělení, které budou důležité pro následnou aplikaci na situaci v ČR.

První systém dělení je členěn podle jednotlivých států, kde se daný privatizační model využívá:

„Francouzský model – vězení je vybudováno soukromou společností, která se poté podílí i na zajišťování základní logistiky. Ostraha a řízení věznice je však ve státních rukou. Jde o semiprivátní či polosoukromé věznice.“

Britský model – věznice je postavena, řízena i střežena soukromým subjektem. Do každé věznice je však přidělen tým kontrolorů, kteří dohlíží na dodržování podmínek kontraktu

¹¹⁰ Viz: Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 21. února 2001 č. 93/2001 Sb.

¹¹¹ Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

a kteří také aktivně vstupují do řízení věznic, např. jako jediní mají pravomoc udělovat kázeňské tresty.

*Americký model – tento typ privatizace znamená úplné převzetí věznice soukromou společností, která sice odpovídá zadavateli, avšak v řízení věznice má veškeré pravomoci, včetně kázeňských postihů.*¹¹²

Druhá typologie privatizace vězeňského sektoru dle Douglase McDonalda¹¹³

Tab. č.: 3 Typologie privatizace vězeňského sektoru podle McDonalda

ODPOVĚDNÝ SPRÁVCE	VLASTNÍK OBJEKTU	
	Veřejný sektor	Soukromý sektor
Veřejný sektor	Konvenční státní věznice	Věznice na leasingovou dohodu
Soukromý sektor	Kontrakt na správu	Plně privatizovaná, soukromá věznice

Na území Evropy se s plně privatizovanými vězeňskými zařízeními můžeme setkat pouze ve Velké Británii, respektive v Anglii a Walesu, Skotsku. Mezi státy nacházejícími se na kontinentu, se objevovaly v různých etapách vývoje vězeňství semiprivatizované objekty, jednalo se zejména o Německo a Francii. Hlavními argumenty pro privatizaci je tvrzení „, že tržní mechanismy vnesou do systému větší efektivitu a přinesou úsporu finančních prostředků státem do systému vkládaných“¹¹⁴.

V České republice při aktuálním právním stavu je vznik plně privatizovaných věznic vyloučený. Zákon č. 555/1992 Sb. vymezuje povinnosti vězeňské služby v § 2 následně:

*„Vězeňská služba spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, ...“*¹¹⁵

¹¹² MARTINOVSKÝ, Petr. *Privatizace vězeňství - moderní trend či přežitek?*. Bezpečnostní teorie a praxe = Security theory and practice / Policejní akademie České republiky. 2012, č. 2. ISSN 1801-8211, s. 48.

¹¹³ Přepřacováno z MCDONALD, Douglas C. *Private Penal Institutions*. Crime and justice. 1992, č. 16. ISSN 0192-3234. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1147566>, s. 365.; srov.: MARTINOVSKÝ, Petr. *Privatizace vězeňství - moderní trend či přežitek?*. Bezpečnostní teorie a praxe = Security theory and practice / Policejní akademie České republiky. 2012, č. 2. ISSN 1801-8211, s. 48.

¹¹⁴ MARTINOVSKÝ, Petr. *Privatizace vězeňství - moderní trend či přežitek?*. Bezpečnostní teorie a praxe = Security theory and practice / Policejní akademie České republiky. 2012, č. 2. ISSN 1801-8211, s. 47.

¹¹⁵ Zákon ČR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky

§ 13 zákona č. 169/1999 Sb. dodává:

„Ministr může zřídit věznici i v jiném objektu, než který je ve správě Vězeňské služby, pokud s tím vlastník takového objektu souhlasí a uzavře smlouvu o zřízení věcného břemene. Objekt, ve kterém je věznice zřízena, spravuje a provozuje vlastník objektu na základě smlouvy uzavřené s Vězeňskou službou. Vězeňská služba však odpovídá za střežení, zacházení s odsouzenými a dodržování zákonných podmínek výkonu trestu. V těchto objektech rovněž provádí státní stavební dohled. Uzavřením smlouvy o správě a provozu není dotčeno právo dozoru a kontroly nad výkonem trestu.“¹¹⁶

Poslední citované ustanovení jasně odkazuje na možnost zřízení semiprivatizovaného vězeňského zařízení, v každém případě střežení objektu musí být v rukách VS. Model privatizace na území ČR by byl tedy nejbližší shodný s francouzským modelem, který naleznete v první výše uvedené klasifikaci.

V rámci Private – Public Partnership (PPP)¹¹⁷ došlo k několika pokusům o realizaci soukromých věznic. Jednalo se o věznici v Rapoticích u Brna a soukromý projekt josefovské věznice. Dále došlo v ČR k pokusům o výstavbu nové věznice Bezděkov, která měla dosahovat kapacity 1000 odsouzených a v jejímž rámci měl být zřízen i výrobní areál¹¹⁸. Poslední zmíněný projekt vycházel z výše uvedených teoretických členění z myšlenky leasingové dohody.

I kdyby došlo ke změně v právních předpisech a střežení věznic by mohlo být svěřeno soukromému subjektu tak, aby bylo možné i v ČR uvažovat o plné privatizaci, je nutné si uvědomit, že by se jednalo o intenzivnější zásah do právního řádu, než je změna několika zákonů týkajících se vězeňství. Právní normy by musely upravovat i postup například při útěku vězně. Pokud uteče trestaná osoba ze zařízení střeženého VS, může ihned dojít k jejímu pronásledování příslušníky VS i za hranice objektu vězeňského zařízení. V případě, kdy by byl tento objekt střežen soukromou bezpečností službou, muselo by dojít mimo jiné k úpravě jejich práv vůči ostatním občanům, s kterými by při pronásledování mohli příslušníci bezpečnosti agentury přijít do styku. Pokud by se pravomoci bezpečnostních pracovníků takto nerozšířily, došlo by s největší

¹¹⁶ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

¹¹⁷ Srov.: OSTŘÍŽEK, Jan. *Public private partnership: příležitost a výzva*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, 284 s. ISBN 978-80-7179-744-9, s. 199 a násl.

¹¹⁸ Srov.: Stavební projekt věznice Bezděkov (revitalizace část bývalého objektu Armády ČR v Rožmitálu pod Třemšínem na věznici pro 400 osob s dozorem a 600 osob s ostrahou soukromým investorem)

pravděpodobností k zhoršení a prodloužení reakční doby, než by bylo zahájeno pronásledování bezpečnostním státním orgánem, který by musel být napřed o útěku vyrozuměn. Pokud budeme hovořit o pokusu semiprivatizace formou leasingové dohody, spatřuji největší problém v celkové nákladnosti takového postupu. Stát sice získá „ihned“ nové a zajisté i moderně zařízené vězeňské prostory, ale jelikož investor je přeci jen soukromý subjekt, který svou činností sleduje dosažení zisku, nepovažují zde nižší finanční náklady z leasingových splátek v souhrnu za reálné, než jsou náklady státu z financování výstavby věznice již od začátku. Outsourcing doplňkových služeb (praní prádla, zabezpečování stravy) již ve fungujících vězeňských zařízeních na soukromé subjekty se může z počátku zdát jako úsporné řešení, ale dojde-li k jejich správnému využívání a modernizaci mají pro VS větší přínos, jsou-li v rukách státního sektoru.

Po rozmachu privatizace v 90. letech dvacátého století v dnešní době řada zemí tento způsob vyrovnávání s nedostatky vězeňského systému, respektive s nedostatkem vězeňských kapacit, opouští. Například v Kanadě, kde byla privatizace realizována od roku 1999 a Izraeli, kde byla možná od roku 2004, bylo od privatizace zcela upuštěno. Jedinými státy, kde dochází k mírnému rozvoji je Velká Británie a USA.

Účinnosti trestů jsem se již věnoval v předešlých kapitolách, avšak jedná se o téma stále diskutované. Pokud se budeme zabývat NEPO trestem a jeho účinností, můžeme si nastínit možný budoucí vývoj této problematiky, jak na něj poukazují právě aktuální zprávy. Proto, aby byl trest účinný, je mimo jiné důležité, aby byl uložen v hodných intencích, lidově řečeno, aby byl trestanému pachateli ušit na míru. Takového ukládání trestů, podložené důkladným seznámením se s pachatelem, respektive s informacemi o něm, se nedá zcela požadovat po soudech, neboť by vedlo k nepřiměřenému zatížení této instituce. Při pohledu do zahraničí existují státy¹¹⁹, kde se na konkrétní podobě sankcí mimo samotných soudů podílí i zvláštní komise složené z odborníků z oblasti penologie, psychologie a dalších oborů, které mají přístup k detailním, pro

¹¹⁹ V některých státech USA například využívají tzv. presentence reports, tedy podkladové zprávy k vynesení trestu. Tyto zprávy zpracovává soudní orgán, nebo speciální úřad, který v nich zohledňuje současně provinění, záznamy v trestním rejstříku, rodinnou situaci, kde bydlí a s kým se souzená osoba stýká, vzdělání, průběh zaměstnání, stav tělesný i duševní, zvyky, přátelé a členství v organizacích a spolcích. Dále může zpráva také obsahovat informace o výčitkách svědomí, doporučeních obětí, prokurátora, nebo úředníka, který šetření prováděl. Blíže: INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 795 s. ISBN 80-856-0530-9, s. 486-487.

uložení trestu relevantním, údajům o pachateli a doporučují, nebo přímo navrhují konkrétní konečnou podobu vhodného trestů.

„Sankce, má-li být účinná, má-li změnit chování, musí být individualizována. (...) Co je pro jednoho trestem, druhého nechává lhostejným a pro třetího může být dokonce odměnou. (...)“¹²⁰

Zárodky obdobného přístupu k ukládání trestů, v tomto případě NEPO trestů, můžeme pozorovat i v záměru MS prezentovaného pod návrhem na redukci typů věznic:

„Návrh na redukci typů věznic – z původních čtyř typů by měly v budoucnu být dva typy, a sice věznice a věznice s nejvyšší ostrahou. Do prvního typu budou sloučeny současné dohled, dozor a ostraha. Do druhého typu potom zvýšená ostraha a vězení doživotně odsouzených. O zařazení do těchto nových dvou typů a o přeřazení mezi nimi bude i nadále rozhodovat soud.“¹²¹

Toto koncepční sdělení upřesnil bývalý generální ředitel VS slovy: *„Souady by odsouzeného poslaly do jednoho z nich, vězeňská služba by na základě podrobné psychologické analýzy určila, v jakém oddělení bude vykonávat trest,“¹²².*

Podle platné procesní úpravy v ČR musí být výrok o trestu obsažen v odsuzujícím rozsudku, kde musí být také konkrétně vymezeno, na základě jakého paragrafu se tak činí.¹²³ Otázkou tak zůstává, zda se zákon, který tuto problematiku upraví, vypořádá s nálezem ÚS, který již jednou v minulosti podobnou pravomoc VS označil za v rozporu s čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.¹²⁴

Další koncepční změny, které by měly snížit nákladovost, nebo lépe zabezpečit NEPO tresty, představené společně s již zmíněnou redukcí věznic jsou následující:

¹²⁰ NETÍK, Karel a Daria NETÍKOVÁ. *Vybrané kapitoly z forenzní psychologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1994, s. 26.

¹²¹ Elektronický monitoring spolu s dalšími legislativně-koncepčními záměry přispěje k řešení situace v českém vězeňství. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Tiskové zprávy a prohlášení [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5795&d=324351>

¹²² Ministr Blažek chce provětrat věznice. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=2; Srov. také v: VOLÁK, Daniel. Úvod. *České vězeňství: Čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci*. Praha: Tiskárna VV, 2012, č. 2. ISSN 1213-9297.

¹²³ Srov.: MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, 1166 s. ISBN 978-807-1795-728, s. 482.

¹²⁴ Nález ÚS ze dne 30. 11. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 5/94. Ve vztahu k § 9 a § 9a zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění zákona č. 294/1993 Sb.

„Novela trestního zákoníku a trestního řádu – zavádí nový institut přeměny trestu odnětí svobody na trest domácího vězení. Týkat se bude odsouzených za přečin po odpykání poloviny trestu s tím, že tento návrh na přeměnu zbytku trestu může podat i ředitel příslušné věznice. Zároveň se zkracuje lhůta pro opakování podání opětovné žádosti o podmíněné propuštění ze strany odsouzeného z jednoho roku na šest měsíců. Novela také snižuje trestní sazby u trestného činu zanedbání povinné výživy a maření výkonu úředního rozhodnutí o jeden rok. Při zanedbání povinné výživy se zároveň výrazně zpřísňují podmínky pro ukládání nepodmíněného trestu a zavádí se možnost uložení přiměřeného omezení – zdržení se řízení motorových vozidel.

Novely zákonů o výkonu vazby a trestu zpřesňují rozsah poskytování zdravotních služeb zdravotně nepojištěným osobám a stanovují způsob úhrady těchto nákladů. Novely zároveň konkretizují pohledávky spojené s výkonem vazby a trestu a samozřejmě také uvádějí postup při přezkumu uložených kázeňských trestů do souladu se soudním řádem správním.

Novela zákona o Vězeňské službě ČR vychází z praktických potřeb Vězeňské služby ČR a orgánů činných v trestním řízení a jejich zkušeností z dosavadního uplatňování tohoto zákona. Tato novela mj. rozšiřuje výčet donucovacích prostředků včetně v zahraničí užívaného elektrického distančního paralyzéro a umožňuje přímý dálkový přístup Vězeňské služby ČR k důchodovým agendám za účelem efektivnějšího vymáhání pohledávek za vězněnými osobami.“¹²⁵

Pokud opustíme exkurz do možného vývoje NEPO trestů a s nimi spojeného vězeňství, zbývá pro naplnění materie této diplomové práce, uvést chystané, nebo očekávané změny v oblasti alternativních trestů.

V prvních řádcích této kapitoly byla uvedena data týkající se aktuálního stavu vytížení vězeňských kapacit. Největším argumentem pro odborníky, kteří doufají, že se v nejbližší době uvolněná místa opět nenaplní, je očekávání zavedení monitorovacího systému pro trest domácího vězení. Trest domácího vězení byl po letech obnoven v modernizované podobě TrZ. Již od počátku jeho ukládání bylo počítáno

¹²⁵ Elektronický monitoring spolu s dalšími legislativně-koncepčními záměry přispěje k řešení situace v českém vězeňství. Ministerstvo spravedlnosti ČR: Tiskové zprávy a prohlášení [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5795&d=324351>; Generální ředitelství VS ČR: Elektronický monitoring sníží náklady na vězení. [online]. [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/elektronicky-monitoring-snizi-naklady-na-vezneni>

s monitorovacím systémem, který měl zajistit funkčnost a účelnost jeho ukládání. Při výběrových řízeních na firmu, která by dodávala a spravovala požadovaný systém, však došlo k problémům a výběrová řízení musela být zrušena.¹²⁶ S odstupem několika let je však monitorovací systém ve zkušební fázi a připravuje se nové výběrové řízení, které by mělo vést k úspěšnému zavedení monitoringu osob, kterým bude tento trest uložen. Zatím je tento trest ukládán jen okrajově¹²⁷, ale s příchodem zamýšleného sledovacího systému se dá předpokládat zvýšení jeho užívání. V případě, že se trest domácího vězení s monitoringem¹²⁸ osvědčí i v praxi, ne jen na testovacím vzorku osob¹²⁹, můžeme se oprávněně domnívat, že dojde k zmenšení zatížení vězeňského systému i snížení jeho finanční nákladovosti.

Další rozvoj na poli alternativních sankcí může přinést chystaná rekodifikace trestního řádu. Z alternativních trestů se do budoucna částečně počítá s trestem „víkendového vězení“. Pro fungování většiny alternativ je vždy důležité zajistit materiální infrastrukturu a personál, který bude výkon uložených postihů kontrolovat a realizovat. V případě institutu tzv. víkendového vězení se do budoucna chystá zřízení speciálních káznic pro dané spádové oblasti, aby mohl být trest odnětí svobody uložený na víkendy vhodně uskutečňován a plnil svůj účel.¹³⁰

V TrZ v druhém odstavci § 88 se nalézá ustanovení:

„Jestliže odsouzený za přečin prokázal svým vzorným chováním a plněním svých povinností, že dalšího výkonu trestu není třeba, může ho soud podmíněně propustit na svobodu i předtím, než vykonal polovinu uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody.“

Jedná se o ne zcela dobře zvolené opatření. Na jedné straně dává odsouzeným pachatelům šanci opustit nevhodné prostředí věznic dříve¹³¹, ale zároveň takovéto propuštění za vzorné chování při neabsolvování ani poloviny trestu může vyvolat

¹²⁶ Pozn.: V červenci 2010, původně měl tedy být monitorovací systém zaveden v těsné návaznosti na zařazení trestu DV do škály trestních sankcí.

¹²⁷ Viz kapitola: 5.2.

¹²⁸ Blíže k monitoringu a aktuálnímu postupu ve výběrovém řízení na dodavatelskou firmu na: <https://www.pmscr.cz/verejna-zakazka-elektronicky-monitoring/>

¹²⁹ Blíže k testování elektronického monitoringu spojeného s trestem domácího vězení: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5795&d=326225>

¹³⁰ Srov.: Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., § 52

¹³¹ Pozn.: Pokud slovo dříve nahradíme dikcí po několika měsících, odstáváme se do situace, kdy krátkodobým NEPO trestům vytýkáme jejich neblahé působení na osobnost pachatele a přesto, po mnohdy pochybně upřímné snaze pachatele o dobré chování, je právě takovémuto působení vystavujeme.

pochybnosti, zda nešlo jen o účelné několika měsíční zlepšení chování pachatele, které jej však po opuštění zdi věznice nijak nenapravilo. Na podobném principu funguje trest popsany na následných řádcích.

Při mezinárodním pohledu existuje další sankce, která v sobě kombinuje NEPO trest s následným využitím alternativního trestání. Jedná se o tzv. „*ŠOKOVOU PROBACI*“¹³². Výhodou tohoto trestu je, že pachatele umístí do výkonu trestu odnětí svobody jen na velmi krátkou dobu (v rámci dnů až týdnů). Odsouzený se tak nestihne adaptovat a socializovat v novém prostředí natolik, aby se naučil defektnímu chování, kterému může být po umístění do věznice vystaven. Po takovéto krátké době je propuštěn na svobodu a vykonává nadále podmíněný trest odnětí svobody například s dohledem. V tomto způsobu trestání spatřuji hned několik výhod a dvě zásadní negativa. Nevýhodou je, že se šoková probace nedá aplikovat na osobu, která byla již v minulosti trestána NEPO trestem, na druhou stranu může být vhodným trestem pro pachatele, kteří poruší pravidla například u trestu domácího vězení, nebo OPP. Druhým záporným prvkem je, že i krátké uvěznění může způsobit ztrátu zaměstnáním, čímž může pachatele přivést do sociálních problémů. Šokové seznámení s vězeňským prostředím dokáže vyvolat v odsouzeném obavy z delšího uvěznění a může dostatečně zajistit jeho nápravu, která je následně ještě podpořena péčí probační a mediační služby při výkonu PO trestu. Nadále se dá tento institut právně upravit a modifikovat natolik, že soud uloží jedním výrokem kombinaci obou trestů a nemusí nadále rozhodovat o podmíněném propuštění, odpadá mu tedy část další agendy.

Pravdou však zůstává, že pro ideální rozvoj a vývoj v oblasti trestání je potřeba modernizovat a rozvíjet oba nastíněné procesy. Zabývat se jak cestou zlepšování podmínek pro ukládání NEPO trestů, ale i alternativním trestáním. Je důležité si však uvědomit, že alternativní trestání není všelékem veškerých nedostatků systému trestání, ale že může být při jeho vhodném využití a zajištění zázemí pro jeho ukládání a kontrolu, finančně přijatelným konkurentem k NEPO trestu, především ke krátkodobému NEPO trestu, pro zajištění ochrany práv společnosti i jedince.

¹³² Srov.: INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 795 s. ISBN 80-856-0530-9, s. 679.

7. Kazuistika (případová studie)

*„Trest by měl odpovídat zločinu.
Veřejnost požaduje trest odnětí svobody.
Cílem justice je individuální trestání.
Napravte pachatele, aby se mohl vrátit do společnosti.
Zavřete ho a zahodte klíče.*

Na soudci leží tíha výběru mezi těmito a dalšími cíli.“¹³³

V lednu 2009 rozhodl Obvodní soud pro danou pražskou část v hl. líčení samosoudkyní o vině obžalovaného. Obžalovaný byl shledán vinen, že:

„(...)v době od září 2006 do listopadu 2007, včetně, v Praze 3 ani jinde, vyjma částky ve výši 200,- Kč, uhrazené v měsíci lednu 2007 nepřispíval na výživu své nezletilé dcery, ač mu tato povinnost vedle zákona o rodině byla stanovena rozsudkem Obvodního soudu ze září 2003, který nabyl právní moci začátkem května 2004 a kterým mu bylo stanoveno přispívat na výživu dcery částkou 800,- Kč měsíčně, splatných vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky a dále pak rozsudkem Obvodního soudu z června 2007, který nabyl právní moci koncem měsíce října 2007 a kterým bylo výživné s účinností ode dne 1.9.2006 zvýšeno na částku ve výši 2000,- Kč měsíčně rovněž splatnou vždy do každého 15. dne v měsíci předem k rukám matky a obžalovaný tak na výživném k rukám matky dluží celkem částku ve výši 17.800,- Kč, obžalovaný o své vyživovací povinnosti věděl a nebyly zjištěny žádné závažné okolnosti, které by mu v placení výživného, byť i částečnému, bránily.(...)“

„(...)Obžalovaný tedy úmyslně neplnil svou zákonnou povinnost vyživovat jiného, čímž spáchal trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zákona (140/1961 Sb.) a odsuzuje se podle § 213 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců. Podle § 58 odst. 1, § 59 odst. 1 tr. zákona se výkon tohoto trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 5 roků za současného vyslovení dohledu nad obžalovaným ve smyslu § 60a odst. 1, 2 tr. zákona. Podle § 60a odst. 3 tr. zákona je obžalovaný povinen dostavovat se ve lhůtě tří měsíců k probačnímu pracovníkovi, prokazovat zdroj obživy a placení výživného, stejně tak dlužného výživného.(...)“

Rozsudek mimo jiné ve svém odůvodnění uvádí.

¹³³ INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 795 s. ISBN 80-856-0530-9, s. 467.

„(...)Při úvaze o stupni společenské nebezpečnosti jednání obžalovaného pro společnost, jakož i při následné úvaze o druhu a výměře trestu vycházel soud z ustanovení § 3 odst. 4, § 23 odst. 1, § 31 odst. 1 tr. zákona. Obžalovanému v podstatě přitěžuje zejména okolnost, že byl v minulosti již 7x soudně trestán z toho již dvakrát pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zákona. Obžalovanému byla vždy dána možnost doplatit dlužné výživné a byl mu uložen výchovný podmíněný trest. Je zcela evidentní, že tyto výchovné tresty se minuly účinkem, nicméně v mezidobí si obžalovaný našel práci, předložil pracovní smlouvu a mzdový výměr, je schopen a ochoten doplatit dluh na výživném a platit výživné běžné, byť i požádal o snížení výživného.

Soud proto dal obžalovanému ještě šanci v tom, že uložil přísný, nicméně podmíněný trest za současného uložení dohledu nad obžalovaným. Obžalovanému uložil trest odnětí svobody podle § 213 odst. 1 tr. zákona v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem na dobu maximální, tedy na 5 roků, kdy bude mít obžalovaný možnost prokázat, že bude pracovat a skutečně běžné i dlužné výživné platit. K tomu přispěje i uložení dohledu nad obžalovaným, kdy každé 3 měsíce bude probačnímu pracovníku prokazovat zdroj obživy a placení výživného běžného i dlužného.(...)“

Usnesením Obvodního soudu dané pražské městské části bylo v červnu roku 2012 ve věci odsouzeného rozhodnuto takto:

(...)Podle § 330 odst. 1 tr. řádu, § 60a odst. 4 tr. zákona se nařizuje výkon podmíněně odloženého trestu odnětí svobody v trvání 1 roku z rozsudku Obvodního soudu z ledna 2009. Podle § 39a odst. 3 tr. zákona se pro výkon trestu zařazuje do věznice s dozorem.(...)“

Výkon trestu odnětí svobody byl nařízen z důvodu, že byl odsouzený ve zkušební době pravomocně odsouzen za přečin krádeže a přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, neboť v listopadu 2010 vybral z odcizené platební karty částku ve výši 33.000,- Kč. Dále se odsouzený nepodrobil ani řádnému dohledu a již od podzimu 2009 se stal pro PMS zcela nekontaktní. Tyto skutečnosti byly soudem zjištěny ze zpráv PMS.

Stížnost odsouzeného na usnesení Obvodního soudu z června 2012 byla zamítnuta a byl nařízen výkon trestu.

Tento konkrétní případ názorně ukazuje, jak může vypadat ukládání trestu PO s dohledem v praxi. V kauze se vyskytuje trestná činnost spadající pod § 213 TZ, jedná se tedy o skutkovou podstatu, pro jejíž trestání soudy často využívají sankce v podobě krátkodobých NEPO trestů.¹³⁴ Soud zde i přes zřejmou neúčelnost předešlých podmíněných trestů, jak uvádí samotné odůvodnění rozsudku, ukládá opět podmíněný trest. Tentokrát však v poměrně přísné formě. Pětiletá, tedy maximální zkušební doba, již sama o sobě připouští pochybnosti, zda bude toto výchovné odložení trestu úspěšné. Zvláště u pachatele, který byl již několikrát soudně trestán, je při přísném pohledu zřejmé, že pětiletá zkušební doba je téměř jistou zárukou, že podmíněně odložený trest bude nakonec vykonán. Jedná se tedy o spíše odklad, než o samotné odlehčení v počtu uložených krátkodobých NEPO trestů.

Zajisté nevytýkám soudu jeho rozhodnutí, spíše se ztotožňuji s postupem, jak byl popsán v odůvodnění:

„(...)nicméně v mezidobí si obžalovaný našel práci, předložil pracovní smlouvu a mzdový výměr, je schopen a ochoten doplatit dluh na výživném a platit výživné běžné, byť i požádal o snížení výživného.(...)“

Chci jen poukázat na skutečnost, že z odůvodnění lze také vyčíst nedostatek adekvátních náhradních, respektive alternativních sankcí, které by soud mohl za takovéto jednání uložit. Například peněžitý trest při plnění dlužné částky je nevhodný. Trest domácího vězení byl v roce 2012 za § 213 uložen 62 krát, ale při celkové sumě odsouzených osob se jedná o zanedbatelné množství takto trestaných pachatelů.¹³⁵ Soud tedy může ve výsledku vybírat mezi uložením NEPO trestu, kde se u § 213 odst. 1 jedná o krátkodobý NEPO trest, trestu OPP, či PO případně PO s dohledem.

¹³⁴ Viz: Kapitola 2.2.1. Kriminalita spojená s ukládáním krátkodobých trestů

¹³⁵ Viz: Graf č.: 22 Alternativní trestání u TČ zanedbání povinné výživy

8. Závěr

Základní otázka, kterou jsem si již od začátku psaní této práce pokládal, se týkala paradoxu, kdy jsou krátkodobé NEPO tresty řadou odborných zdrojů, označovány za téměř nevhodné sankce, které doslova neplní cíle potrestání a přitom tvoří bezmála 60% všech NEPO trestů uložených pravomocným rozsudkem soudu v daném roce.

Rozšiřování škály trestních sankcí o nové instituty trestů je zajisté pozitivní. Sama tato praxe umožňuje vyšší míru individuálního přístupu k potrestání pachatelů trestné činnosti, ale při snižování konkrétně krátkodobých NEPO trestů se zdá být účinná méně. Diplomová práce ve statistické části prokázala spojení trestů odnětí svobody s výměrou do jednoho roku s konkrétními paragrafy, tedy se skutkovými podstatami jednotlivých trestných činů. Tyto zástupce následně podrobila rozboru z pohledu ukládání alternativ k trestu odnětí svobody. Jedinými aktuálně funkčními náhradami u trestání vybraného defektního chování se ukazují PO a PO s dohledem. Jde o nejvíce užívanou alternativu s dlouholetou tradicí. V PO a PO s dohledem však spíše než trest můžeme spatřovat výchovné působení. Samotný trest je zde jen v pozadí stojícím vykřičníkem, který se realizuje jen v případě, kdy odsouzený nesplní podmínky spojené s odložením jeho výkonu.

Druhým alternativním trestem, který se jeví jako prostředek schopný k náhradě NEPO trestů, jsou OPP. OPP jsou však značně limitovány. Soudci před jejich uložením musí zvažovat hned několik zásadních otázek, které v důsledku mohou, i přes případnou důvodnou domněnku o vhodnosti uložení OPP, znamenat ve výsledku uložení jiného trestu. Konkrétně je potřeba, aby soud především zvážil, zda je možné odsouzeného uvést do výkonu trestu OPP v dohledné době po odsouzení. S přibývajícím časovým rozdílem mezi samotným odsuzujícím rozsudkem a počátek výkonu trestu, klesají jeho výchovné funkce a účinnost. V praxi se vyskytují situace, kdy se vhodná práce pro odsouzené hledá i několik měsíců. Dále je také potřeba zvážit místo výkonu OPP, malé obce často nedisponují zázemím, které by vytvářelo podmínky pro výkon OPP v místě bydliště odsouzeného a případné dojíždění může často znamenat nepřiměřenou zátěž pro potrestaného. Společně s důvody uvedenými v předešlých kapitolách pozorujeme v ukládání toho trestu spíše skepsi, nebo stagnaci v jejich počtu a poměru ke krátkodobým NEPO trestům. Do budoucna je takřka nepravděpodobné takové navýšení OPP, aby výrazně snížily počty krátkodobých NEPO trestů.

Dalším téměř univerzálním alternativním trestem, který od svého původního znění v novém TrZ z roku 2009 prošel již potřebnou novelizací (např.: převádění nevykonaného DV na NEPO trest), se měl stát trest DV. U tohoto institutu se však projeví nedostatky v přípravě podmínek jeho ukládání. Do roku 2013, tedy do tří let po účinnosti TrZ, nebyl do praxe uveden monitorovací systém a namátkové kontroly prováděné probačními úředníky neumožňují efektivní ukládání této sankce ve vyšší míře. Momentálně se jedná o reálně málo užívaný trest. Po zavedení vhodného monitorovacího zařízení¹³⁶, se dá očekávat, že počet uložených trestů DV vzroste, nedá se však odhadnout, jak účinné však v praxi nakonec budou.

Zajisté si musíme připustit, že v dnešní době jsou mimo sociální a humanitní otázky hlavním motorem pro zavádění alternativních trestů ekonomické důvody. Vězení se stává v nadneseném slova smyslu zbytečnou finanční zátěží. Jeho funkce jsou však neopomenutelné a existence bezzbytku potřebná. Je však důležité, kromě alternativních trestů hledat i inovativní postupy při spravování a modernizování vězeňského systému. Jednou z možných cest, která v sobě kombinuje VTOS a alternativní sankce vykonávané na svobodě a spojené s působením probačních úředníků, se může stát zavedení trestů podobných víkendovému vězení, či šokové probaci. Při pečlivě nastavených pravidlech (šoková probace), tedy délce uvěznění vzhledem ke konkrétní osobnosti pachatele a následnému propuštění na svobodu, může krátký pobyt za mřížemi v „nehostinném“ prostředí věznice znamenat pro odsouzeného dostatečné poučení a následné působení probační služby podpořit účinně jeho převýchovu. Je zřejmé, že takovýto trest bude účinný při aplikaci pouze na pachatele, kteří nebyli dosud trestáni NEPO trestem, ale také může soudům nabídnout další možnosti k odsouzení pachatelů, kteří neplní alternativní tresty nespojené s odnětím svobody, aniž by musely uložit plný, nepřetržitý NEPO trest. Proti víkendovému vězení lze namítat složité zřízení malých vězeňských zařízení, které by byly schopny na víkendy uvěznit odsouzené k tomuto trestu a zároveň byly i v rozumném dosahu takto trestaných osob. Zde se dá oponovat myšlenkou, že by tento trest byl ukládán převážně méně problémových pachatelům, tudíž by nároky na střežení a izolaci pachatelů nedosahovaly nárokům věznic a především, při pohledu na finanční náklady na jednu

¹³⁶ Pozn.: K monitorování odsouzených se používají dva základní způsoby. Jedna technologie pracuje na mikrovlnném principu, druhá na sledování odsouzeného pomocí satelitů a GPS. Za účelnější variantu považují satelitní sledování. Oproti mikrovlnné je tato technologie schopná monitorovat pohyb odsouzené i mimo místo, kde je umístěna kontrolní stanice pro užívání mikrovlnného sledování.

vězněnou osobu za jeden den by se pobyt ze sedmi dnů za týden zkrátily jen na dva a dá se tedy předpokládat, že by se počáteční investice v konečném výsledku splatila.

Na konec práce ještě stojí za připomenutí, jak již bylo naznačeno v kapitole týkající se možného vývoje problematiky v budoucnu, že vězeňská zařízení disponují dílnami pro výrobu, jak kovového, tak dřevěného vybavení.¹³⁷ Při řádném rozvoji výrobní činnosti a zajištění konkurenceschopnosti by byla takováto pracoviště v širší míře schopna zajišťovat materiální vybavení pro státní instituce, úřady, či školy. Větší objem výroby by také zajistil zvýšení počtu pracovních míst pro odsouzené a mohlo by tak dojít alespoň k částečnému odlehčení finanční nákladovosti vězeňského systému.

NEPO tresty, respektive jejich krátkodobá podoba budou i nadále součástí spektra ukládaných trestních sankcí. Do budoucna tedy považují za nevyhnutelné, zabývat se problematikou trestání nejen z pohledu hledání různorodých cest alternativních trestů a odklonů od trestání, ale také z pohledu modernizace vězeňského systému formou podpory jeho alespoň částečného sebefinancování, jak bylo naznačeno výše.

¹³⁷ Blíže: vscr.cz/client_data/1/user_files/19/image/Tiskov%C3%A9%20odd%C4%9Blen%C3%AD%20G%C5%98%20VS/PDFka/VS_prospekt_08-2012.pdf

Seznam zkratek použitých v diplomové práci

DV	Domácí vězení
Krátkodobý NEPO trest	Nepodmíněný trest odnětí svobody do délky 1 roku
MS	Ministerstvo spravedlnosti
NEPO trest	Nepodmíněný trest odnětí svobody
NSZ	Nejvyšší státní zastupitelství
OPP	Obecně prospěšné práce
PMS	Probační a mediační služba ČR
PO	Podmíněné odsouzení
TČ	Trestný čin
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník)
TZ	Zákon č. 140/1961 Sb. (trestní zákon)
VS	Vězeňská služba ČR
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
ZVnSKSA	Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Seznam grafů

Graf č.: 1 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2008.....	22
Graf č.: 2 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2009.....	23
Graf č.: 3 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2010.....	26
Graf č.: 4 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2011.....	28
Graf č.: 5 Ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody podle § v roce 2012.....	30
Graf č.: 6 Podíl krátkodobých NEPO trestů a krátkodobých NEPO trestů uložených za majetkovou trestnou činnost	32
Graf č.: 7 Počet pravomocně odsouzených osob	33
Graf č.: 8 Procentuální zastoupení odsouzených osob podle druhu NEPO trestu	34
Graf č.: 9 Krádež.....	35
Graf č.: 10 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	36
Graf č.: 11 Řízení vozidla bez řidičského oprávnění	37
Graf č.: 12 Zanedbání povinné výživy	38
Graf č.: 13 Vytížení vězeňských kapacit.....	50
Graf č.: 14 Zastoupení vězňů odsouzených k VOTS do 1 roku (stav ke dni 31.12. daného roku).....	52
Graf č.: 15 Neinvestiční náklady VS.....	54
Graf č.: 16 Vývoj ukládání alternativních trestů v ČR.....	60
Graf č.: 17 Vývoj vybraných alternativ I.	61
Graf č.: 18 Vývoj vybraných alternativ II.	62
Graf č.: 19 Alternativní trestání u TČ krádeže.....	64
Graf č.: 20 Alternativní trestání u TČ maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	65
Graf č.: 21 Alternativní trestání u TČ řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění.....	66
Graf č.: 22 Alternativní trestání u TČ zanedbání povinné výživy	67

Seznam tabulek

Tab. č.: 1 Mezinárodní srovnání krátkodobých NEPO trestů	30
Tab. č.: 2 Mezinárodní srovnání odsouzených ve VTOS	53
Tab. č.: 3 Typologie privatizace vězeňského sektoru podle McDonalda	71

Seznam příloh

Příloha č.: 1 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2008.....	92
Příloha č.: 2 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2009.....	94
Příloha č.: 3 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2010.....	96
Příloha č.: 4 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2011	98
Příloha č.: 5 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2012.....	100
Příloha č.: 6 Mapa ČR s rozmístěním organizačních jednotek VS	102
Příloha č.: 7 Dlouhodobý přehled ukládání vybraných alternativních sankcí	103

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých publikací

- 1 ČERNÍKOVÁ, Vratislava, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vyd. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 244 s. ISBN 978-807-3801-380.
- 2 HENDRYCH, Dušan a Josef KUČHTA. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
- 3 INCIARDI, James A. *Trestní spravedlnost: ústavní principy trestního práva, trestního řádu a nápravné výchovy*. Praha: Victoria Publishing, 1994, 795 s. ISBN 80-856-0530-9.
- 4 JELÍNEK, Jiří, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Novelizace trestního práva v roce 1997: trestní právo procesní*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde Praha, 1998. ISBN 80-720-1118-9.
- 5 KALVODOVÁ, Věra. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 272 s. ISBN 80-210-3025-9.
- 7 KOPP, Peter. *Penitenciárna psychológia*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2004. ISBN 80-8054-326-7.
- 6 KRATOCHVÍL, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Brno, 2002, 571 s. ISBN 80-210-2985-4.
- 8 MALÝ, Karel, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945: trestní právo procesní*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1.
- 9 MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, 142 s. ISBN 80-704-2256-4.
- 10 MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?: o výchovných odměnách a trestech*. 5. vyd. Praha: Portál, 2000, 109 s. ISBN 80-717-8486-9.
- 11 MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, 1166 s. ISBN 978-807-1795-728.
- 12 NETÍK, Karel a Daria NETÍKOVÁ. *Vybrané kapitoly z forenzní psychologie pro právníky*. Praha: Karolinum, 1994.
- 13 NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2003, 435 s. ISBN 80-863-9573-1.
- 14 PLATÓN. *Prótagoras*. 4., opr. vyd. Praha: Oikoymenh, 2000, 82 s. ISBN 80-860-0598-4.

- 15 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 1450 s. ISBN 978-807-4004-285.
- 16 UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy význačných vězněných osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Stráž pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006, 319 s. ISBN 80-239-9417-4.
- 17 VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 636 s. ISBN 978-807-4004-292.
- 18 VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 978-802-1040-564.

Seznam použitých časopisů, vědeckých studií a odborných příruček

- 1 AEBI, Marcelo a Natalia DELGRANDE. *Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I: Survey 2008*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www3.unil.ch/wpmu/space/files/2011/02/SPACE-1_2008_English.pdf
- 2 AEBI, Marcelo a Natalia DELGRANDE. *Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I: Survey 2009*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www3.unil.ch/wpmu/space/files/2011/02/SPACE-1_2009_English2.pdf
- 3 AEBI, Marcelo a Natalia DELGRANDE. *Council of Europe Annual Penal Statistics: SPACE I: Survey 2010*. [online]. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://www3.unil.ch/wpmu/space/files/2011/02/SPACE-1_2010_English1.pdf
- 4 *České vězeňství: Koncepce rozvoje vězeňství v ČR: (obnovené vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1998, č. 1. ISSN 6334.
- 5 *České vězeňství: Perspektivy vězeňské služby v ČR: (druhé vydání)*. Praha: Tiskárna VV, 1996, č. 4. ISSN 6334.
- 6 *České věznice*. Praha: Tiskárna VV, 2008.
- 7 FARRELL, Graham a Ken CLARK. *What does the world spend on criminal justice?*. Helsinky: The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, 2004. ISBN 1236-8245. Dostupné z: <http://www.heuni.fi/uploads/qjy0ay2w71.pdf>.
- 8 HULMÁKOVÁ, Jana a Jan ROZUM. *Aktuální trendy sankční politiky v ČR*. Trestněprávní revue. 2012, č. 11-12. ISSN 1213-5313.
- 9 KARABEC, Zdeněk, Simona DIBLÍKOVÁ a Radka MACHÁČKOVÁ. *Krátkodobé tresty odnětí svobody: závěrečná studie z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, 88 s. ISBN 978-80-87212-39-4. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/249.pdf>.

- 10 KARABEC, Zdeněk. *K problematice trestání a trestů*. Sociologický časopis. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001, č. 1. ISSN 0038-0288. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/7aa0d920db371b1bea3ecb752c61cd150b5ec52d_157_01-1KARAB.pdf
- 11 *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Praha: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství, 2005.
- 12 KUČERA, Viktor. *Evropské vězeňské systémy*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 2002, č. 11. ISSN 1210-6410.
- 13 MAREŠOVÁ, A.; VÁLKOVÁ, J. *K problematice alternativních trestů*. 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1994.
- 14 MAREŠOVÁ, Alena, Eva BIEDERMANOVÁ, Martin CEJP a kol. INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Analýza trendů kriminality v roce 2012*. Praha: Kufř s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7338-127-1.
- 15 MARTINOVSKÝ, Petr. Policejní akademie České republiky *Privatizace vězeňství - moderní trend či přežitek?*. Bezpečnostní teorie a praxe = Security theory and practice. Praha: Tiskárna MV ČR, 2012, č. 2. ISSN 1801-8211.
- 16 MCDONALD, Douglas C. *Private Penal Institutions. Crime and justice*. 1992, č. 16. ISSN 0192-3234. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1147566>
- 17 NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10, s. 94-97. ISSN 1210-6348.
- 18 OSMANČÍK, Otakar, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *K problematice alternativních trestů a opatření: trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 151 s. ISBN 80-860-0826-6.
- 19 OSTŘÍŽEK, Jan. *Public private partnership: příležitost a výzva*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, 284 s. ISBN 978-80-7179-744-9.
- 20 OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1997, č. 12. ISSN 1210-6410.
- 21 *Penological information bulletin*. Strasbourg, France: The Council, 1992.
- 22 SOTOLÁŘ, Alexander a Zdeněk SOVÁK. *Ke koncepci probační a mediální služby v České republice*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 1996, č. 6. ISSN 1210-6410.
- 23 Statistická měsíční hlášení VS prosinec 2012, leden 2013
- 24 Statistické ročenky VS 2008, 2009, 2010, 2011

- 25 Stavební projekt věznice Bezděkov (revitalizace část bývalého objektu Armády ČR v Rožmitálu pod Třemšínem na věznici pro 400 osob s dozorem a 600 osob s ostrahou soukromým investorem)
- 26 ŠČERBA, Filip. *Právní úprava nových alternativních trestů*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10, s. 86-89. ISSN 1210-6348.
- 27 UNODC. *Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment: (obnovené vydání)*. 2., nezměn. vyd. New York: United Nations, 2007, 61 s. ISBN 978-921-1482-201.

Seznam použitých právních předpisů, důvodových zpráv a mezinárodních dokumentů

- 1 Dokument OSN č. A/RES/40/34. (www.un.org/en/documents/index.shtml)
- 2 Dokument OSN č. A/RES/45/110. (www.un.org/en/documents/index.shtml)
- 3 Dokument OSN č. E/2002/99. (www.un.org/en/documents/index.shtml)
- 4 Dokument OSN č. E/2076 (1957) (www.un.org/en/documents/index.shtml)
- 5 Dokument OSN č. E/3048 (1957) (www.un.org/en/documents/index.shtml)
- 6 Doporučení Výboru ministrů RE CM/Rec (2010) 1 [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1575813&Site=CM
- 7 Doporučení Výboru ministrů RE č. R (83) 7 [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=602722&SecMode=1&DocId=679718&Usage=2
- 8 Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb.
- 9 Důvodová zpráva k zákonu č. 175/1990 Sb.
- 10 Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb.
- 11 Důvodová zpráva k zákonu č. 290/1993 Sb.
- 12 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.
- 13 Charta OSN
- 14 Nález ÚS sp. zn. I. 69/06
- 15 Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 4/04
- 16 Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 558/01
- 17 Nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 469/04

- 18 Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 5/94
- 19 Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners. [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UN_Standard_Minimum_Rules_for_the_Treatment_of_Prisoners.pdf
- 20 Vyhláška MS č. 93/2001 Sb., o hospodářské činnosti Vězeňské služby České republiky
- 21 Vyhláška MS č.: 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- 22 Vyhláška MS č.: 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení
- 23 Zákon č. 117/1852 ř.z., zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích
- 24 Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění zákona č. 152/1995 Sb.
- 25 Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění zákona č. 175/1990 Sb.
- 26 Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění zákona č. 253/1997 Sb.
- 27 Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění zákona č. 253/2006 Sb.
- 28 Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění zákona č. 265/2001 Sb.
- 29 Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění zákona č. 290/1993 Sb.
- 30 Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- 31 Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- 32 Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 33 Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- 34 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 35 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- 39 Zákon č. 56/1965 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb.
- 36 Zákon č. 562/1919 Sb. z. a n., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění
- 37 Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Seznam použitých webových stránek

- 1 www.vscr.cz/ *Vězeňská služba ČR*
- 2 www.pmscr.cz/ *Probační a mediační služba ČR*
- 3 www.ok.cz/iksp/ *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*
- 4 www.justice.cz/ *Oficiální server českého soudnictví*
- 5 cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html *Statistický portál MS*
- 6 www.un.org/ *Oficiální web OSN*
- 7 www.unodc.org/ *Úřad OSN pro drogy a kriminalitu*

Přílohy

Příloha č.: 1 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2008

TZ - z. § 14/1961 Sb.	Znění paragrafu	Počet krátkodobých NEPO trestů:	Počet všech trestů nepodmíněného odnětí svobody:	Poměr ze všech uložených krátkodobých trestů:	Poměr ze všech uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody:	Poměr krátkodobých trestů a všech nepodmíněných trestů uložených u jednotlivých paragrafů:
§ 118	Neoprávněné podnikání	1	5	0,01%	0,01%	20,00%
§ 125	Zkreslení údajů o stavu hospodaření a jmění	4	10	0,04%	0,02%	40,00%
§ 140	Padělání a pozměňování peněz	1	60	0,01%	0,01%	1,67%
§ 147	Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	6	7	0,06%	0,04%	85,71%
§ 152	Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi	3	4	0,03%	0,02%	75,00%
§ 154	Útok na státní orgán	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 155	Útok na veřejného činitele	48	106	0,47%	0,29%	45,28%
§ 156	Útok na veřejného činitele	10	21	0,10%	0,06%	47,62%
§ 160	Přijímání úplatku	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 161	Podplácení	4	7	0,04%	0,02%	57,14%
§ 166	Nadržování	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
§ 169b	Pohrdání soudem	3	4	0,03%	0,02%	75,00%
§ 171	Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	1907	2117	18,52%	11,53%	90,08%
§ 171a	Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	1	37	0,01%	0,01%	2,70%
§ 171c	Porušení předpisů o mezinárodních letech	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 174	Křivé obvinění	6	9	0,06%	0,04%	66,67%
§ 175	Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	4	7	0,04%	0,02%	57,14%
§ 176	Padělání a pozměňování veřejné listiny	26	57	0,25%	0,16%	45,61%
§ 178a	Pytláctví	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 180	Obecné ohrožení	2	8	0,02%	0,01%	25,00%
§ 180d	Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění	1587	1820	15,42%	9,60%	87,20%
§ 182	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení	12	31	0,12%	0,07%	38,71%
§ 184	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení (z nedbalosti)	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 185	Nedovolené ozbrojování	6	64	0,06%	0,04%	9,38%
§ 187	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů	42	433	0,41%	0,25%	9,70%
§ 187a	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (přechovávání)	15	52	0,15%	0,09%	28,85%
§ 188	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (předmět k výrobě)	6	41	0,06%	0,04%	14,63%
§ 188a	Šíření toxikomanie	1	6	0,01%	0,01%	16,67%
§ 196	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (skupině)	4	7	0,04%	0,02%	57,14%
§ 197a	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (jednotlivci)	73	128	0,71%	0,44%	57,03%
§ 198	Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 199	Šíření poplašné zprávy	2	8	0,02%	0,01%	25,00%
§ 201	Ohrožení pod vlivem návykových látek	380	506	3,69%	2,30%	75,10%
§ 201a	Opilství	3	8	0,03%	0,02%	37,50%
§ 202	Výtržnictví	264	434	2,56%	1,60%	60,83%
§ 203	Týrání zvířat	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 204	Kuplířství	2	20	0,02%	0,01%	10,00%
§ 207	Neposkytnutí pomoci	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 208	Neposkytnutí pomoci (řidičem dopravního prostředku)	9	26	0,09%	0,05%	34,62%
§ 209	Poškození cizích práv	15	25	0,15%	0,09%	60,00%
§ 212	Opuštění dítěte	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 213	Zanedbání povinné výživy	823	940	7,99%	4,98%	87,55%
§ 215	Týrání svěřené osoby	1	21	0,01%	0,01%	4,76%
§ 215a	Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	11	72	0,11%	0,07%	15,28%
§ 217	Ohrožování výchovy mládeže	8	57	0,08%	0,05%	14,04%
§ 221	Ublížení na zdraví	146	245	1,42%	0,88%	59,59%
§ 222	Ublížení na zdraví (těžká újma na zdraví)	4	154	0,04%	0,02%	2,60%
§ 223	Ublížení na zdraví (z nedbalosti)	8	12	0,08%	0,05%	66,67%
§ 224	Ublížení na zdraví (z nedbalosti těžkou újmu na zdraví)	38	129	0,37%	0,23%	29,46%

§ 225		Rvačka	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 231		Omezování osobní svobody	9	24	0,09%	0,05%	37,50%
§ 234		Loupež	31	621	0,30%	0,19%	4,99%
§ 235		Vydírání	33	203	0,32%	0,20%	16,26%
§ 238		Porušování domovní svobody	414	862	4,02%	2,50%	48,03%
§ 241		Znásilnění	4	86	0,04%	0,02%	4,65%
§ 242		Pohlavní zneužívání	3	52	0,03%	0,02%	5,77%
§ 247		Krádež	3192	4283	31,01%	19,30%	74,53%
§ 248		Zpronověra	99	206	0,96%	0,60%	48,06%
§ 249		Neoprávněné užívání cizí věci	113	199	1,10%	0,68%	56,78%
§ 249a		Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	9	13	0,09%	0,05%	69,23%
§ 249b		Neoprávněné držení platební karty	185	422	1,80%	1,12%	43,84%
§ 250		Podvod	145	481	1,41%	0,88%	30,15%
§ 250a		Pojistný podvod	3	14	0,03%	0,02%	21,43%
§ 250b		Úvěrový podvod	173	276	1,68%	1,05%	62,68%
§ 250c		Provozování nepoctivých her a sázek	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 251		Podílnictví	55	104	0,53%	0,33%	52,88%
§ 254		Zatajení věci	5	8	0,05%	0,03%	62,50%
§ 256		Poškození věřitele	2	11	0,02%	0,01%	18,18%
§ 257		Poškození cizí věci	304	647	2,95%	1,84%	46,99%
§ 257b		Poškození cizí věci pomalováním,...	8	12	0,08%	0,05%	66,67%
§ 261		Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (veřejný projev sympatií)	4	6	0,04%	0,02%	66,67%
§ 284		Svémocné odloučení	1	1	0,01%	0,01%	100,00%

Ostatní TČ (procentní součet všech §, které nedosahují 1% zastoupení)				6,43%
Poměr krátkodobých trestů uložených v roce ku nepodmíněným trestům odněti svobody:	Počet krátkodobých trestů za rok celkem:	Počet všech trestů u skutků, kde se uložil krátkodobý trest celkem:	Počet všech nepodmíněných trestů v roce, celkem:	
	10295	16255	16535	
62,26%				

Příloha č.: 2 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2009

TZ - z. § 14/1961 Sb.	Znění paragrafu	Počet krátkodobých NEPO trestů:	Počet všech trestů nepodmíněného odnětí svobody:	Poměr ze všech uložených krátkodobých NEPO trestů:	Poměr ze všech uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody:	Poměr krátkodobých NEPO trestů a všech nepodmíněných trestů uložených u jednotlivých paragrafů:
§ 118	Neoprávněné podnikání	1	9	0,01%	0,01%	11,11%
§ 125	Zkreslení údajů o stavu hospodaření a jmění	2	8	0,02%	0,01%	25,00%
§ 148	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	2	42	0,02%	0,01%	4,76%
§ 154	Útok na státní orgán	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 155	Útok na veřejného činitele	48	105	0,45%	0,29%	45,71%
§ 156	Útok na veřejného činitele	10	14	0,09%	0,06%	71,43%
§ 158	Zneužívání pravomoci veřejného činitele	1	6	0,01%	0,01%	16,67%
§ 160	Přijímání úplatku	1	5	0,01%	0,01%	20,00%
§ 161	Podplácení	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 167	Nepřekážení trestného činu	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 169b	Pohrdání soudem	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 171	Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	2148	2413	20,32%	12,86%	89,02%
§ 171a	Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	3	14	0,03%	0,02%	21,43%
§ 171c	Porušení předpisů o mezinárodních letech	3	4	0,03%	0,02%	75,00%
§ 174	Křivé obvinění	7	12	0,07%	0,04%	58,33%
§ 175	Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	10	16	0,09%	0,06%	62,50%
§ 175b	Padělání a vystavování nepravdivých lékařských zpráv, posudků a nálezů	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 176	Padělání a pozměňování veřejné listiny	13	43	0,12%	0,08%	30,23%
§ 180	Obecné ohrožení	2	6	0,02%	0,01%	33,33%
§ 180d	Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění	1584	1840	14,98%	9,48%	86,09%
§ 182	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení	13	29	0,12%	0,08%	44,83%
§ 184	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení (z nedbalosti)	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 185	Nedovolené ozbrojování	5	47	0,05%	0,03%	10,64%
§ 187	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů	45	398	0,43%	0,27%	11,31%
§ 187a	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (přechovávání)	19	53	0,18%	0,11%	35,85%
§ 188	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (předmět k výrobě)	11	37	0,10%	0,07%	29,73%
§ 196	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (skupině)	3	4	0,03%	0,02%	75,00%
§ 197a	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (jednotlivci)	57	113	0,54%	0,34%	50,44%
§ 199	Šíření poplašné zprávy	6	11	0,06%	0,04%	54,55%
§ 201	Ohrožení pod vlivem návykových látek	437	593	4,13%	2,62%	73,69%
§ 201a	Opilství	6	10	0,06%	0,04%	60,00%
§ 202	Výtržnictví	248	401	2,35%	1,48%	61,85%
§ 202a	Hanobení lidských ostatků	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 204	Kuplířství	1	19	0,01%	0,01%	5,26%
§ 207	Neposkytnutí pomoci	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 208	Neposkytnutí pomoci (řidičem dopravního prostředku)	5	23	0,05%	0,03%	21,74%
§ 209	Poškození cizích práv	17	34	0,16%	0,10%	50,00%
§ 213	Zanedbání povinné výživy	947	1054	8,96%	5,67%	89,85%
§ 215	Týrání svěřené osoby	2	25	0,02%	0,01%	8,00%
§ 215a	Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	6	56	0,06%	0,04%	10,71%
§ 217	Ohrožování výchovy mládeže	17	55	0,16%	0,10%	30,91%
§ 217a	Svádění k pohlavnímu styku	3	8	0,03%	0,02%	37,50%
§ 218	Podávání alkoholických nápojů mládeži	2	5	0,02%	0,01%	40,00%
§ 221	Ublížení na zdraví	114	216	1,08%	0,68%	52,78%
§ 223	Ublížení na zdraví (z nedbalosti)	4	6	0,04%	0,02%	66,67%
§ 224	Ublížení na zdraví (z nedbalosti těžkou újmu na zdraví)	29	119	0,27%	0,17%	24,37%
§ 231	Omezování osobní svobody	4	22	0,04%	0,02%	18,18%
§ 234	Loupež	21	666	0,20%	0,13%	3,15%
§ 235	Vydírání	37	195	0,35%	0,22%	18,97%
§ 238	Porušování domovní svobody	388	790	3,67%	2,32%	49,11%
§ 239	Porušování tajemství dopravovaných zpráv	1	2	0,01%	0,01%	50,00%

§ 241		Znásilnění	2	91	0,02%	0,01%	2,20%
§ 242		Pohlavní zneužívání	10	73	0,09%	0,06%	13,70%
§ 247		Krádež	3237	4295	30,62%	19,38%	75,37%
§ 248		Zpronověra	90	185	0,85%	0,54%	48,65%
§ 249		Neoprávněné užívání cizí věci	117	207	1,11%	0,70%	56,52%
§ 249a		Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	6	11	0,06%	0,04%	54,55%
§ 249b		Neoprávněné držení platební karty	203	449	1,92%	1,22%	45,21%
§ 250		Podvod	119	457	1,13%	0,71%	26,04%
§ 250a		Pojistný podvod	4	15	0,04%	0,02%	26,67%
§ 250b		Úvěrový podvod	118	222	1,12%	0,71%	53,15%
§ 251		Podílíctví	46	80	0,44%	0,28%	57,50%
§ 252		Podílíctví z nedbalosti	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 253		Lichva	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 254		Zatajení věci	6	11	0,06%	0,04%	54,55%
§ 256a		Zvýhodňování věřitele	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 257		Poškození cizí věci	305	660	2,88%	1,83%	46,21%
§ 257b		Poškození cizí věci pomalováním,...	9	12	0,09%	0,05%	75,00%
§ 260		Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka	1	9	0,01%	0,01%	11,11%
§ 261		Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (veřejný projev sympatií)	1	3	0,01%	0,01%	33,33%

Ostatní TČ (procentní součet všech §, které nedosahují 1% zastoupení)		5,74%
Poměr krátkodobých NEPO trestů uložených v roce ku nepodmíněným trestům odnětí svobody:	Počet krátkodobých NEPO trestů za rok celkem:	Počet všech nepodmíněných trestů odnětí svobody u skutků, kde se uložil krátkodobý NEPO trest celkem:
63,29%	10572	16328
		Počet všech nepodmíněných trestů v roce, celkem:
		16704

Příloha č.: 3 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2010

TZ - z. § 14/1961 Sb.	TrZ - z. § 40/2006 Sb.	Znění paragrafu	Počet krátkodobých NEPO trestů:	Počet všech trestů nepodmíněného odnětí svobody:	Poměr ze všech uložených krátkodobých NEPO trestů:	Poměr ze všech uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody:	Poměr krátkodobých NEPO trestů a všech nepodmíněných trestů uložených v jednotlivých paragrafů:
§ 118	§ 251	Neoprávněné podnikání	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 126	§ 225	Porušení povinnosti v insolvenčním řízení	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 140	§ 233	Padělání a pozměňování peněz	1	16	0,01%	0,01%	6,25%
§ 141	§ 235	Udávání padělaných a pozměněných peněz (jen podle TrZ)	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 146	§ 247	Porušení zakáz v době nouzového stavu v devizovém hospodářství	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
..	§ 250	Manipulace s kurzem investičních nástrojů (jen podle TrZ)	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 148	§ 240	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	1	28	0,01%	0,01%	3,57%
§ 150	§ 268	Porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 155	§ 325	Útok na veřejného činitele (Násilí proti úřední osobě)	48	106	0,49%	0,28%	45,28%
§ 156	§ 326	Útok na veřejného činitele (Vyhrůžování s cílem působit na úřední osobu)	15	32	0,15%	0,09%	46,88%
§ 166	§ 366	Nadržování	3	5	0,03%	0,02%	60,00%
§ 167	§ 367	Nepřekážení trestného činu	3	6	0,03%	0,02%	50,00%
§ 169a	§ 335	Zasahování do nezávislosti soudu	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 169b	§ 336	Pohrdání soudem	6	6	0,06%	0,04%	100,00%
§ 171	§ 337	Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	2704	3081	27,50%	15,92%	87,76%
§ 171a	§ 340	Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	1	7	0,01%	0,01%	14,29%
§ 171c	§ 343	Porušení předpisů o mezinárodních letech	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 171d	§ 341	Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 174	§ 345	Křivé obvinění	6	11	0,06%	0,04%	54,55%
§ 175	§ 346	Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	12	14	0,12%	0,07%	85,71%
§ 176	§ 348	Padělání a pozměňování veřejné listiny	30	65	0,31%	0,18%	46,15%
§ 178	§ 180	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	11	17	0,11%	0,06%	64,71%
§ 180	§ 273	Obecné ohrožení (Obecné ohrožení z nedbalosti)	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 180d	§ 337/1a	Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání)	208	261	2,12%	1,22%	79,69%
§ 182	§ 276	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení	9	15	0,09%	0,05%	60,00%
§ 184	§ 277	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 185	§ 279	Nedovolené ozbrojování	8	62	0,08%	0,05%	12,90%
§ 187	§ 283	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů	48	442	0,49%	0,28%	10,86%
§ 187a	§ 284	Přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů	13	27	0,13%	0,08%	48,15%
§ 188	§ 286	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (předmět k výrobě)	16	40	0,16%	0,09%	40,00%
§ 196	§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	10	19	0,10%	0,06%	52,63%
§ 197a	§ 353	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (Nebezpečné vyhrůžování)	75	123	0,76%	0,44%	60,98%
..	§ 354	Nebezpečné pronásledování (jen podle TrZ)	12	13	0,12%	0,07%	92,31%
§ 198	§ 355	Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 199	§ 357	Šíření poplašné zprávy	4	14	0,04%	0,02%	28,57%
§ 201	§ 274	Ohrožení pod vlivem návykových látek	361	495	3,67%	2,13%	72,93%
§ 201a	§ 360	Opilství	2	7	0,02%	0,01%	28,57%
§ 202	§ 358	Výtržnictví	213	396	2,17%	1,25%	53,79%
§ 203	§ 302	Týrání zvířat	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 204	§ 189	Kuplířství	4	21	0,04%	0,02%	19,05%
§ 205	§ 191	Šíření pornografie	49	75	0,50%	0,29%	65,33%
§ 205a	§ 192	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 206	§ 184	Pomluva	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
§ 207	§ 150	Neposkytnutí pomoci	2	4	0,02%	0,01%	50,00%
§ 208	§ 151	Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku	6	19	0,06%	0,04%	31,58%
§ 209	§ 181	Poškození cizích práv	17	32	0,17%	0,10%	53,13%
§ 213	§ 196	Zanedbání povinné výživy	900	1197	9,15%	5,30%	75,19%
§ 215	§ 198	Týrání svěřené osoby	2	16	0,02%	0,01%	12,50%

§ 215a	§ 199	Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	7	68	0,07%	0,04%	10,29%
§ 217	§ 201	Ohrožování výchovy mládeže (Ohrožování výchovy dítěte)	24	60	0,24%	0,14%	40,00%
§ 217a	§ 202	Svádění k pohlavnímu styku	3	6	0,03%	0,02%	50,00%
§ 218	§ 204	Podávání alkoholických nápojů mládeži (Podávání alkoholu dítěti)	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 219	§ 140	Vražda	1	89	0,01%	0,01%	1,12%
§ 221	§ 146	Ublížení na zdraví	118	211	1,20%	0,69%	55,92%
§ 222	§ 146a	Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky (jen podle TrZ)	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
§ 223	§ 148	Ublížení na zdraví z nedbalosti	5	6	0,05%	0,03%	83,33%
§ 224	§ 147	Težké ublížení na zdraví z nedbalosti	31	94	0,32%	0,18%	32,98%
§ 224 (část)	§ 143	Usmrcení z nedbalosti (jen podle TrZ)	1	7	0,01%	0,01%	14,29%
§ 228	§ 160	Nedovolené přerušení těhotenství	11	18	0,11%	0,06%	61,11%
§ 231	§ 171	Omezování osobní svobody	11	19	0,11%	0,06%	57,89%
§ 234	§ 173	Loupež	25	754	0,25%	0,15%	3,32%
§ 235	§ 175	Vydírání	33	190	0,34%	0,19%	17,37%
§ 237	§ 177	Útisk	2	5	0,02%	0,01%	40,00%
§ 238	§ 178	Porušování domovní svobody	435	964	4,42%	2,56%	45,12%
§ 239	§ 182	Porušování tajemství dopravovaných zpráv	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 241	§ 185	Znásilnění	3	100	0,03%	0,02%	3,00%
§ 242	§ 187	Pohlavní zneužívání	7	56	0,07%	0,04%	12,50%
§ 247	§ 205	Krádež	3229	4683	32,84%	19,01%	68,95%
§ 248	§ 206	Zpronověra	101	222	1,03%	0,59%	45,50%
§ 249	§ 207	Neoprávněné užívání cizí věci	98	184	1,00%	0,58%	53,26%
§ 249a	§ 208	Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	6	12	0,06%	0,04%	50,00%
§ 249b	§ 234	Neoprávněné držení platební karty (Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku)	236	598	2,40%	1,39%	39,46%
§ 250	§ 209	Podvod	139	548	1,41%	0,82%	25,36%
§ 250a	§ 210	Pojistný podvod	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 250b	§ 211	Úvěrový podvod	92	173	0,94%	0,54%	53,18%
§ 250c	§ 213	Provozování nepoctivých her a sázek	3	3	0,03%	0,02%	100,00%
§ 251	§ 214	Podílnictví	41	90	0,42%	0,24%	45,56%
§ 254	§ 219	Zatajení věci	10	11	0,10%	0,06%	90,91%
§ 256	§ 222	Poškození věřitele	1	7	0,01%	0,01%	14,29%
§ 257	§ 228	Poškození cizí věci (Poškození cizí věci)	321	780	3,26%	1,89%	41,15%
§ 257b	§ 228	Poškození cizí věci pomalováním, ... (podřazeno v TrZ pod Poškození cizí věci)	6	6	0,06%	0,04%	100,00%
§ 261	§ 404	Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka - veřejný projev sympatií (Projev sympatií k hnutí směřujícím k potlačení práv a svobod člověka)	3	5	0,03%	0,02%	60,00%
§ 274	§ 376	Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	9	10	0,09%	0,05%	90,00%
§ 284	§ 387	Svémocné odloučení	1	1	0,01%	0,01%	100,00%

Ostatní TČ (procentní součet všech §, které nedosahují, nebo se rovnají 1% zastoupení)		8,84%	
Poměr krátkodobých NEPO trestů uložených v roce ku nepodmíněným trestům odněti svobody:	Počet krátkodobých NEPO trestů za rok celkem:	Počet všech nepodmíněných trestů odněti svobody u skutků, kde se uložil krátkodobý NEPO trest celkem:	Počet všech nepodmíněných trestů v roce, celkem:
	9834	16682	16984

Příloha č.: 4 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2011

TZ - z. § 14/1961 Sb.	TrZ - z. § 40/2006 Sb.	Znění paragrafu	Počet krátkodobých NEPO trestů:	Počet všech trestů nepodmíněného odnětí svobody:	Poměr ze všech uložených krátkodobých NEPO trestů:	Poměr ze všech uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody:	Poměr krátkodobých NEPO trestů a všech nepodmíněných trestů uložených v jednotlivých paragrafů:
§ 118	§ 251	Neoprávněné podnikání	2	9	0,02%	0,01%	22,22%
§ 140	§ 233	Padělání a pozměňování peněz	2	16	0,02%	0,01%	12,50%
§ 146	§ 247	Porušení zákazů v době nouzového stavu v devizovém hospodářství	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 147	§ 250	Manipulace s kurzem investičních nástrojů (jen podle TrZ)	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 147	§ 241	Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 148	§ 240	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	2	44	0,02%	0,01%	4,55%
§ 150	§ 268	Porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 154	§ 324	Útok na státní orgán (Vyhržování s cílem působit na orgán veřejné moci)	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 155	§ 325	Útok na veřejného činitele (Násilí proti úřední osobě)	43	105	0,50%	0,26%	40,95%
§ 156	§ 326	Útok na veřejného činitele (Vyhržování s cílem působit na úřední osobu)	21	40	0,24%	0,13%	52,50%
§ 161	§ 332	Podplácení	4	8	0,05%	0,02%	50,00%
§ 166	§ 366	Nadržování	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 167	§ 367	Nepřekážení trestného činu	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 169b	§ 336	Pohrdání soudem	10	10	0,12%	0,06%	100,00%
§ 171	§ 337	Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	2605	3123	30,33%	15,81%	83,41%
§ 171a	§ 340	Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 171c	§ 343	Porušení předpisů o mezinárodních letech	2	3	0,02%	0,01%	66,67%
§ 171d	§ 341	Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 174	§ 345	Křivé obvinění	4	8	0,05%	0,02%	50,00%
§ 175	§ 346	Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	14	18	0,16%	0,08%	77,78%
§ 176	§ 348	Padělání a pozměňování veřejné listiny	31	59	0,36%	0,19%	52,54%
§ 178	§ 180	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	7	14	0,08%	0,04%	50,00%
§ 180	§ 273	Obecné ohrožení (Obecné ohrožení z nedbalosti)	2	6	0,02%	0,01%	33,33%
§ 180d	§ 337/1a	Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání)	11	14	0,13%	0,07%	78,57%
§ 182	§ 276	Poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení	8	33	0,09%	0,05%	24,24%
§ 184	§ 277	Poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 185	§ 279	Nedovolené ozbrojování	7	49	0,08%	0,04%	14,29%
§ 187	§ 283	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů	36	491	0,42%	0,22%	7,33%
§ 187a	§ 284	Přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů	13	31	0,15%	0,08%	41,94%
§ 188	§ 286	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (předmět k výrobě)	9	27	0,10%	0,05%	33,33%
§ 196	§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	9	25	0,10%	0,05%	36,00%
§ 197a	§ 353	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (Nebezpečné vyhrožování)	82	152	0,95%	0,50%	53,95%
§ 197b	§ 354	Nebezpečné pronásledování (jen podle TrZ)	16	24	0,19%	0,10%	66,67%
§ 198a	§ 356	Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezení jejich práv a svobod (jen podle TrZ)	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 199	§ 357	Šíření poplašné zprávy	3	9	0,03%	0,02%	33,33%
§ 201	§ 274	Ohrožení pod vlivem návykových látek	249	399	2,90%	1,51%	62,41%
§ 201a	§ 360	Opilství	5	10	0,06%	0,03%	50,00%
§ 202	§ 358	Výtržnictví	198	393	2,31%	1,20%	50,38%
§ 203	§ 302	Týrání zvířat	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 205	§ 191	Šíření pornografie	42	65	0,49%	0,25%	64,62%
§ 207	§ 150	Neposkytnutí pomoci	5	7	0,06%	0,03%	71,43%
§ 208	§ 151	Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku	6	15	0,07%	0,04%	40,00%
§ 209	§ 181	Poškozování cizích práv	21	36	0,24%	0,13%	58,33%
§ 213	§ 196	Zanedbání povinné výživy	670	1343	7,80%	4,07%	49,89%
§ 215	§ 198	Týrání svěřené osoby	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 215a	§ 199	Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	4	75	0,05%	0,02%	5,33%

§ 217	§ 201	Ohrožování výchovy mládeže (Ohrožování výchovy dítěte)	22	63	0,26%	0,13%	34,92%
§ 219	§ 140	Vražda	1	31	0,01%	0,01%	3,23%
§ 221	§ 146	Ublížení na zdraví	83	191	0,97%	0,50%	43,46%
§ 222	§ 145	Težké ublížení na zdraví	1	34	0,01%	0,01%	2,94%
§ 223	§ 148	Ublížení na zdraví z nedbalosti	6	7	0,07%	0,04%	85,71%
§ 224	§ 147	Težké ublížení na zdraví z nedbalosti	9	38	0,10%	0,05%	23,68%
§ 224 (část)	§ 143	Usmrcení z nedbalosti (jen podle TrZ)	4	30	0,05%	0,02%	13,33%
§ 228	§ 160	Nedovolené přerušování těhotenství	10	17	0,12%	0,06%	58,82%
§ 231	§ 171	Omezování osobní svobody	5	26	0,06%	0,03%	19,23%
§ 234	§ 173	Loupež	17	640	0,20%	0,10%	2,66%
§ 235	§ 175	Vydírání	23	190	0,27%	0,14%	12,11%
§ 238	§ 178	Porušování domovní svobody	432	1016	5,03%	2,62%	42,52%
§ 241	§ 185	Znásilnění	7	74	0,08%	0,04%	9,46%
§ 242	§ 187	Pohlavní zneužívání	4	41	0,05%	0,02%	9,76%
§ 243	§ 186	Sexuální nátlak (jen podle TrZ)	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 247	§ 205	Krádež	3001	4692	34,94%	18,21%	63,96%
§ 248	§ 206	Zpronověra	59	147	0,69%	0,36%	40,14%
§ 249	§ 207	Neoprávněné užívání cizí věci	71	152	0,83%	0,43%	46,71%
§ 249a	§ 208	Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	7	11	0,08%	0,04%	63,64%
§ 249b	§ 234	Neoprávněné držení platební karty (Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku)	201	496	2,34%	1,22%	40,52%
§ 250	§ 209	Podvod	111	478	1,29%	0,67%	23,22%
§ 250a	§ 210	Pojistný podvod	2	4	0,02%	0,01%	50,00%
§ 250b	§ 211	Úvěrový podvod	33	93	0,38%	0,20%	35,48%
§ 251	§ 214	Podílnictví	33	81	0,38%	0,20%	40,74%
§ 252	§ 216	Legalizace výnosů z trestné činnosti (jen podle TrZ)	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
§ 254	§ 219	Zatajení věci	8	12	0,09%	0,05%	66,67%
§ 257	§ 228	Poškození cizí věci (Poškození cizí věci)	273	761	3,18%	1,66%	35,87%
§ 261	§ 404	Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka - veřejný projev sympatií (Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka)	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
§ 274	§ 376	Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	3	6	0,03%	0,02%	50,00%
§ 286	§ 390	Porušování povinností dozorců služby (Porušení povinností dozorců nebo jiné služby)	1	1	0,01%	0,01%	100,00%

Ostatní TČ (procentní součet všech §, které nedosahují 1% zastoupení)		9,90%	
Poměr krátkodobých NEPO trestů uložených v roce ku nepodmíněným trestům odněti svobody:	Počet krátkodobých NEPO trestů za rok celkem:	Počet všech nepodmíněných trestů odněti svobody u skutků, kde se uložil krátkodobý NEPO trest celkem:	Počet všech nepodmíněných trestů v roce, celkem:
	8590	16030	16480

Příloha č.: 5 Tabulka s údaji pro graf přehledu krátkodobých trestů 2012

TZ - z. § 14/1961 Sb.	TrZ - z. § 40/2006 Sb.	Znění paragrafu	Počet krátkodobých NEPO trestů:	Počet všech trestů nepodmíněného odnětí svobody:	Poměr ze všech uložených krátkodobých NEPO trestů:	Poměr ze všech uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody:	Poměr krátkodobých NEPO trestů a všech nepodmíněných trestů uložených v jednotlivých paragrafů:
§ 125	§ 254	Zkreslení údajů o stavu hospodaření a jmění	2	8	0,02%	0,01%	25,00%
§ 129a	§ 260	Poškození finančních zájmů Evropských společenství	1	5	0,01%	0,01%	20,00%
§ 146	§ 247	Porušení zákazů v době nouzového stavu v devizovém hospodářství	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
.. . . .	§ 250	Manipulace s kurzem investičních nástrojů (jen podle TrZ)	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 148	§ 240	Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	3	64	0,04%	0,02%	4,69%
§ 148a	§ 244	Porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží	2	2	0,02%	0,01%	100,00%
§ 153	§ 323	Násilí proti orgánu veřejné moci	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 154	§ 324	Útok na státní orgán (Vyhrůžování s cílem působit na orgán veřejné moci)	3	5	0,04%	0,02%	60,00%
§ 155	§ 325	Útok na veřejného činitele (Násilí proti úřední osobě)	46	113	0,55%	0,28%	40,71%
§ 156	§ 326	Útok na veřejného činitele (Vyhrůžování s cílem působit na úřední osobu)	13	38	0,16%	0,08%	34,21%
§ 161	§ 332	Podplácení	3	11	0,04%	0,02%	27,27%
§ 166	§ 366	Nadržování	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 167	§ 367	Nepřekážení trestného činu	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 168	§ 368	Neoznámení trestného činu	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 169a	§ 335	Zasahování do nezávislosti soudu	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 169b	§ 336	Pohrdání soudem	3	3	0,04%	0,02%	100,00%
§ 171	§ 337	Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	2350	2858	28,31%	14,06%	82,23%
§ 171a	§ 340	Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 171d	§ 341	Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 174	§ 345	Křivé obvinění	3	10	0,04%	0,02%	30,00%
§ 175	§ 346	Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	7	11	0,08%	0,04%	63,64%
§ 176	§ 348	Padělání a pozměňování veřejné listiny	16	56	0,19%	0,10%	28,57%
§ 176a	§ 349	Nedovolená výroba a držení státní pečeti a úředního razítka	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 178	§ 180	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	6	16	0,07%	0,04%	37,50%
§ 179	§ 272	Obecné ohrožení	1	11	0,01%	0,01%	9,09%
§ 180	§ 273	Obecné ohrožení (Obecné ohrožení z nedbalosti)	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 180d	§ 337/1a	Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání)	3	4	0,04%	0,02%	75,00%
§ 182	§ 276	Poškození a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení	6	45	0,07%	0,04%	13,33%
§ 185	§ 279	Nedovolené ozbrojování	8	55	0,10%	0,05%	14,55%
§ 187	§ 283	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů	40	508	0,48%	0,24%	7,87%
§ 187a	§ 284	Přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů	11	36	0,13%	0,07%	30,56%
.. . . .	§ 285	Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku	3	7	0,04%	0,02%	42,86%
§ 188	§ 286	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (předmět k výrobě)	7	33	0,08%	0,04%	21,21%
§ 188a	§ 287	Šíření toxikomanie	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 196	§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	7	19	0,08%	0,04%	36,84%
§ 197a	§ 353	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (Nebezpečné vyhrůžování)	76	176	0,92%	0,45%	43,18%
.. . . .	§ 354	Nebezpečné pronásledování (jen podle TrZ)	19	30	0,23%	0,11%	63,33%
§ 199	§ 357	Šíření poplašné zprávy	1	8	0,01%	0,01%	12,50%
§ 201	§ 274	Ohrožení pod vlivem návykových látek	199	340	2,40%	1,19%	58,53%
§ 201a	§ 360	Opilství	2	11	0,02%	0,01%	18,18%
§ 202	§ 358	Výtržnictví	229	462	2,76%	1,37%	49,57%
§ 202a	§ 359	Hanobení lidských ostatků	1	3	0,01%	0,01%	33,33%
§ 203	§ 302	Týrání zvířat	3	3	0,04%	0,02%	100,00%
§ 204	§ 189	Kuplířství	2	13	0,02%	0,01%	15,38%
§ 205	§ 191	Šíření pornografie	25	61	0,30%	0,15%	40,98%
§ 205a	§ 192	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	1	9	0,01%	0,01%	11,11%
§ 206	§ 184	Pomluva	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 207	§ 150	Neposkytnutí pomoci	1	2	0,01%	0,01%	50,00%

§ 209	§ 181	Poškození cizích práv	19	29	0,23%	0,11%	65,52%
§ 213	§ 196	Zanedbání povinné výživy	541	1157	6,52%	3,24%	46,76%
§ 215	§ 198	Týrání svěřené osoby	2	17	0,02%	0,01%	11,76%
§ 215a	§ 199	Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	10	90	0,12%	0,06%	11,11%
§ 217	§ 201	Ohrožování výchovy mládeže (Ohrožování výchovy dítěte)	15	61	0,18%	0,09%	24,59%
§ 217a	§ 202	Svádění k pohlavnímu styku	1	6	0,01%	0,01%	16,67%
§ 218	§ 204	Podávání alkoholických nápojů mládeži (Podávání alkoholu dítěti)	2	4	0,02%	0,01%	50,00%
§ 219	§ 140	Vražda	6	103	0,07%	0,04%	5,83%
§ 221	§ 146	Ublížení na zdraví	92	218	1,11%	0,55%	42,20%
§ 221	§ 146a	Ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky (jen podle TrZ)	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 222	§ 145	Težké ublížení na zdraví	4	157	0,05%	0,02%	2,55%
§ 223	§ 148	Ublížení na zdraví z nedbalosti	1	4	0,01%	0,01%	25,00%
§ 224	§ 147	Težké ublížení na zdraví z nedbalosti	7	33	0,08%	0,04%	21,21%
§ 224 (část)	§ 143	Usmrcení z nedbalosti (jen podle TrZ)	4	42	0,05%	0,02%	9,52%
§ 228	§ 160	Nedovolené přerušování těhotenství	9	16	0,11%	0,05%	56,25%
§ 231	§ 171	Omezování osobní svobody	9	32	0,11%	0,05%	28,13%
§ 234	§ 173	Loupež	15	689	0,18%	0,09%	2,18%
§ 235	§ 175	Vydírání	30	248	0,36%	0,18%	12,10%
§ 237	§ 177	Útlak	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 238	§ 178	Porušování domovní svobody	454	1075	5,47%	2,72%	42,23%
§ 241	§ 185	Znásilnění	1	83	0,01%	0,01%	1,20%
§ 242	§ 187	Pohlavní zneužívání	2	28	0,02%	0,01%	7,14%
§ 243	§ 186	Sexuální nátlak (jen podle TrZ)	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 247	§ 205	Krádež	3133	4909	37,74%	18,74%	63,82%
§ 248	§ 206	Zpronověra	53	151	0,64%	0,32%	35,10%
§ 249	§ 207	Neoprávněné užívání cizí věci	64	157	0,77%	0,38%	40,76%
§ 249a	§ 208	Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	8	13	0,10%	0,05%	61,54%
§ 249b	§ 234	Neoprávněné držení platební karty (Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku)	194	562	2,34%	1,16%	34,52%
§ 250	§ 209	Podvod	95	465	1,14%	0,57%	20,43%
§ 250b	§ 211	Úvěrový podvod	37	112	0,45%	0,22%	33,04%
§ 251	§ 214	Podílíctví	34	89	0,41%	0,20%	38,20%
§ 252	§ 215	Podílíctví z nedbalosti	1	2	0,01%	0,01%	50,00%
§ 252	§ 216	Legalizace výnosů z trestné činnosti (jen podle TrZ)	1	10	0,01%	0,01%	10,00%
§ 254	§ 219	Zatajení věci	12	14	0,14%	0,07%	85,71%
§ 257	§ 228	Poškození cizí věci (Poškození cizí věci)	324	851	3,90%	1,94%	38,07%
§ 261	§ 404	Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka - veřejný projev sympatií (Projev sympatií k hnutí směřujícím k potlačení práv a svobod člověka)	1	1	0,01%	0,01%	100,00%
§ 274	§ 376	Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	1	4	0,01%	0,01%	25,00%

Ostatní TČ (procentní součet všech §, které nedosahují 1% zastoupení)		8,31%	
Poměr krátkodobých NEPO trestů uložených v roce ku nepodmíněným trestům odnětí svobody:	Počet krátkodobých NEPO trestů za rok celkem:	Počet všech trestů u skutků, kde se uložil krátkodobý NEPO trest	Počet všech nepodmíněných trestů v roce, celkem:
	8301	16499	16716
49,66%			

Příloha č.: 6 Mapa ČR s rozmístěním organizačních jednotek VS

(zdroj.: www.vscr.cz)

Příloha č.: 7 Dlouhodobý přehled ukládání vybraných alternativních sankcí

Rok	NEPO	%	PO	%	peněžité tresty	%	obecně prospěšné práce	%	jiné samost. uložené	%	upuštěno od potrestání	%
1973	24641	31,1	34574	43,7	4522	5,7	-	-	963	1,2	1530	1,9
1974	26472	31,1	36341	42,6	5932	7,0	-	-	675	0,80	1643	1,9
1975	26848	36,9	29232	40,2	4570	6,3	-	-	445	0,60	1170	1,6
1976	25503	31,5	34595	42,7	6014	7,4	-	-	577	0,70	1476	1,8
1977	24439	32,1	30365	39,9	6262	8,2	-	-	486	0,60	1356	1,8
1978	25221	34,0	25481	34,3	5774	7,8	-	-	502	0,70	1273	1,7
1979	24000	34,5	21405	30,8	5349	7,7	-	-	378	0,50	1118	1,6
1980	24222	39,8	17223	28,3	4415	7,3	-	-	243	0,40	817	1,3
1981	26240	36,6	21062	29,4	5721	8,0	-	-	248	0,30	1055	1,5
1982	28028	36,7	22307	29,2	7658	10,0	-	-	255	0,30	1209	1,6
1983	27767	34,7	23752	29,7	9210	11,5	-	-	322	0,40	1201	1,5
1984	28474	34,0	24572	29,3	10610	12,7	-	-	407	0,50	1282	1,5
1985	25993	38,3	19565	28,8	8468	12,5	-	-	251	0,40	865	1,3
1986	26331	33,8	22718	29,2	11202	14,4	-	-	321	0,40	1041	1,3
1987	25773	32,7	22085	28,0	12084	15,3	-	-	311	0,40	1183	1,5
1988	23288	33,7	19064	27,6	10428	15,1	-	-	342	0,50	1100	1,6
1989	18284	31,7	17194	29,8	8992	15,5	-	-	330	0,60	879	1,5
1990	5687	30,1	7828	41,5	3153	16,7	-	-	114	0,60	572	3,0
1991	8261	29,5	15106	54,0	3369	12,0	-	-	223	0,80	1005	3,6
1992	7430	23,9	18446	59,4	3551	11,4	-	-	259	0,80	1346	4,3
1993	8244	23,4	20201	57,5	4591	13,1	-	-	339	1,00	1782	5,1
1994	11126	21,4	33554	64,6	5648	10,9	-	-	427	0,80	1176	2,3
1995	12552	22,8	35724	65,0	4978	9,1	-	-	471	0,90	1232	2,2
1996	13375	23,1	37020	63,9	4734	8,2	725	1,3	427	0,70	1693	2,9
1997	13933	23,3	37190	62,2	4703	7,9	1600	2,7	488	0,80	1863	3,1
1998	14656	27,1	33059	61,1	2634	4,9	1776	3,3	372	0,70	1586	2,9
1999	15340	24,5	38188	61,0	3370	5,4	3215	5,1	707	1,1	1774	2,8
2000	14114	22,3	35617	56,3	3571	5,6	7084	11,2	754	1,2	2071	3,3
2001	12533	20,8	32817	54,5	3324	5,5	8835	14,7	589	1,00	2084	3,5
2002	9659	14,8	34942	53,7	3500	5,4	13424	20,6	1165	1,8	2408	3,7
2003	9797	14,8	35676	53,9	2941	4,4	13592	20,6	1590	2,4	2535	3,8
2004	10192	14,9	36162	52,8	2913	4,3	13031	19,0	1622	2,4	2817	4,1
2005	10078	14,9	36006	53,3	2663	3,9	11990	17,7	1763	2,6	2891	4,3
2006	9997	14,4	38657	55,7	2678	3,9	11787	17,0	1386	2,0	2723	3,9
2007	9871	13,0	42242	55,8	4552	6,0	11921	15,7	1206	1,6	2868	3,8
2008	10255	13,5	42157	55,6	5307	7,0	11193	14,8	993	1,3	2684	3,5
2009	10687	14,5	41686	56,5	5280	7,2	11804	16,0	1766	2,4	2494	3,4
2010	11818	16,8	44403	63,1	3462	4,9	7420	10,5	1277	1,8	2051	2,9
2011	11733	16,7	45783	65,3	3078	4,4	6514	9,3	1349	1,9	1639	2,3

(zdroj: statistická ročenka 2012 MS; dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>)

Resumé

Short-term unconditional sentences are considered as the least suitable form of punishment of those committing crime. Despite the fact that they are being criticized of a number of shortcomings, they are imposed in the Czech Republic for almost 60% of cases where the offender is sentenced to imprisonment. The thesis deals mainly with the issue of compensation for short-term custodial sentences with alternative sanctions or alternatives to imprisonment. Within the scope of statistical research, the work combines the imposition of short-term punishment nowadays foremost with property crime and other selected sections of the Penal Law (140/1961 Coll.), respectively the Penal Code today (40/2009 Coll.). It then attempts to assess the current legislation of alternatives to imprisonment in terms of reducing or eliminating the burdensome short-term punishments, unsuitable for perpetrators and especially unsuitable for the prison system. Apart from statistical research, the thesis highlights, in its sections, the current state of the examined problem abroad. To understand the development of alternative penalties within the legal development of the Czech Republic, an essential part of the thesis is also a chapter on history.

Short-term unconditional sentences and their subsequent enforcement contribute to the overcrowding of prisons and as there are doubts about the effectiveness of such punishment, their successful replacement with other means may bring considerable relief to the prison system. Despite the criticisms of short-term sentences, the question remains whether the alternatives to imprisonment are able to compensate short-term sentences. Problems associated with the alternative means of punishment may result from poorly defined conditions of application of the law, from poor, often insufficient form of punishment for offenders, as well as being linked with an insufficiently secured base for their enforcement. Deficiencies can also be seen in cases where offenders do not carry out the alternative punishment, or violate conditions for its execution. The question then arises in what other way it is possible, in this case, to punish them. Most alternatives in case of failure are converted to unconditional punishment and therefore from this point of view, we can say that relieving the prison system is only illusory. In the chapter of possible future developments, I am thus also dealing with the improvement and development of the prison system itself, so that the system ceases to be primarily a social and financial burden.

The thesis is accompanied by a typical example from practice, where one can observe the conversion of an alternative punishment into unconditional prison sentence.